

**”Ettekö ole
lukeneet, että Luoja alun
perin teki ihmisen mieheksi
ja naiseksi? Sen tähden mies
jättää isänsä ja äitinsä ja
liittyy vaimoonsa, niin että
nämä kaksi tulevat yhdeksi
lihaksi.”**

Matt. 19:4-5

Tässä numerossa

260 | Pääkirjoitus

Avoliittolaki turvaa lapsen oikeudet

262 | Artikkelit

263 | Ville Auvinen: Totuus ja valhe eettisissä kysymyksissä

270 | Jyrki Knuutila: Mikä on kristillinen avioliittokäsitys

278 | Timo Junkkaala: Maallistuminen – kirkon ja teologien oma vika?

286 | Tässä ja nyt

296 | Kirjat

306 | Sananselitystä

321 | Pohjalla

● Pääkirjoitus

Avioliittolaki turvaa lapsen oikeudet

Kun eduskunta päättää avioliittolain muutokseen tähtävästä esityksestä, ei ole kysymys pikkuaasiasta. Kaikissa kulttuureissa kaikkina aikoina yhteiskuntien perussoluna on ollut miehen ja naisen välinen liitto. Se on liittynyt ihmisen biologiaan ja taannut ihmissuvun jatkumisen. Sillä on ollut kaikkien uskontojen tuki. Nyt onkin kysyttävä, onko Suomen eduskunnalla riittäviä edellytyksiä käydä arvioimaan tämän ikaikaisen rakenteen muuttamisen perusteita ja seurauksia.

Ns. sukupuolineutraalia avioliittoa perustellaan ihmisten välisellä tasa-arvolla, syrjimättömyydellä ja valinnan vapaudella. Katsotaan, että aikuisella ihmisellä tulee olla oikeus solmia avioliitto myös samaa sukupuolta olevan kanssa.

Asiaa on kuitenkin syytä katsoa myös muista näkökulmista. Kasvatustieteen professori **Tapio Puolimatka** on todennut, että muutos merkitsisi lasten oikeuksien polkemista. Avioliittolain keskeisin tavoite on turvata heikoimman osapuolen eli lapsen oikeudet. Nyt esitetty avioliittolain muutos veisi lapselta oikeuden isään ja äitiin. Ennen kuin laista päätetään, olisi siis kysyttävä, kumman oikeudet asetetaan etusijalle, aikuisten vai lasten. Pitäisikö ennen muuta kysyä lasten tasa-arvoisen kohtelun ja syrjimättömyyden perään?

Emme vielä näe kaikkia niitä seurauksia, mitä ns. sukupuolineutraalista avioliitosta on odotettavissa. Nyt on kuitenkin jo selvää, että niissä maissa, joissa se on toteutettu, perinteisestä miehen ja naisen välisestä avioliitosta puhuminen on tullut ongelmalliseksi. Opetus kouluissa

on muutettu. Ollaan aivan uudessa tilanteessa, jos kasvavalle sukupolvelle, jonka seksuaalinen identiteetti on vasta rakentumassa, aletaan opettaa yhtäläisinä vaihtoehtoina heteroseksuaalista ja homoseksuaalista suhdetta ja avioliittoa. On todennäköisesti kysymys suuremmasta ihmiskäsityksen ja kulttuurin muutoksesta kuin nyt osaamme aavistaa.

On valitettavaa, että kirkon ääni on tässä asiassa käynyt epäselväksi. Virallisesti kirkko on nykyisen avioliittolain kannalla. Avioliitto on kirkon mukaan miehen ja naisen välinen liitto eikä sitä voi muuksi muuttaa. Kirkkoneuvos **Jukka Keski-talo** ilmaisee sen selvästi tässä lehdessäkin. Kirkon kanta perustuu luomisjärjestykseen, Raamatun opetukseen ja kirkon perinteeseen.

Viime aikoina arkkipiispan ja Helsingin piispan lausunnot ovat kuitenkin hämmäntäneet asiaa ja hämärtäneet kirkon ääntä. Kun arkkipiispa pyysi anteeksi homoseksuaaleilta, se tulkittiin tueksi avioliittolain muutokselle. Vaikka muutamat piispat pyrkivät muistuttamaan, ettei anteeksipyyntöä ollut siitä kysymys, on ilmeistä, että ihmiset tulkitsivat arkkipiispan tavoitteet aivan oikein. Olemme siis tulleet siihen kummalliseen tilanteeseen, että arkkipiispan pyrkimykset ovat erisuuntaisia kuin kirkon viralliset kannanotot.

Anteeksipyyntö on toki kirkon ominta sanomaa ja usein tarpeen. Sitä ei kuitenkaan pitäisi käyttää poliittisiin tarkoituksiin. Siinä mielessä arkkipiispa oli oikealla asialla, että homoseksuaalit ovat vuosien varrella joutuneet ikävien asenteiden kohteeksi myös kirkossa. Yhtä virhettä ei kuitenkaan pidä yrittää korjata toisella. Se, että kaikilla ihmisillä on yhtäläinen ihmisarvo ja että kaikkiin tulee suhtautua

lähimmäisenrakkaudella seksuaalisesta suuntautumisesta riippumatta, ei tarkoita sitä, että kirkon pitäisi alkaa opettaa ja toimia vastoin Raamattua tai että avioliittokäsitystä ja -lakia pitäisi muuttaa.

Sukupuolineutraalin avioliiton kannattajat ovat valitettavasti onnistuneet luomaan ilmapiirin, jossa perinteisen avioliiton kannattajat leimataan homofobisiksi syrjintälain rikkojiksi. Kansanedustajilta kysytään nyt viisautta ja rohkeutta, kun heidän tulisi asettua puolustamaan nykyistä avioliittolakia.

Avioliittolain muutosehdotus haastaa sen käsityksen, jonka varaan kaikki yhteiskunnat läpi koko historian ovat ra-

kentuneet. Sukupuolineutraali avioliitto muuttaisi ratkaisevasti ei vain avioliiton luonnetta vaan koko yhteiskuntaa. Avioliittolakia ei tule tarkastella ensisijassa vain aikuisten valinnanvapauden vaan nimenomaan lapsen oikeuksien näkökulmasta. ●

Timo Junkkaala

PS. Nyt on aika muistuttaa, että seurakuntavaaleissa tulee äänestää niitä, jotka haluavat rakentaa seurakunnan toiminnan Jumalan sanan varaan. Seurakunnan luotamuselimet eivät ole niitä varten, joille seurakunta on vain vallan väline ja ensiaskel poliittisella uralla.

● Perustalla

Ihmisyyttä ja seksuaalisuutta koskevan kirkon opetuksen klassinen perusta on siinä vakaumuksessa, että Jumala on luonut ihmisen mieheksi ja naiseksi ja asettanut avioliiton. Sitoutumiseen ja kunnioitukseen perustuva avioliitto tuo turvallisimman kasvuympäristön puolisojen väliselle seksuaalielämälle ja lasten kehitykselle. Kirkollisessa vihkimissä avioliiton osapuolina ovat nainen ja mies. Avioliiton laajentaminen sukupuolen tai lukumäärän puolesta neutraaliksi poikkeaa siitä ihmiskäsityksestä, jonka pohjalta avioliitto on perinteisesti ymmärretty kirkon hengellisessä elämässä ja yhteiskunnallisessa lainsäädännössä.

Aviokumppaneina nainen ja mies ovat tasavertaisia ja toisiaan täydentäviä. Molempien puolisojen velvollisuuksiin kuuluvat kunnioitus, sitoutuminen, huolenpito ja aviouskollisuus. Tällainen liitto palvelee parhaiten uuden elämän syntymistä. Sitä tukemalla suojellaan lasten

kasvua ja edistetään koko ihmisyhteisön hyvinvointia.

Kirkko liittyy käsitykseen kaikkien ihmisten ihmisarvosta. Kristillisessä uskossa ihmisarvo perustuu siihen vakaukseen, että ihminen on luotu Jumalan kuvaksi. Täysi ihmisyyys ei riipu yhteiskunnallisesta asemasta, saavutuksista, hyödyllisyydestä, rodusta, ei myöskään sukupuolisesta suuntautumisesta tai perhemuodosta. Jokaisella ihmisellä on arvo, ja häntä on kohdeltava inhimillisesti, koska hän on Jumalan luoma.

Kirkko kutsuu hengelliseen yhteyteen kaikki ihmisiä. Kirkossa on tilaa perheille, yksineläville, eronneille ja seksuaalivähemmistöihin kuuluville. Kaikkiin ihmisiin on suhtauduttava avoimesti ja heitä on kohdeltava kunnioittavasti. Homoseksuaalien loukkaaminen sanoin tai teoin on vastoin lähimmäisen rakkauden periaatetta. ●

(Osa piispainkokouksen päätöstä 10.2.2010.)

Artikkelit

263 | Totuus ja valhe eettisissä kysymyksissä

Eettiset kysymykset, erityisesti homoseksuaalisuus, näyttävät määrittävän rajaa liberaalien ja konservatiivien välillä. **Ville Auvisen** mukaan tulisi pitää keskeisenä oppia Jumalan armosta. Kristinusko ei ole yhteen kysymykseen keskittyvä moraalioppi. Tarvitaan lain julistamista, joka tekee meistä kaikista syntisiä ja Kristuksen armoa tarvitsevia.

270 | Mikä on kristillinen avioliittokäsitys?

Mitä kristityn pitää ajatella avioliitosta? Mikä on avioliittoon vihkiminen? Onko oikein olla vihkimättä samaa sukupuolta olevaa paria? Pitäisikö kirkon luopua vihkimisoikeudesta? **Jyrki Knuutila** kirjoittaa näistä kysymyksistä.

278 | Maallistuminen – kirkon ja teologien oma vika?

Vaikkei kirkko ole syyllinen kaikkeen siihen, mistä sitä syytetään, kirkko ja teologit ovat itse antaneet perusteita ja välineitä ateismin nousulle, **Timo Junkkaala** esittää artikkelissaan.

● Totuus ja valhe eettisissä kysymyksissä

Ville Auvinen

Kirjoittaja on teologian tohtori ja Suomen teologisen instituutin johtaja. Hän piti tästä aiheesta esitelmän Kirkkokansan raamattupäivillä Kallion kirkossa 1.3.2014.

TEESI 1

Eettiset kysymykset painottuvat liikaa kirkollisessa keskustelussa

Näyttää siltä, että lähes kaikki julkinen kirkollinen keskustelu tavalla tai toisella keskittyy nykyisin eettisiin kysymyksiin, tai tällä hetkellä lähinnä yhteen eettiseen kysymykseen. Kun keskustellaan lähetystyöstä ja seurakuntien talousarviomäärärahojen jakamisesta lähetysjärjestöille, keskiöön nousee kysymys homoseksuaalisuudesta. Kun keskustellaan herätysliikejärjestöistä ja niiden asemasta kirkon sisällä, keskiöön nousee kysymys homoseksuaalisuudesta. Suhtautuminen eettisiin kysymyksiin, tai erityisesti tähän yhteen, näyttää määrittävän rajalinjaa niin sanottujen liberaalien ja konservatiivien välillä.

Tähän liittyen keskustelimme STI:ssä opiskelijoiden kanssa facebookin *Uskovat nuoret* -ryhmästä ja sen koostumukselta. Ryhmässä on yli 10 000 nuorta, jotka edustavat teologisesti mitä erilaisimpia taustoja puhdasoppisista luterilaisista äärimmäisiin pyhitysteologian kannattajiin. Keskeinen yhdistävä tekijä näyttää olevan konservatiivisuus eettisissä kysymyksissä. Opilla ei tunnu olevan suurta väliä.

Etiikka on tärkeää – oikeasta ja väärästä ei voi vaieta – mutta pitääkö sen hallita keskustelua? Mielestäni keskustelussa

tulisi pitää keskeisimmällä sijalla se, mikä on keskeisintä: oppia Jumalan armosta Jeesuksessa Kristuksessa. Usko on kuitenkin ensin, ja sitä seuraavat uskon teot.

Nykyinen keskustelu antaa ulkopuoliselle keskustelun seuraajalle vääristyneen kuvan kristillisestä uskosta. Jos kristillisyyttä näyttyy vain lähinnä yhteen kysymykseen keskittyvänä moraalioppina, tulee etiikasta etikkaa ja kristillisyydestä kiinnostamatonta tai jopa vastenmielistä.

TEESI 2

Jumalan sana on edelleen opin ja elämän korkein ohje

Vanhastaan sanottiin, että Raamattu on opin ja elämän korkein ohje. Näin asia on ilmaistu vanhoissa kristinopeissa, mutta nyttemmin Raamatun sanotaan olevan vain opin korkein ohje. Elämässä – etiikassa – siis ohjeena on jokin muu.

Muutoksen taustalla on teologinen löytö, jonka mukaan **Luther** opetti luonnollisen moraalilain riittävän etiikkaan liittyvissä kysymyksissä. Tätä korostavat monet suomalaiset Luther-tutkijat. Tämän näkemyksen mukaan ei ole olemassa mitään erityistä luterilaista tai kristillistä etiikkaa. Kymmenen käskyäkin vain peilaa ihmisessä luonnostaan olevaa käsitystä hyvästä ja pahasta, ja rakauden kaksoiskäsky ja kultainen sääntö antavat hyvän periaatteen, jota sovelletaan eri aikoina ja eri tilanteissa inhimillisen harkinnan mukaan. Jumalan erityistä ilmoitusta, Jumalan sanaa Raamatussa, ei siis tarvita hyvään elämään ja etiikkaan liittyvissä kysymyksissä. Tämän ajatuksen kuulee lausuttavan iskulauseena: ”Raamattu ei ole lakikirja.” Seuraava sitaatti erään asiaa tutkineen teologin

blogitekstistä edustaa hyvin vallalla olevaa näkemystä:

Toki myös Lutherin mielestä Raamattu sisältää hyvää eettistä opetusta: esim. 10 käskyä, kultainen sääntö ja rakkauksen kaksoiskäsky. Ne ovat arvokkaita, koska ne kuvastavat hyvin ihmisen sydämessä olevaa luonnollista lakia. Mutta yksittäiset lait voivat ja niiden pitää muuttua, jos uudet olosuhteet vaativat uudenlaista toimintaa. – – Luterilainen etiikka perustuu siis luonnolliseen lakiin ja ihmisen omaan harkintaan. **(Pekka Elonheimo: *Mihin matka, Suomen kirkko?* Kotimaa24-blogi.)**

Tai toinen sitaatti eräästä lukion uskonnon oppikirjasta:

Luterilaisen käsityksen mukaan ei ole mielekästä vastata kovin yksioikoisesti sen tapaisiin kysymyksiin, kuin missä yhteiselämän vaiheessa sukupuolielämän voi aloittaa, onko itsetyydytys syntiä, onko pornovideoiden katsominen väärin, tulisiko prostituutio lailistaa tai miten tulisi suhtautua yhden yön suhteisiin. Jokaisen on itse otettava vastuu omasta sukupuolimoraalisuudesta. Rakkauksen toteutuminen, toisen asemaan asettuminen ja heikompien suojeleminen ovat myös sukupuolimoraalin lähtökohdat. **(Heinimäki & Järveläinen: *Tosi paha hyvä. Etiikka.*)**

Näin siis lukiolaisille opetetaan luterilaisesta etiikasta.

Ajatuksen, että Raamattu olisi myös elämän korkein ohje, sanotaan edustavan reformoitua, ei luterilaista teologiaa.

On totta, että Luther korosti luonnollisen lain merkitystä. Mutta hän opetti myös syntiinlankeemuksen merkitsevän sellaista turmelusta, joka on hämärtänyt Jumalan tahdon tuntemisen. Hän kirjoit-

taa ensimmäisessä väittelyssään antinomilaisia, lain hylkääjiä, vastaan:

Me emme nimittäin ainoastaan ole synnissä siinneet ja syntyneet ja elä siinä, vaan ihmisluontomme turmelus ja sokeus on niin suuri, että emme näe emmekä tunne synnin suuruutta. Kaikilla ihmisillä on tosin luonnostaan jonkinlainen lain tunto, mutta se on hyvin heikko ja hämärtynyt. Siksi on ollut ja on aina pakko välittää ihmisille tuo lain tunteminen, jotta he tietäisivät syntinsä ja Jumalan vihan suuruuden. – – Koska siis ihmisluonto on Perkeleen myrkystä paratiisissa turmeltunut ja sokaistunut niin, että se ei huomaa synnin suuruutta eikä tunne eikä kauhistu synnin rangaistusta, Jumalan vihaa eikä iankaikkista kuolemaa, on Kirkossa säilytettävä oppi, joka paljastaa ja osoittaa nämä kauheudet. Tämä oppi on laki. **(Luther: *Laki ja evankeliumi. Ensimmäinen väittely antinomilaisia vastaan 1537.*)**

Edelleen *Galatalaiskirjeen selityksessä* Luther kirjoittaa:

Pahemmin eivät ihmiset voisi erehtyä kuin kuvittelemalla hyvin ymmärtävänsä rakkauksen käskyn. Onhan se toki kirjoitettu heidän sydämeensä. Luonnostaan he tietävät, että on tehtävä toiselle, mitä haluaa itselleen tehtävän. Mutta tästä ei seuraa, että he sen todella sisäistäisivät, sillä jos niin olisi, he osoittaisivat sen teoillaan ja pitäisivät rakkautta tärkeämpänä kuin kaikkia tekoja. – – Niin ääretön ja käsittämätön on ihmisjärjen sokeus, ettei se kykene oikein arvostelemaan edes elämää ja tekoja, uskonopista puhumattakaan. Ei siis riitä, että torjumme sinnikkäästi oman sydämen mielipiteitä, joihin me autuuden asiassa luonnostamme nojaamme paljon mieluummin kuin

Jumalan sanaan. Meidän on riistettävä myös omin päin valituilta teoilta naamari ja pyhyiden hohde, jotta oppisimme pitämään arvossa niitä tekoja, joita kukin tekee omissa kutsumuksissaan Jumalan käskyn mukaisesti, vaikka ne ovat näköjään vähäpätöisiä ja vaikka niitä halveksitaan.

Ihmislunnon turmeluksen tähden siis tarvitaan Jumalan sanaa, lakia, opettamaan ja muistuttamaan, mikä on oikein ja mikä väärin. Dosentti **Olli-Pekka Vainio** kiteyttää Lutherin opetuksen laista seuraavasti:

Lutherin mukaan a) luonnollinen laki voi yksilön kohdalla turmeltua myös epistemologisesti mutta varsinkin teologisesti, b) lain tunteminen palauteaan Jumalan sanaa lukemalla ja meditoimalla, c) moraalinen autonomia on hurmahenkisyyttä, d) erityisesti uuden testamentin kirjeiden käskyt ovat kristittyjä sitovia ja e) näitä käskyjä tulee opettaa myös kristityille, ei siksi että he pyrkisivät pelastumaan niitä noudattamalla, vaan siksi, koska he eivät ole vielä tässä elämässä täydellisiä tiedon ja tahtonsa puolesta. (Vainio: *Puhtaan Hengen etiikka.*)

Raamatun syrjäyttäminen etiikan korkeimman ohjeen valtaistuimelta ei näytäkään olevan Lutherin tai luterilaisuuden aikaansaannos, vaan ennemmin 1700–1800-luvulla eläneen saksalaisen filosofin *Immanuel Kantin*.

Luonnollisen lain raamatullinen peruste on Room. 2:14–15:

Pakanakansatkin, joilla ei ole lakia, saattavat luonnostaan tehdä, mitä laki vaatii. Silloin pakanat, vaikkei heillä lakia olekaan, ovat itse itselleen laki. Näin he osoittavat, että lain vaatimus

on kirjoitettu heidän sydämeensä. Siitä todistaa heidän omatuntonsakin, kun heidän ajatuksensa syyttävät tai myös puolustavat heitä.

Tässäkin on hyvä huomata, että Jumalan ilmoittama laki on ensisijainen, ja koska lakia tuntemattomat kuitenkin tekevät mitä laki vaatii, osoittaa se, että lain vaatimus on kirjoitettu heidän sydämeensä. Ei siis ole niin, että kymmenen käskyä ovat arvokkaat, koska ne kuvastavat ihmisen sydämessä olevaa luonnollista lakia, vaan niin, että sydämessä oleva luonnollinen laki ohjaa oikeaan, koska ja siinä määrin kuin se on kymmenen käskyn mukainen. Perinteinen opetus, jonka mukaan Jumalan sanaan sidottu omatunto toimii oikein, vastaa hyvin Paavalin opetusta.

Ajatus, että luonnollinen moraalilaki olisi riittävä oikean ja väärän erottamiseksi, on ongelmallinen myös kokemuksen näkökulmasta. Se pohjautuu nimittäin optimistiseen ajatukseen, että jokaisella ihmisellä on luonnostaan samanlainen moraalitaju, käsitys oikeasta ja väärästä. Jos näin olisi, miksi esimerkiksi tämänhetkisen eettisen keskustelun kuumassa perunassa ihmisillä on niin erilaisia, täysin vastakkaisia näkemyksiä? Olkoonkin, että luonnollinen taju oikeasta ja väärästä on meissä jossain määrin myötäsyntyinen, on eettinen ajattelumme kuitenkin varsin pitkälle kasvatuksen – siis meidän ulkopuoleltamme tulevan informaation – muokkaamaa. Miksi suhtautumisessa homokysymykseen on länsimaissa tapahtunut muutaman vuosikymmenen aikana täydellinen suunnanmuutos? Tuskin siksi, että luonnollinen moraalilaki on muuttunut, vaan siksi, että varsin tehokas asenteiden muokkaus on vähitellen vaikuttanut käsityksiin.

Kahden korin malli on harhaanjohtava

Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa on viimeaikaisten uudistusten teologisena perusteena ollut malli kahdesta korista, jonka sanotaan edustavan Lutherin käsitystä. Toinen kori on oppi tai usko, ja siihen kuuluvat asiat ovat muuttumattomia. Toinen kori on etiikka tai rakkaus, ja siihen kuuluvat asiat taas ovat aikasidonnaisia ja muuttuvia. Tämän mallin avulla voidaan kirkossa periaatteessa hyväksyä mikä tahansa etiikan – tai laajemmin rakkauden – piirin kuuluva asia. Kun kirkossa halutaan hyväksyä jokin uusi ilmiö, riittää, että voidaan jollain tavalla perustella sen kuuluvan rakkauden koriin. Näyttää huolestuttavasti siltä, että uskon kori jää vähitellen aika tyhjäksi.

Lutherin teologiassa lain ja evankeliumin erottaminen on yksi keskeisimmistä periaatteista. Luther ei kuitenkaan tehnyt tätä jakoa siinä mielessä, että laki olisi aikasidonnaista ja evankeliumi muuttumatonta, vaan laki ja evankeliumi ovat saman muuttumattoman Jumalan sanan kaksi eri puolta, joista toinen tuomitsee ja toinen armahtaa. Omatunto on vapaa lain vaatimuksista, mutta se ei tarkoita sitä, että laki olisi kumottu tai muutettu, vaan yhä edelleen se ilmaisee Jumalan tahdon. Miksi muuten Luther olisi opettanut niin syvällisesti kymmentä käskyä ja esimerkiksi *Isossa katekismuksessa* 6. käskyn selityksessä kirjoittanut:

Mutta koska meidän keskuudessamme on kaikenlaista pahaa tapaa ja rietaste-lua yhtenä häpeällisenä ja kuohuvana pohjasakkana, tämä käsky suuntautuu kaikkea muutakin siveettömyyttä vastaan, mitä se sitten nimeltään onkin. Kielto ei ole vain ulkonainen. Se ei kohdistu vain tekoon, vaan myös kaikenlai-

siin syihin, kiihokkeisiin ja välineisiin. Sydämen, suun ja koko ruumiin on siis pysyttävä puhtaana, eivätkä ne saa antaa siveettömyydelle minkäänlaista sijaa, tukea eikä apua.

Eräässä kirjeessään kahdelle papille Luther kirjoittaa:

Samalla tavalla Jumala antaa saarnata kymmentä käskyään. Mutta koska muutamat ihmiset ymmärtävät ne vain korvillan eli siis täysin väärin, niin eivätkö ne muka enää olekaan kymmenen käskyä. Nyt ne eivät enää kelpaa mihinkään, ja Jumalan täytyy antaa uudet kymmenen käskyä entisten tilalle. Se ei enää riitä, että ihmiset tekisivät oikean parannuksen ja pitäisivät entiset kymmenen käskyä. Sepä vasta olisikin merkillinen juttu, että iankaikkisesti pysyvä Jumalan sana pitäisi muuttaa ja uudistaa yhtä usein kuin ihmiset muuttuvat ja uudistuvat. Sehän pysyy muuttumattomana ja samana sen vuoksi, että niillä, jotka nyt luopuvat siitä eivätkä pysy siinä, olisi luja kallio, jolle he voisivat palata ja jolla he voisivat pysyä. (*Udestikastamisesta*. Martti Lutherin kirje kahdelle papille.)

Erityisen selväksi kahden korin mallin ongelmallisuus tulee, kun tutkitaan, mitä Jeesus ja apostolit opettivat Jumalan käskyistä. Jeesus ei missään kohdassa kumoakaan lakia ja sen käskyjä. Hän kumoaa kyllä ihmisten perinnäissäännöt, joita juutalaiset rabbinit olivat kehittäneet ikään kuin suojelemaan lakia, mutta jotka eivät enää toteuttaneet Jumalan tahtoa. Jumalan käskyistä Jeesus sitä vastoin sanoo vuorisaarnassa: ”Älkää luulko, että minä olen tullut lakia tai profeettoja kumoamaan. En minä ole tullut kumoamaan, vaan toteuttamaan” (Matt. 5:17) ja: ”Sitä, joka jät-

tää laista pois yhdenkin käskyn, vaikkapa kaikkein vähäisimmän, ja siten opettaa, kutsutaan taivasten valtakunnassa vähäisimmäksi. Mutta sitä, joka noudattaa lakia ja niin opettaa, kutsutaan taivasten valtakunnassa suureksi.” (Matt. 5:19.) Opettaessaan avioliitosta ja avioerosta Jeesus ei opettanut inhimillisen harkinnan mukaisesti vaan suorastaan päinvastoin, niin että opetuslapset kuultuaan hänen opetuksensa ihmettelivät, kannattaako lainkaan mennä naimisiin.

Apostoli Paavali opettaa Kristuksen olevan lain loppu (Room. 10:4). Tällä hän tarkoittaa, että laki ei enää ole pelastustie. Edelleen Paavali opettaa, että Vanhan testamentin kulttilaki, mm. ympärileikkaus, ruokasäännökset ja juhlakalenterin noudattaminen, eivät enää koske kristittyjä. Moraalilakia Jumalan tahdon ilmaisijana ei kuitenkaan ole kumottu, vaan ”laki itse on silti pyhä, ja käsky on pyhä, oikea ja hyvä” (Room. 7:12). Korinttilaisille Paavali kirjoittaa: ”On yhdentekevää, onko ihminen ympärileikattu vai ei; tärkeää on Jumalan käskyjen noudattaminen” (1. Kor. 3:19).

Sekä Jeesus että Paavali kiteyttävät kymmenen käskyä rakkauden käskyyn. Jeesuksen opetuksessa se on kaksoiskäskyn muodossa: ”Rakasta Herraa, Jumalaasi, koko sydäimestäsi, koko sielustasi ja mielestäsi ja koko voimallasi ja lähimmäistäsi niin kuin itseäsi” (Mark. 12:30–31). Paavali kiteyttää vain lain toisen taulun käskyt lähimmäisen rakastamisen käskyyn: ”Käskyt ’Älä tee aviorikosta’, ’Älä tapa’, ’Älä varasta’, ’Älä himoitse’, samoin kaikki muutkin, voidaan koota tähän sanaan: ’Rakasta lähimmäistäsi niin kuin itseäsi’” (Room. 13:9). Käskyjen kiteyttämisen ajatuksena ei kuitenkaan ole, että rakkauden käsky yleisenä periaatteena korvaisi tai kumoaisi kymmenen käskyä. Enemmän asia on ymmärrettävissä niin, että kymmenen käskyä osoittavat, miten

niiden taustalla oleva rakkauden laki käytännössä toimii. Se joka rakastaa, toteuttaa kymmentä käskyä. Jeesushan opettaa Johanneksen evankeliumissa rakkauden toteutuvan, kun noudatetaan hänen antamiaan käskyjä: ”Jos noudatatte käskyjäni, te pysytte minun rakkaudessaani, niin kuin minä olen noudattanut Isäni käskyjä ja pysyn hänen rakkaudessaan” (Joh. 15:10).

TEESI 4

On muitakin kuin seksuaali-etiikan piiriin kuuluvia syntejä

Eettinen keskustelu keskittyy vahvasti vain seksuaalietiikan kysymyksiin, mutta Raamattu puhuu muistakin kuin seksuaalisista synneistä. Apostolien kehotuksissa keskitytään erityisesti kahden elämänalueen kiusauksiin. Meitä varoitetaan haureudesta ja ahneudesta, ”rahan perässä juoksemisesta” (Hepr. 13:5). Vanhimmassa kirjeessään apostoli Paavali kehoittaa tessalonikalaisia:

Sitten vielä, veljet! Te olette oppineet meiltä, miten teidän on elettävä ollaksenne Jumalalle mieleen, ja niinhän te elättekin. Mutta Herran Jeesuksen nimessä pyydämme ja kehotamme teitä pyrkimään yhä parempaan. Tiedättehan, mitä käskyjä me Herran Jeesuksen puolesta olemme teille antaneet. Jumalan tahto on, että te pyhitytte. Kavahtakaa siveettömyyttä! Jokaisen teistä on opittava pitämään ruumiinsa pyhänä ja kunniaissa. Älkää antako sitä himon ja kiihkon valtaan, niin kuin tekevät pakanat, jotka eivät tunne Jumalaa. Kukaan ei saa pyrkiä hyötymään veljensä kustannuksella. Herra rankaisee kaikesta sellaisesta, niin kuin olemme teille sanoneet ja teroittaneet mieleenne. Jumala ei näet ole kutsunut meitä elämään synnillistä, vaan pyhää elämää.

Sen tähden se, joka kääntää selkänsä näille ohjeille, ei käännä selkäänsä ihmiselle vaan Jumalalle, joka antaa teihin Pyhän Henkensä. (1. Tess. 4:1–8.)

Meillä on kiusaus puhua ennen kaikkea niistä synneistä, jotka huomaamme toisissa, mutta oman elämämme kipupisteistä ennemmin vaikenemme. Nykyinen keskustelu johtaa helposti kuvittelemaan, että syntiset ovat jossain tuolla ulkopuolella, elämässä irstaasti, emmekä huomaa, että vaikkapa ahneus on onnistunut pettämään meidät ja kietoutunut meihin. Ja tuskinpa meistä kenelläkään on varaa ajatella olevansa puhdas myöskään seksuaalisen elämän alueella, kun muistamme, että Lutherin mukaan ”sydämen, suun ja koko ruumiin on siis pysyttävä puhtaana” ja meidän Herramme opettaa jo himoitsevan katseen olevan kuudennen käskyn rikkomista. Tarvitaan siis eettistä opetusta ja lain julistamista, joka tekee meistä syntisiä ja Kristuksen armoa tarvitsevia. Ja sitä hän me olemme. ”Kerjäläisiä me olemme – se on totta.” ●

KIRJALLISUUS

Elonheimo, Pekka:

- *Mihin menet, Suomen kirkko?* Kotimaa 24 blogi 22.11.2013.

Heinimäki, Jaakko & Järveläinen, Petri:

- *Tosi paha hyvä.* Lukion uskonto: Etiikka. Otava 1996.

Luther, Martti:

- *Galatalaiskirjeen selitys.* Suom. Jukka Thurén. Sley-kirjat 2003.
- *Iso katekismus.* Evankelis-luterilaisen kirkon tunnustuskirjat. SLEY 1990.
- *Laki ja evankeliumi. Ensimmäinen ja toinen väittely antinomilaisia vastaan 1537 ja 1538.* Suom. Erkki Koskenniemi. SLEY 1983.
- *Uudestikastamisesta. Martti Lutherin kirje kahdelle papille.* Kaste ja usko. Valikoima Lutherin kirjoituksia kasteesta ja lapsen uskosta. Suom. Eero Huovinen. Herättäjä-yhdistys 1991.

Vainio, Olli, Pekka:

- *Puhtaan Hengen etiikka.* Kadonnut horisontti: näkökulmia uskoon, valtaan ja totuuteen. Toim. Erkki Koskenniemi, Timo Nisula, Olli-Pekka Vainio. Arkki 2006.

Tiililä-seura on avoin keskustelufoorumi, joka kokoontuu kuukauden ensimmäisenä maanantaina klo 17-19 Suomen teologisessa instituutissa, Kaisaniemenkatu 13 C, IV krs. Tänä syksynä aiheena on kolme kristillistä järjestöä ja niiden suhde viidenteen herätysliikkeeseen: 6.10. Hannu Nyman: Kansan Raamattuseura, 3.11. Pekka Jokiranta: Helsingin Raamattukoulu ja 1.12. Juha Auvinen> Medialähetys Sannansaattajat.

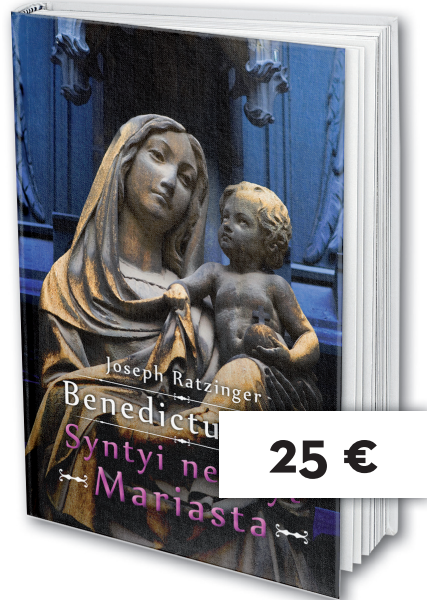
J. Ratzinger, Benedictus XVI

Syntyi Neitsyt Mariasta

Jeesuksen historiassa on kaksi kohtaa, joissa Jumala vaikuttaa suoraan aineelliseen maailmaan: neitseellinen syntymä ja ylösnousemus haudasta. Molemmat kohdat loukkaavat modernin ihmisen näkemyksiä. Jumala saa vaikuttaa ideoissa ja ajatuksissa, henkisytydessä – mutta ei materiassa. Se häiritsee. Sinne hän ei kuulu. Mutta juuri siitä on kysymys: että Jumala on Jumala eikä toimi vain ideoiden piirissä.

Paavi Benedictus XVI käsittelee tutulla syvälistä syvällä ja oppineisuudella Jeesuksen syntymä- ja lapsuuskertomukset. Hänen mukaansa ne ovat tänään yhtä merkityksellisiä kuin 2000 vuotta sitten. Jeesuksen sikiämisellä Jumala on saattanut alkuun uuden luomisen. Näin hän on Luojana myös Lunastajamme.

Kovakantinen. *Ilmestyy lokakuussa.*

Joseph Ratzinger, Benedictus XVI

Jeesuksen viimeiset päivät

Kovakantinen, suojarahperi.

Timo Junkkaala (toim.)

Euangelium benedictum

Kovakantinen.

Tilaukset

www.perussanoma.fi | puh. 09 5123 9120 (klo 9-16) | tilauspalvelu@perussanoma.fi

PERUSSANOMA - USKON JA TIEDON LÄHTEELLÄ

● Mikä on kristillinen avioliittokäsitys?

Jyrki Knuutila

Kirjoittaja on teologian tohtori ja Helsingin yliopiston käytännöllisen teologian professori.

Miksi avioliitto-keskustelu hämmentää?

Käsitys avioliitosta on ollut Suomessa periaatteessa yksiselitteinen aina 1900-luvun lopulle saakka. Tämä ilmenee hyvin Avioliittolaista (1929, 1987). Sen I §: 1 sääntää: ”Nainen ja mies, jotka ovat sopineet menevänsä avioliittoon keskenään, ovat kihlautuneet. Avioliitto solmitaan vihkimisellä. Ennen vihkimistä on selvitettävä, ettei avioliitolle ole esteitä.” Avioliitto on siis tämän lainsäädännön mukaan sellainen miehen ja naisen välinen yhteinen sopimus elää yhdessä, joka solmitaan avioliittoon vihkimistoimituksen välityksellä. Avioliiton määrittely miehen ja naisen väliseksi yhteiseloksi on epäsuorasti nähtävissä samoin Perintökaaren (5.2.1965/40) määräyksessä II § 3 sukulaisten perintöoikeudesta: ”Jollei perittävältä ole jäänyt rintaperillistä, saavat hänen isänsä ja äitinsä kumpainenkin puolet perinnöstä – –.”

Vaikka tämä perintökaaren määräys ei määrittele tarkemmin isän ja äidin tarkempaa oikeudellista suhdetta, pykälän sanamuoto antaa ymmärtää kyseen olevan pääsääntöisesti avioliitosta. Avioliittoa koskeva lainsäädäntö esittää siis sille kolme määritettä: 1) miehen ja naisen keskinäinen sopimus, 2) avioliitto solmitaan tietyn oikeustoimen, avioliittoon vihkimisen, välityksellä ja 3) miehen ja naisen yhteiselo merkitsee perheen muodostumista, johon kuuluu heidän lisäksi yh-

teisiä lapsia. Tämä kuva avioliitosta on syöplynyt kaikkien suomalaisten tietoisuuteen, sillä avioliittoa kuvataan myös yhteiskunnan perusyksikkönä, perheenä.

Tätä taustaa vasten tarkasteltuna ei ole ihmeteltävää, että 1900-luvun viimeisinä vuosikymmeninä ja 2000-luvun alussa kolme yleisessä keskustelussa ollutta avioliittoon liittyntä asiakokonaisuutta on hämmentänyt monia kysymään: ”Hei, missä nyt mennään?” Julkinen keskustelu on ollut näkyvää ja joskus jopa repivää mediassa, niin sähköisessä kuin painetussakin. Mediasta se on sitten levinnyt yleiseen keskusteluun niin, että jyrkkiäkin rintamalinjoja on syntynyt ihmisten välille. Tämä on puolestaan leimannut ihmisiä monella tavalla, esimerkiksi jakamalla keskustelijat heidän mielipiteidensä takia yksioikoisesti konservatiiveihin ja liberaaleihin, ”hyviin ja pahoihin”, riippuen siitä, mitä mieltä keskustelija itse ja hänen viiteryhmänsä ovat.

Keskustelu 1900-luvun lopussa ja 2000-luvun alussa

Ensimmäinen näistä keskusteluista oli 1960–1990-luvuilla. Se koski *avoliittoa*, jolla keskustelijat tarkoittivat sellaista miehen ja naisen yhteiseloa, jota ei ollut solmittu oikeustoimen, avioliittoon vihkimisen, välityksellä. Avoliitot yleistyivät aikana, jolloin maaltamuutto ja kaupungistuminen toi uutta väkeä kaupunkeihin. Tämä vaikutti myös siihen, että entistä useammat miehet ja naiset muuttivat asumaan yhteen ilman, että olisivat solmineet avioliiton julkisesti. Tästä oli seurauksena laillisesti aviottomia lapsia, vaikka heidän vanhempansa asuivatkin yhdessä. Avosuhteet saattoivat päättyä

eroon, jolloin yhteisesti avosuhdetta var-
ten hankitun omaisuuden jako aiheutti
oikeudellisia ongelmia. Tämä kaikki ai-
heutti tarpeen ryhtyä pohtimaan avosuh-
teen sääntelyä lainsäädännöllisin keinoin,
mikä hämärsi avoliiton eroa avioliitosta.
Suomen evankelis-luterilaisen kirkon pii-
rissä avosuhteessa eläviltä evättiin pap-
pivihkimys, mikä osoitti avoliiton olevan
ongelmallisen kirkon näkökulmasta.

Toinen avioliittoon liittynyt keskuste-
lu käynnistyi 2000-luvun alussa. Se liit-
tyi länsimaisessa yhteiskuntamallissa
erityisesti 1900-luvun loppupuolella ko-
rostettuun tasa-arvoon. Käsitteellä on tar-
koitettu aluksi miesten ja naisten välis-
tä tasa-arvoa, sitten sen ymmärtäminen
on laajentunut käsittämään myös erilais-
ten vähemmistöjen, kuten esimerkiksi
seksuaalisten vähemmistöjen tasa-arvoa
muihin ihmisiin verrattuna. Tässä yhtey-
dessä on ryhdytty vaatimaan sitä, että sa-
maa sukupuolta olevien pariin yhteiselo
saisi avioliiton aseman. Keskustelu alkoi
siitä, että samaa sukupuolta olevien yh-
teiselön purkautuessa joko eron tai kuole-
man tähden osapuolten taloudelliset asiat
pitäisi järjestää oikeusmääräyksin avo-
liittojen tavoin esimerkiksi perintöjen ja
omaisuuden jaon osalta. Seurauksena sää-
dettiin laki parisuhteiden rekisteröinnistä
(9.11.2001/950), jossa tällainen parisuhde
rinnastettiin oikeusvaatimuksiltaan avio-
liittoon (III § 8). Tämän jälkeen ryhdyttiin
vaatimaan sitä, että samaa sukupuolta
olevien parisuhde olisi rinnastettava avio-
liittoon lakitasolla myös avioliittoon vih-
kimisen osalta.

Tätä asiaa on pidetty esillä mediassa
2010-luvulla aggressiivisestikin, viimek-
si kesäkuussa 2014, jolloin eduskunnan
lakivaliokunta ei hyväksynyt aloitetta ta-
sa-arvoisesta avioliittolaista. Lain hyväk-
syntä koskisi myös Suomen evankelis-lu-
terilaista kirkkoa, jolla on vihkimisoikeus.
Sen piirissä on myös käyty vilkasta kes-

kustelua siitä, pitäisikö pappien vihkiä jo-
ka tapauksessa samaa sukupuolta olevia
avioliittoon vai olisiko heillä oikeus kiel-
täytyä siitä omaantuntoon vedoten. Mieli-
piteet ovat jakaantuneet tässä puolesta ja
vastaan. Media on toiminut voimakkaasti
pyrkien muokkaamaan kirkon ja pappien
kantaa ”yleiseen mielipiteeseen” vedoten.

Kolmas keskustelu liittyy avio- tai avo-
liitossa elämiseen. Mediassa (esim. *Hel-
singin Sanomat* 24.8.) on esitetty, että kum-
mallakin puolisoilla tulisi olla omat rahat.
He myös päättävät niiden käytöstä itse-
näisesti. Näin ollen esimerkiksi puolisois-
ta rikkaamman ei tarvitse kustantaa köy-
hempää puolisoa lomamatkalle kanssaan.
Tästä seuraa, että kumpikin avio- tai avo-
puolisoista elää omaa elämäänsä välittä-
mättä toisesta. Tämä puolestaan antaa ai-
heen kysyä, mikä avio- tai avioliitto on, jos
se on vain kahden itsekkään, ”itsenäisen”
eli toistaan välittämättömän tapa asua yh-
dessä.

Avioliitosta käytävä keskustelu on
2010-luvun alussa saanut myös uutta si-
sältöä siitä, että kirkollisesti solmittu-
jen avioliittojen lukumäärä on vähenty-
nyt. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon
vuositilastosta vuodelta 2013 näet ilme-
nee, että kirkollisten avioliittoon vihki-
misten sekä näihin tilaisuuksiin osallistu-
jien lukumäärä on vähentynyt tasaisesti
vuosina 2000–2012. Samanaikaisesti pur-
kautuvien avioliittojen määrä on ollut
kasvussa.

Mikä on avioliitto?

Tämä kaikki on aiheuttanut hämmennys-
tä ja useita kysymyksiä. Mikä avioliitto oi-
kein on kristillisen opetuksen mukaan?
Mitä kristityn pitää ajatella avioliitosta?
Mikä on avioliittoon vihkiminen? Onko
oikein olla vihkimättä samaa sukupuolta
olevaa paria? Pitäisikö kirkon luopua vih-
kimisoikeudesta?

Tässä artikkelissa tuodaan esille se perinteinen kristillinen avioliitto-opetus, jota Suomessa on annettu keskiajalta aina 2000-luvun alkuun. Sen luomalle avioliittokäsitykselle perustui myös edellä kuvattu avioliittolainsäädännön määritelmä avioliitosta.

Seuraava kristillistä avioliitto-opetusta käsittelevä esitys jaetaan neljään osaan. Ensimmäiseksi selvitellään avioliittoinstituutiota ja avioliittoa sakramenttina. Toiseksi ja kolmanneksi huomio kiinnitetään avioliiton vihkimisen oikeudelliseen asemaan ja sisältöön. Neljänneksi tuodaan esille tiivistäen muutamia seikkoja edellä esitetyn perusteella lukijan pohdintaa varten.

Avioliittoinstituutio ja avioliitto sakramenttina

Kristinuskon käsitys avioliitosta on syntynyt monista lähtökohdista. Siihen on vaikuttanut toisaalta uskonnolliset katsomukset ja niiden tulkinta sekä toisaalta ensin antiikin, sitten Välimeren pohjoisrannikoiden ja sitten Länsi-Euroopan germaanisiksi kutsuttujen alueiden (Länsi- ja Keski-Eurooppa) kulttuurit ja niiden yhteiskunnalliset näkemykset avioliitosta.

Kristillinen avioliitonäkemys on levinnyt historian saatossa kaikkialle maailmaan. Kaikki kristilliset kirkot, jotka voidaan jakaa neljään pääryhmään: 1) läntiset kirkot (esim. roomalaiskatolinen kirkko ja protestanttiset kirkot), 2) Bysantin kirkot (esim. Venäjän ortodoksinen kirkko, muut ortodoksiset kirkot), 3) vanhat idän kirkot (esim. koptikirkko, Armenian kirkko) ja 4) uudet kirkot (esim. Aasiassa ja eri puolilla Amerikkaa toimivat kirkot) opettavat sitä jäsenilleen. Tästä syystä voidaan puhua kristillisestä *avioliittoinstituutiosta* eli vaikiintuneesta avioliittoon liittyvästä opetetusta käsitys- ja tapajärjestelmästä, joka on tiettyjä yksityiskohtia lukuun ottamat-

ta samanlainen kaikkialla maailmassa. Seuraavassa esitetään läntisten kirkkojen opettama avioliitonäkemys.

Kristillisen avioliitto-opetuksen uskonnolliset lähtökohdat ovat toisaalta Vanhassa testamentissa ja Jeesuksen tavassa tulkita sitä sekä toisaalta Uudessa testamentissa olevissa apostoli Paavalin opetuksissa. Niiden pohjalta on kehittynyt opetus Jumalan ihmissuvun jatkamiseksi säättämästä avioliittoinstituutiosta, joka on tästä syystä purkamaton Matteuksen evankeliumin mukaan: ”Ettekö ole lukee neet, että Luoja alun perin teki ihmisen mieheksi ja naiseksi?” Ja hän jatkoi: ”Sen tähden mies jättää isänsä ja äitinsä ja liittyy vaimoonsa, niin että nämä kaksi tulevat yhdeksi lihaksi. He eivät siis enää ole kaksi, he ovat yksi. Ja minkä Jumala on yhdistänyt, sitä älköön ihminen erotta-ko.” (Matt. 19: 4–6.)

Tältä raamatulliselta pohjalta vähitellen kehittyi ensimmäisen kristillisen vuosituhannen jälkimmäisellä puoliskolla näkemys avioliitosta sakramenttina. Sen ytimenä oli käsitys avioliitosta miehen ja naisen välisenä suhteena, joka oli Jumalan asettamana elämänyhteytenä ja Kristuksen sakramentiksi korottamana purkamaton sekä nuhteeton. Avioliiton esikuva- na oli Kristuksen ja seurakunnan välinen suhde. Avioliitto sakramenttina toi monenlaista hyvää siinä eläville, sillä he toteuttivat siinä Jumalan tahdon ja saivat armon täyttää avioliiton velvoitteet. Siksi aviopuolisot toimivat armonvälineinä toisilleen, jotka Jumalan apuun turvaten olivat velvollisia yhdenvertaisina kump-paneina pitämään huolta toisistaan ja yhteisistä lapsistaan. Heidän tehtävänsä oli myös Jumalan avulla pitää avioliittonsa nuhteettomana. Siten avioliitossa eläminen oli aviopuolisolle myös iankaikkisuuskasvatusta.

Kristillinen kirkko (seuraavassa lyhyemmin kirkko) kiinnitti erityistä

huomiota opetukseen ennen avioliiton solmimista, jotta avioliiton solmijat ymmärtäisivät avioliiton merkityksen ja arvon. Avioliiton tuli perustua sen molempien solmijoiden vapaaehtoiseen suostumukseen (*consensus facit nuptias*-periaate). Heidän oli tästä syystä kiinnitettävä erityinen huomio aviopuolison valintaan, jotta avioliitto säilyisi purkamattomana koko heidän elinaikansa. Avioliitto alkoi tämän opetuksen mukaan silloin, kun puoliset aloittivat aviollisen yhteiselämänsä (*copula carnalis*).

Näkemyksistä avioliitosta sakramenttina levisi keskiajalla kaikkialle Eurooppaan ja siellä myös eri kansankerroksiin. Kirkko juurrutti sen avulla vaikutusvaltaansa ihmisiin, sillä se halusi olla sakramenttinsa välityksellä ihmisen elämänkaareissa kehdestä hautaan. Kaste, konfirmaatio, rippi, ehtoollinen, avioliitto ja sairaan voitelu olivat periaatteessa kaikkia ihmisiä koskevia sakramenteja, jotka sitoivat heidät kirkon tarjoamaan sielunpelastukseen. Tällöin on kuitenkin huomattava, että kyse on kunkin sakramentin osalta sen edustamasta asiasta itsestään, ei sakramentin välittävästä toimituksesta. Tällöin avioliittoon vihkimistoimitus ei ole sakramentti vaan toimitus, jolla avioliiton sakramentti välitettiin sen solmijoille.

Martti Luther torjui näkemyksen avioliitosta sakramenttina, koska se ei hänen mukaansa pohjautunut Raamattuun. Luther opetti avioliiton olevan Raamatun mukaan Jumalan ihmisen parhaaksi luoma. Avioliitto perustui molempien siihen aikovien vapaaehtoiseen tahtoon, joka oli ilmaistava julkisesti. Avioliiton kirkollinen siunaaminen ei ollut välttämätön, mutta suotava. Avioliitto syntyi aloittamalla aviollinen yhteiselämä. Luther kiinnitti opetuksessaan avioliitosta paljon huomiota eettiseen opetukseen siinä elämisestä. Avioliiton tuli olla purkamaton, mutta tietyissä erityistapauksissa Luther

salli avioeron. Hän käytti avioliitto-opetuksessaan paljon samoja perusteita, mitä katolinen kirkko oli opettanut ennen reformaatiota. Tätä opetusta on käytetty Suomessa 1500-luvulta 1900-luvun loppupuolelle, minkä jälkeen avioliitto-opetus on korvautunut yksilöllisyyttä ja tunne maailmaa korostavilla seikoilla.

Avioliittoon vihkimisen oikeudellinen asema

Kirkon vaatimus olla mukana jokaisessa avioliiton solmimisessa ei saavuttanut vastakaikua. Keskiajalla eurooppalaisen kulttuuripiirin alueella avioliitto miellettiin yhteiskunnalliseksi asiaksi. Tämä johtui siitä, että ylempien yhteiskuntaluokkien parissa avioliitot olivat sukujen välisiä oikeudellisia yhteenliittymiä, jopa kauppasopimuksia, joiden välityksellä vahvistettiin liittoutuvien sukujen vaikutusvaltaa ja varallisuutta. Siksi avioliiton solmimiseen ei kaivattu muita osapuolia, kuten kirkkoa.

Sukujen välisestä yhteenliittymisestä seurasi, että avioliiton solmimisessa ei tarvinnut kuulla lainkaan avioliiton solmijoita, eritoten naista. Avioliitto päätettiin oikeudellisesti solmimisprosessissa, jonka ensimmäisenä osana oli kosinta. Siinä sulhanen tai hänen edustajansa sopi alustavasti niistä taloudellista ehdoista, joilla morsian saatiin tämän suvulta sulhasen sukuun. Kosinnassa solmittu sopimus vahvistettiin virallisesti todistajien läsnä ollessa kihlauksessa. Näin syntynyt avioliittosopimus pantiin toimeen morsiamen kotona niin kutsutussa naittamistoimessa, jossa naittaja, morsiamen isä tai lähin elossa oleva miespuolinen sukulainen, luovutti morsiamen sulhaselle. Sen jälkeen siirryttiin sulhasen kotiin, jossa avioliitto pantiin täytäntöön häisä. Niissä varmistettiin vielä avioliiton solmimisessa sovitut taloudelliset asiat

kummankin suvun osalta. Hääjuhlallisuuksien tärkeänä oikeudellisena osana oli morsiamen johdattaminen häävuooteeseen. Tämän toimenpiteen jälkeen avioliitto katsottiin alkaneeksi. Kaikista mainituista avioliiton solmimisprosessin osista annettiin tarkkoja määräyksiä yhteiskunnallisessa lainsäädännössä. Näin avioliiton solmiminen oli yhteiskunnan valvoma toimenpide.

Kirkko ei pitänyt avioliiton solmimisesta pelkästään yhteiskunnallisena toimenpiteenä. Kun se tahtoi vaikuttaa kaikilla yhteiskunnan alueilla, se halusi valvoa myös avioliiton solmimista. Tähän vaikutti myös kirkon opetus, jonka mukaan avioliitto oli sakramenttina purkamaton. Siksi kaikki mahdollinen inhimillinen oli myös tehtävä, jotta avioliiton purkamattomuutta haittaavat seikat saataisiin eliminoiduiksi. Kirkko halusi siksi valvoa vihkikaavansa välityksellä, että solmittava avioliitto perustui molemminpuoliseen vapaaehtoiseen suostumukseen. Tällä pyrittiin kristinuskon periaatteiden mukaisesti myös kohentamaan naisen asemaa, kun yhteiskunnallisessa avioliiton solmimisprosessissa naisen tahtoa ei välttämättä kysytty. Avioliiton sakramenttiluonteeseen kuului myös Jumalan siunaus, jonka kirkko tahtoi välittää vihkikaavansa mukaisella vihkimisellä avioliiton solmijoille.

Kirkko piti kihlausta avioliiton perustavana toimena, sillä siinä sulhanen ja morsian ilmaisivat julkisesti molemminpuolisen vapaaehtoisen suostumuksensa avioliittoon. Aluksi kirkko katsoi, ettei papin läsnäolo ollut kihlauksen yhteydessä avioliiton solmimisen pätevyuden kannalta välttämätön, mutta kuitenkin suotava. Sittemmin opetus kehittyi ensiksi niin, että ilman papin läsnäoloa solmittuihin kihlauksiin eli salaisiksi kihlauksiksi kutsuttuihin toimiin alettiin suhtautua torjuvasti, joskaan ei täysin

kieltävästi. Seuraava askel oli sitten saada avioliiton solmiminen papin läsnä ollessa vihkikaavan välityksellä pakolliseksi ja sille juridisen aseman lainsäädännössä. Vihkiminen ei kuitenkaan tehnyt avioliitosta ”pätevää Jumalan edessä”, vaan sulhanen ja morsian tekivät sen itse aloittamalla aviolämänsä.

Tästä seurasi, että avioliiton solminen tapahtui neljässä vaiheessa. Ensimmäiseksi oli kosinta, jossa sulhanen edustajansa kanssa pyysi ”morsiamen kättä” tämän isältä tai muulta lähisukulaiselta. Kosinta oli tällöin oikeudelliselta luonteeltaan sopimuksen solminen. Toinen vaihe oli sitten kihlaus, jossa tuo sopimus vahvistettiin. Kolmanneksi oli sopimuksen toimeenpano naittamistoimituksessa, jossa naittaja luovutti morsiamen sulhaselle. Kirkollinen avioliittoon vihkiminen liittyi tähän vaiheeseen. Se tapahtui sekä naittajan että papin läsnä ollessa kirkolla, tarkemmin sanottuna kirkon ovelta. Tämä symbolisoi avioliittoon vihkimisen olevan sekä yhteiskunnallinen että kirkollinen toimi, jossa sulhanen ja morsian itse asiassa julkisesti solmivat itse avioliittonsa ilmaisemalla vapaaehtoisen suostumuksensa siihen sekä vihkikysymyksissä että aviolupauksissa. Tällöin he kirkon näkemyksen mukaan itse asiassa ”kihlasivat” lupautumalla toisilleen ja ”naittoivat” luovuttamalla itsensä toisilleen sekä kirkon että yhteiskunnan valvossa. Kirkon ovelta vihkipari siirtyi sitten sisälle kirkkoon, jossa pappi ensin siunasi heidän näin itsensä solmiman liiton ja välitti sitten avioliiton sakramentin hääparille. Hääpari, pappi ja hääväki siirtyivät tämän jälkeen häätaloon, jossa oli neljäs vaihe, morsiusparin häävuooteeseen johdattaminen eli avioliiton täytäntöönpaneminen.

Reformaattorit opettivat myös, että kihlauksessa solmittu ja yhteiselämällä täytäntöön pantu eli aloitettu avioliitto

oli ”järjestyksen vuoksi” suotavaa vihkiä eli siunata kirkollisesti papin ja seurakunnan läsnä ollessa. Vihkitoimituksen tarkoituksena oli tällöin varmistaa se, että avioliiton solmijat ryhtyvät hankkeeseensa vapaaehtoisesti. Toiseksi vihkimisen tarkoituksena oli siunata tämä liitto ja opettaa aviopuolisoita. Kirkko vaati myös reformaation jälkeen, että vihkitoimituksella olisi lainsäädännön turvaama asema avioliiton juridisena toimeenpanijana. Kirkko halusi 1600-luvulla lisätä vaikutusvaltaansa avioliiton solmimisessa vaatimalla, että pappi on mukana myös kotona toimitetussa kihlauksessa, jossa kosinnassa solmittu sopimus vahvistettiin. Siellä hän valvoi kihlauksen vapaaehtoisuutta kysymällä sulhaselta ja morsiamelta kihlauskysymykset.

Vaikka avioliittoon vihkiminen mainittiinkin Ruotsin, jonka osa Suomi oli, yhteiskunnallisessa lainsäädännössä, vihkimisellä ei ollut kirkon toivomaa juridista asemaa avioliiton toimeenpanijana. Lainsäädännön mukaan kirkollinen vihkiminen oli ainoastaan yhteiskunnallisesti solmitun avioliiton siunaaminen aina vuoteen 1734 saakka. Tuolloin säädetty Valtakunnanlaki määräsi kirkollisen vihkimisen pakolliseksi ja avioliiton toimeenpanevaksi eli yhteiskunnallis-oikeudellisesti aloittavaksi toimeksi. Lain mukaan kirkko ratkaisi tämän jälkeen avioliiton pätevyyyteen liittyvät asiat ja yhteiskunta puolestaan päätti avioliiton taloudellisista seuraamuksista.

Tämä periaate on edelleen voimassa 2010-luvulla, vaikka kirkko (esim. Suomen evankelis-luterilainen kirkko, Suomen ortodoksinen kirkko) tutkii solmittavan avioliiton pätevyuden vain jäseniensä osalta. Perinteen elävyyttä osoittaa käänteisesti myös se keskustelu, jossa samaa sukupuolta oleville on vaadittu kirkollista vihkimistä, siis kirkollista avioliiton pätevyuden tutkimista.

Avioliittoon vihkimistoimituksen sisältö

Avioliittoon vihkiminen on ollut Suomessa käytössä todistettavasti 1200-luvun alkupuolelta lähtien. Siitä on annettu määräyksiä kaikkiaan 10 kirkkokäsikirjassa keskiajalta 2000-luvun alkuun.

Avioliittoon vihkiminen tapahtui keski- ja reformaatioajalla kolmessa paikassa kirkkorakennusta. Kirkon ovella suoritetussa ensimmäisessä osassa oli niin kutsuttu ”kopulaatio-osa” vihkikysymykseen ja aviolupauksineen, joissa sulhanen ja morsian papin valvoessa ensin lupautuivat julkisesti toisilleen ja sitten luovuttivat itsensä toisilleen, siis ”kihlasivat” ja ”naittivat” itsensä. Pappi vahvisti tämän toteamalla tapahtuneen. Tässä yhteydessä oli myös sormuksen siunaaminen ja anto sekä rukouksia ja siunauksia. Niiden päätyttyä vihkipari siirtyi sisälle kirkkoon kuoriaidan ovelle, jossa pappi ensin siunasi heidän näin itsensä solmimaan liiton lukemalla rukouksia, siunauksia ja raamatunkohtia, joilla hääparia opetettiin avioliitosta ja siinä elämisestä. Reformaattorit liittivät tähän yhteyteen myös opetuspuheen. Sitten hääpari siirtyi papin johdolla kirkon kuoriin, jossa pappi välitti avioliiton sakramentin hääparille lukemalla niin kutsutun morsiusprefaatorukouksen. Tämä tapa säilyi myös reformaation jälkeen, vaikka avioliiton ei enää ollutkaan kirkon opin mukaan sakramentti. Hääpari, pappi ja hääväki siirtyivät sitten häätaoloon, jossa pappi luki hääparia häävuoteeseen johdatettaessa rukouksia, siunauksia ja Raamatun kohtia. Sen jälkeen pappi ja hääväki poistuivat ja hääpari jäi kahden avioliiton täytäntöön panoa varten.

Avioliittoon vihkiminen jatkui periaatteessa samanlaisena 1600–1900-luvuilla. Vihkikysymykset ja aviolupaukset ryhdyttiin kuitenkin suorittamaan 1600-luvulla sisällä kirkossa, alttarin ääressä, missä

myös muut vihkikaavan rukous-, siunaus- ja opetusosat toimitettiin. Morsiusprefaattorukous säilyi alkuperäisen merkityksensä kuitenkin menettäneenä ainakin jonkinasteisessa käytössä 1900-luvun loppuun saakka. Häätalossa suoritettu morsiusparin häävuoteeseen johdattaminen harvinaistui 1700-luvulla hävitäkseen kokonaan seuraavalla vuosisadalla.

Käytännön opetus avioliitosta ja siinä elämisestä on annettu Suomessa keskiajalta 1900-luvun lopulle saakka monella eri foorumilla, kuten esimerkiksi kirkkokäsikirjojen vihkipuheissa, virsikirjoissa, Katekismuksen huoneentaulussa, piispan ohjeissa ja kannanotoissa sekä hengellisessä kirjallisuudessa.

Tämä opetus on tiivistäen pitänyt sisälään Raamatun eri kohtien perinteiseen tulkintaan pohjaavan näkemyksen Jumalasta avioliiton asettajana, oli kyse sitten avioliitosta instituutiona tai yksittäisestä avioliitosta. Koska opetus on tähden tänyt avioliiton yhtenä tehtävänä olevan Jumalan luoman ihmissuvun jatkamisen lisääntymisen välityksellä, seksuaalisuus ja perhe-elämä ovat tästä näkökulmasta kuuluneet olennaisina osina avioliittonäkemykseen. Se on korostanut lisäksi miehen ja naisen välistä yhdenvertaisuutta Jumalan luomina ja siitä seuraavaa kumppanuutta eri muodoissaan, vaikka puoliset ovatkin sukupuolestaan johtuen erilaisia. Tästä johtuvat ristiriidat ovat opetuksen mukaan voitettavissa ”rakkaiden ja uskon koulussa”, millä tarkoitetaan Jumalan apuun turvaamista, anteeksipyyttämistä ja -antamista ja synnin välttämistä. Opetus on korostanut edelleen avioliiton suojaavan siinä eläviä synniltä, sillä se sitoo toisaalta ”lain turvin” siten siinä elävät yhteen perheen suojaksi ja toisaalta suojaa heitä 6. käskyn rikkomiselta, huorinteosta eli aviorikoksesta. Se oli vuoteen 1948 saakka rikoslaisa rangaistavaksi määrätty teko. Opetus on käsitellyt myös

avioliittoa ”yhteiskunnan perusyksikkönä” eli yhteisöllisenä instituutiona. Aviopuolisoiden yksilöllisyys on ollut esillä opetuksen viimeisimmässä, 1900-luvun loppupuolelta peräisin olevassa kerrostuksessa.

Mitä avioliitosta tulisi ajatella historian perusteella

Mitä sitten tänä päivänä voisi ajatella historian valossa avioliitosta? Tähän kysymykseen ei ole helppoa vastata, koska nykyinen yksilöllisyyttä korostava ”post-moderni” ajattelutapa ei salli yhtä ainoaa oikeaa vastausta tähänkään kysymykseen. Historia kuitenkin opettaa, että vanha sanonta ”aika aikaa kutakin” pitää paikkansa. Siksi avioliitto-opetuksen perusta on hyvä pitää mielessä, onhan se maailmanlaajuinen ja ollut olemassa kahden vuosituhannen ajan. Aiheellinen kysymys on, ovatko Suomessakin esitetyt ”nykyajan” käsitykset yhtä universaalisia ja pitkän ajan kuluessa olemassa olleita.

Edellä olevassa esityksessä olleet keskeiset käsitteet on seuraavassa koottu tiivistäen yhteen, jotta *Perustan* lukija voisi itse pohtia kysymystä ”Mitä kristillinen avioliittokäsitys merkitsee tänään?”.

Kihlaus: Suomen kielen perussanakirja määrittelee tämän käsitteen perinteisesti tarkoittavan ”miehen ja naisen välistä sopimusta avioliittoon menemisestä”. Vaikka kihlauksella ei olekaan 2000-luvun alussa samaa juridista merkitystä avioliiton perustavana oikeustoimena kuin aikaisemmin, tapa ”kihlojen julkistamisesta” elää yhä. Kihlauksen näkeminen perinteisesti oikeustoimena muistuttaa kuitenkin, että kyse ei ole kevein perustein vietetystä juhlasta vaan kihlakumppanien tulevaisuuteen vaikuttavasta yhteisestä merkityksellisestä oikeussopimuksesta.

Avioliittoon vihkiminen: Suomen kielen sana *vihkiä* on käsitetty reformaati-

osta alkaen synonyymiseksi käsitteelle *siunata, rukoilla*. Tämä pohjautuu siihen, että avioliitto perustuu molempien siihen aikovien vapaaehtoiseen suostumuksen, joka pannaan täytäntöön avioelämän aloittamisella. Kirkon tehtävä on siten siunata näin solmittu avioliitto eli pyytää sille Jumalan siunausta, rukoilla avioparin puolesta sekä antaa heille opetusta avioelämän eettisistä näkökohdista. Tässä korostuu perinteinen, kaikkialla maailmassa oleva näkemys avioliitosta miehen ja naisen välisenä suhteena, jonka yhtenä tarkoituksena on ihmissuvun jatkaminen. Tästä näkökulmasta voi kysyä, onko kahden samaa sukupuolta olevan henkilön parisuhde rinnastettavissa samanarvoiseksi.

Avioliittoon vihkimistoimitus on lisäksi julkinen oikeustoimi, sillä se aloittaa yhteiskunnallisesti avioliiton. Julki-suuteen liittyy myös kahden todistajan läsnäolo, sillä heidän on kuultava hääparin tahdon-vastaus sekä papin ilmaisema avioliiton vahvistaminen. Tästä näkökulmasta voi pohtia sitä, onko avioliitto rinnastettavissa avioliittoon. Toiseksi voi kysyä, velvoittaako julkisen oikeustoimen asema kirkon vihkimään samaa sukupuolta olevia avioliittoon, jos yhteiskunta hyväksyy heidän parisuhteensa avioliitoksi. Vastaus tähän kysymykseen riippuu siitä, miten paljon vastaaja antaa painoarvoa perinteiselle Raamatun tulkintaan tukeutuvalla näkemyksellä avioliitosta ja sen tehtävästä.

Avioliittoetiikka: Perinteinen opetus korostaa avioliiton olevan siinä elävien yhteisyritys, jossa kummallakin puolisollla on omat velvollisuutensa oman sukupuolensa edustajina, mutta kuitenkin yhdenvertaisina. Tällä tavoin he rakentavat yhteistä elämäänsä ja tulevaisuuttaan. Tämän näkemyksen kanssa vastakkainen nykyinen katsomus siitä, että kahden ihmisen parisuhde, oli se avioliitto tai avioliitto, tarkoittaa kärjistetysti kahden yk-

silön asumista yhdessä saman jääkaapin sisältöön tukeutuen. Tällöin heille on yhteistä lähinnä seksuaalisten tarpeiden tyydyttäminen saman katon alla. Muuten he kumpikin elävät omaa elämäänsä ja heillä on yksilöinä oikeus omien rahavarojen hankintaan ja käyttöön.

Kristitty voi pohtia sanotun valossa sitä, kumpi avioliitonäkemys, perinteinen tai kärjistetysti esitetty ”moderni”, on kirkon avioliitto-opetuksessa esitetyn Jumalan tahdon mukainen. Tällöin kyse ei enää ole vain avioliitosta, vaan paljon syvemmästä, sielunpelastukseen liittyvästä asiasta. Turvaako ihminen ainoastaan itseensä ja toteuttaa omaa itsekyyttään vai toteuttaako hän Jumalan tahtoa, luottaa häneen ja elää hänen tahtonsa mukaan? Kristillinen avioliitto kasvattaa perinteisen opetuksen mukaan siinä eläviä Jumalan tahdon mukaiseen elämään ja siten iankaikkisuuteen. ●

KIRJALLISUUTTA (VALIKOIMA)

- **Knuutila, Jyrki:** *Avioliitto oikeudellisena ja kirkollisena instituutiona Suomessa vuoteen 1629*. Suomen kirkkohistoriallisen seuran toimituksia 151. Helsinki 1990. 731 s.
- **Knuutila, Jyrki:** *Luomisteema läntisen tradition mukaisissa vihkikaavoissa keskialjalta 1990-luvun lopulle*. Teologinen Aikakauskirja 5/1991, s. 458–468.
- **Lähtenmäki, Olavi:** *Sexus und Ehe bei Martin Luther*.
- **Lehtonen, Aleks:** *Kirkon Pyhät toimitukset*. WSOY. Porvoo 1931, s. 239–343.
- **Lempiäinen, Pentti:** *Pyhät toimitukset*. 4. uudistettu painos. Kirjapaja. Helsinki 2004, s. 160–212.
- **Yli-Opas, Antti:** *Avioliiton teologia Englannin kirkossa ja Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa vuosina 1963–2006*. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 112. Kirkon tutkimuskeskus. Tampere 2010. 382 s.

● Maallistuminen – kirkon ja teologien oma vika?

Timo Junkkaala

Maallistumiseen on tietysti useita syitä. Muuttoliikkeessä usko voi unohtua kotiseudulle. Koulutus saattaa irtauttaa uskosta ja kirkosta, varsinkin jos se pyrkii asettamaan tiedon ja uskon vastakohtiksi. Muodikkaammat ja mieluisammilta kuulostavat aatteet saattavat viedä voiton. Mutta kuten otsikko lupaa, aion tässä artikkelissa pohtia sitä, miten teologit ja kirkko ovat edistäneet maallistumista. Teesini siis on, että kristinuskosta luopuminen on osaksi teologien ja kirkon omaa syytä.

Tämän sanottuani alan jo katua. En oikeastaan haluaisi liittyä kirkon moititijoiden kuuroon. Kirkon virheitä ei tietenkään ole syytä peitellä eikä vähätellä. **Simo Heininen** on todennut, että kirkko on tehnyt historiansa aikana kaikki ne virheet, jotka ovat olleet tehtävissä, ja tulevaisuus tulee antamaan paljon uusia mahdollisuuksia. Vahvin todiste Raamatun Jumalan olemassaolosta onkin kuulemma se, että kristillinen kirkko on kaiken tekemänsä jälkeen yhä olemassa. Mutta itseruoskinnassakin pitäisi pysyä kohtuudessa ja totuudessa.

En itse asiassa usko, että maallistumisen syyt ovat niissä seikoissa, joista kirkkoa yleensä syytetään. Ennen kuin siis yritän sanoa, millä tavoin teologit ja kirkko mielestäni ovat edistäneet kristinuskon vastaisuutta, yritän torjua muutamia kirkkoon ja kristinuskoon kohdistettuja aiheettomia syytöksiä.

Historioitsijat ovat tehneet kotiläksynsä huonosti

Kirkko ei ole syyllinen kaikkeen siihen, mistä sitä syytetään. Ja se on tehnyt paljon sellaista hyvää, mikä on unohdettu. Lähdetään jälkimmäisestä. Kristinuskon muutti kerran maailman, kirjoittaa amerikkalainen ortodoksiteologi ja -filosofi **David Bentley Hart** kirjassaan *Ateismin harhat*. Kristinuskon synty merkitsi ainutlaatuista ajattelun, tunteiden, kulttuurin ja moraalien muutosta. Se toi vapautuksen kohtalonuskosta, epätoivosta ja tarkeituksettomuudesta. Se horjutti aikansa yhteiskunnan julmia rakenteita ja antoi kaikille ihmisarvon. Hartin mukaan kristinuskon tulon vaikutukset ovat vertaansa vailla ihmiskunnan historiassa. Sellaista ihmisarvoon ja lähimmäisenrakkauteen perustuvaa yhteiskuntaa ei ollut koskaan koettu.

Hart muistuttaa, että varhaisten vuosisatojen kristityt tulivat tunnetuiksi anteliaisuudesta, köyhien ja sairaiden hoidosta sekä uskollisuudesta puolisoa kohtaan. Vaikuttava on keisari **Julianuksen** todistus: ”On häpeällistä, että nämä jumalattomat galilealaiset huolehtivat omien köyhien lisäksi meidänkin köyhistämme.” Tällaista elämän todistusta vastaan oli vaikea puolustaa vanhaa roomalaista uskontoa, jonka Julianus olisi halunnut palauttaa.

Jokainen aikakausi kirjoittaa historian uudelleen. Tarina siitä, kuinka ihmiskunta on kulkenut keskiajan pimeydestä ja

sekasorrosta kohti uutta valistuksen ja järjen aikakautta, on kauan ollut hallitseva kertomus. Hartin mukaan tuossa kertomuksessa on se vika, että ”sen jokainen tunnistettavissa oleva yksityiskohta sattuu olemaan virheellinen”. Länsimainen sivistys ei ole pelastanut ihmiskuntaa uskonnollisesta suvaitsemattomuudesta, vaan asia on täsmälleen päinvastoin. Länsimainen sivistys on mitä suurimmassa määrin kristinuskon hedelmä. Kiihkeimmätkin sekularistit pitävät yleensä kiinni ihmisoikeuksista, taloudellisesta ja sosiaalisesta oikeudenmukaisuudesta, puutteenalaisten auttamisesta, tasa-arvoisuudesta lain edessä ja siitä, että jokainen ihminen on arvokas – periaatteista, jotka ovat kristinuskon tuomia.

Hart purkaa väitteitä, joita on esitetty kristinuskoa vastaan. Hän sanoo, ettei kristillinen kirkko tuhonnut antiikin pakanallista kulttuuria vaan päinvastoin juuri luostareissa antiikin paras perintö säilytettiin. Juuri kristinusko loi koulut ja sairaalat. Pelkästään benediktiininit pitivät keskiajalla Euroopassa yllä yli 2000 sairaalaa.

Historiaa on vääristelty. Valitettavasti myös monet kirkkohistorioitsijat ovat tehneet kotiläksynsä huonosti. Yksi voimakkaimmista kristinuskoa vastaan nostetuista syytöksistä kuuluu: kristinusko on vastustanut tieteen kehitystä. Hartin mukaan ”oletettu sota kristillisen teologian ja länsimaisen tieteen välillä on puhtainta mytologiaa”. **Galileo Galilein** valitettava tapaus on poikkeus kirkon suhteessa luonnontieteisiin. Fakta on, että tiede nykyisessä merkityksessä syntyi juuri ja ainoastaan kristikunnan sisällä. Se, että läntisen Euroopan tieteellinen taso ylitti muiden kulttuurien aikaansaannokset, oli suurelta osin keskiajan kristillisten yliopistojen ansiota.

Hart osoittaa, että myös noitavainoista, ristiretkistä ja uskonsodista esitetään

myyttisiä väitteitä, jotka eivät pidä paikkaansa. Noitavainoja ei yleensä suoritettu kirkon kehotuksesta tai hyväksynnällä. Katolinen kirkko oli kaikista tuon ajan laitoksista se, joka suhtautui noituussyytöksiin kaikkein epäilevimmin. Paljon parjattu inkvisitio pyrki todellisilla oikeudenkäynneillä ehkäisemään väkivaltan teot, joihin ryhdyttiin ilman asian tutkimista. Tutkimusten mukaan väkivalta lisääntyi sitä mukaa, kun kirkko luovutti valtuuksia maalliselle vallalle.

Ristiretket olivat ymmärrettävä – tosin valitettavan raaka – vastatoimi kertomuksille hirmuteoista, joita turkkilaisien seldzukien kerrottiin tehneen idän kristityille ja pyhiinvaeltajille. Ristiretket olivat siis valitettava ilmiö, mutta ne eivät perustuneet pyhän sodan perinteeseen, vaan pikemminkin muodostivat läntisen barbaarikulttuurin viimeisen kukoistuksen.

1500- ja 1600-lukujen ns. uskonsodat olivat itse asiassa nationalistisia kiistoja. Kyse ei ole siitä, että kansallisvaltiot olisivat pelastaneet länsimaat uskonnollisten kiistojen sekasorrolta, vaan nämä sodat olivat alkusoittoa nykyaikaiselle valtiolle, joka kuvittelee, että sillä on oikeus tappaa. Ei yksikään ruhtinas sotinut toista vastaan vain uskonsa vuoksi.

Pimeäksi kutsuttu keskiaika oli itse asiassa kristinuskon kulta-aikaa. Vaikka emme roomalais-katolisen kirkon kanssa juhლისikaan 1200-lukua kristinuskon parhaimpana vuosisatana siksi, että me emme heidän laillaan pidä arvossa paaivin valtaa yli keisarien tai **Tuomas Akvinalaisen** teologiaa aivan ylivertaisena, on toki myönnettävä, että kristinuskon merkitys erityisesti Euroopalle oli keskiajalla aivan ratkaiseva. Kirkko ja luostarit loivat sosiaalisen hyvinvoinnin, joka oli tuona aikana erittäin merkittävä saavutus, vaikka se meidän mittapuidemme mukaan saattaa näyttää vaatimattomalta.

Maallistumisen ensimmäinen aalto: valistus ja vallankumous saivat apua kirkolta

Teesini siis on, että maallistuminen on suurelta osin kirkon ja teologiensa oma vika. He pilasivat oman asiansa. Kristinuskon vastustajat saivat apua teologeilta.

On sanottu, ettei kukaan epäillyt Jumalan olemassaoloa ennen kuin teologit alkoivat perustella sitä. He tekivät sen niin taitamattomasti, että epäilykset heräsivät. Valistuksen deistit yrittivät puolustaa kristinuskoa niin, että poistivat siitä kaikki sen ydinasiat. Ei ihme, että hanke epäonnistui.

Alistér McGrathin mukaan Ranskan ateistit käyttivät 1700-luvun lopussa samoja argumentteja, kuin millä kristinuskoa yritettiin puolustaa 1600-luvulla. Kun **Descartes** oli esittänyt, että täydellinen jumalallinen olento oli maailmankaikkeuden paras selitys, hän samalla avasi tien sille, että maailmankaikkeus saattoi selittää itse itsensä.

Ateismin kulta-aika kesti Alistér McGrathin mukaan 200 vuotta, Bastiljin valtauksista 1789 Berliinin muurin murtumiseen 1989 eli Ranskan vallankumouksesta kommunismin kukistumiseen. Nuo synkät rakennelmat olivat maailmankatsoimuksen vertauskuvia. Bastiljin valtauksista tuli Jumalasta vapautetun uuden maailman symboli. Berliinin muurin murtuminen puolestaan kertoi, ettei ateistinen yhteiskuntakokeilu kuitenkaan onnistunut. Molemmissa valtauksissa oli vapauden huumaa. Jos asiaa katsotaan uskonnon näkökulmasta, ensin haettiin vapautta uskonnosta ja sitten vapautta ateismissä.

Vaikka **Lutherin** ja **Calvinin** kritiikki oli kohdistunut nimenomaan kirkonoppiin ja sanomaan, valistuksen aikana kritiikin kohteena oli enemmänkin kirkko ja sen valta kuin kristinuskokin. Oli kyl-

lästytty sotiin ja kirkon vehkeilyyn maallisen vallan kanssa. Ranskassa kirkon kohdaloksi muodostui se, että sitä pidettiin vihan kohteeksi joutuneen kuninkaan vallan kumppanina. Kaikessa karuudessaan ääriainesten viesti oli, ettei Ranska olisi vapaa, ennen kuin sen viimeinen kuningas olisi kuristettu viimeisen papin sisälmyksillä. Englannissa asiat menivät toisin, mutta kirkon vallankäyttö sai sielläkin vastarinnan syntyään. Raja ylittyi McGrathin mukaan Englannissa viimeistään silloin, kun puritaanit kielsivät jouluisen luumuvanukkeaan.

Jotkut Ranskan vallankumouksen johtajat pyrkivät pyyhkimään kirkon ja sen edustaman kristinuskon kokonaan pois. Kristuksen syntymästä aloitettu ajanlasku poistettiin ja vuodesta 1792 tuli uusi vuosi yksi. Pantheonista tuli isänmaan temppeli ja ihmisyyden uskonnon katedraali. Notre Damessa järjestettiin järjen festivaali. Mutta muutamassa vuodessa vallankumous tukehtui omaan mahdottomuuteensa ja katolinen uskonnonharjoitus palautettiin.

Jotakin jäi kuitenkin itämään: vallan kanssa liittoutuneen kirkon vastaisuus ja filosofien ja teologiensa synnyttämä epäily Raamatussa itsensä ilmoittamaa Jumalaa kohtaan.

Toinen aalto: 1800-luvun ateistit olivat saaneet vaikutteita teologeilta

1800-luvulla kristinuskon vastaisuus nousi uusiin mittoihin. Taisteleva ateismi tiivistyi kolmeen nimeen: **Feuerbach**, **Marx** ja **Nietzsche**. Feuerbach opiskeli ensin teologiaa ja kuunteli mm. **Schleiermacheria** Berliinissä. Myöhemmin hän tiivistä sanottavansa kirjassa *Das Wesen des Christenthums*, Kristinuskon olemus. Siinä hän väitti, että ihmiskunta on keksinyt jumalan maallisten harmien vastapai-

noksi. Uskonto antaa väärää lohdutusta. Marx sai ratkaisevimmat uskontoon kohdistuvat ajatuksensa juuri Feuerbachilta. Hän selitti samaan tapaan, että jumala-idea on ihmisen yritys selviytyä ajallisen elämän vaikeuksista. ”Uskonto on kuviteltu aurinko.” Marxillakin oli teologiset vaikuttajansa. Hän oli tutustunut **Bruno Baueriin** ja **David Friedrich Straus- siin**, ensimmäisiin raamattukriitikoihin, joiden antina oli, että luottamus Raamattuun Jumalan ilmoituksena romuttui.

Nietzsche oli luterilaisen papin poika, joka julisti voimakkaammin kuin kukaan toinen Jumalan kuolemaa. Hän tunsikin kristinuskon, mutta sellaisena, miksi valistuksen ajan ohjelma sen oli tyhjentänyt. Hän liittyi siihen liberaaliteologiseen ajatteluun, jonka mukaan varhainen kristillisyys edusti primitiivistä uskontoa, jota vanhat myytit ohjasivat. Sovitusuhri oli hänelle pakanallista puhetta.

Sillä kristinuskosta luopumisella, jonka valtavirrat olivat yhtäältä marxilainen sosialismi ja toisaalta ns. akateeminen sivistyneistö ja joka syvästi ravisteli useita kristittyjä länsimaita 1800-luvun lopussa ja 1900-luvun alussa, oli siis kummitsetänsä teologeissa. Ei Schleiermacher tietenkään opettanut niin kuin Feuerbach, ei Marxin ateismi selity pelkästään radikaalilla teologialla eikä valistuksen deismistä ole suoraa tietä Nietzschen nihilismiin. Mutta näyttää kuitenkin siltä, ettei liberaaliteologia kyennyt puolustamaan kristinuskkoa vaan antoi aseita vastustajille. Kirkkoon kohdistui myös toistuvasti se kritiikki, että se oli vanhan, työväestöä sortaneen vallan liittolainen. Joissakin väitteissä, kuten siinä, että kirkko olisi pimittänyt tieteen tuloksia ja että nuo tulokset olisivat tehneet kristillisen uskon tarpeettomaksi, oli paljon tarkoitushakuisuutta ja vääristelyä mustamaalauksena, mutta se ei heikentänyt syytösten tehoa.

Kun seuraavan sukupolven uusprotestanttiset teologit yrittivät **Ritschlin** ja **Harnackin** johdolla puolustaa kristinuskkoa, he näyttivät epäonnistuneen samoista syistä kuin aiempien vuosisatojen rationalistit. Yritys muuttaa kristinuskoa eettiseksi ohjelmaksi ei pelastanut kristinuskkoa vaan murensi sitä sisältä päin.

Suomessa sekä työväenliikkeessä että sivistyneistössä esiintynyt kirkon ja kristinuskon kritiikki oli 1900-luvun alussa ajoittain niin voimakasta, että kirkossa pelättiin uskonnonvapauden tullessa 1923 paljon isompaa jäsenkatoa kuin sitten tapahtui. Vanha kirkollinen yhtenäiskulttuuri oli yhä voimissaan varsinkin maaseudulla, ja jokin merkitys oli siltäkin, että herätysliikkeet jäivät kirkon sisään.

On hätkähdyttävää, kuinka suurta tuhoa sai aikaan 1900-luku, jolloin kristinuskosta ja kirkosta irtautuminen otettiin varsinaiseksi ohjelmaksi. Ketään ei tarvitse muistuttaa marxilaisen ateismin tuottamasta katastrofista. Nietzschen yli-ihmisajattelulla ja kristinuskon orjamoraalin tuomiolla oli selvä vaikutus natsismiin, jonka seuraukset olivat yhtä hirveät. Monet puhuvat mielellään uskonsodista, kun haluavat mustata kristinuskkoa. Mitä pitäisi ajatella näistä epäuskon sodista?

Kolmas aalto: radikalismien 1960-luvulla hylätään klassinen kristinuskko

1960-lukua pidetään yleisesti maallistumisen seuraavana aaltona. Beatlesin sanottiin olevan kuuluisampi kuin Jeesus – muutamaa vuotta ennen yhtyeen hajoamista. Seksuaalisen vapautumisen vuosikymmenellä monet halusivat eroon kirkosta niiden moraaliopetuksen tähden. Äärimmäisen radikaalit teologit julistivat Jumalan kuolemaa. **John T. Robinsonin** kirjat *Rehellinen Jumalan edessä* ja *Uusi uskonpuhdistus* levisivät bestsellereinä.

Jälkimmäisestä julkaistiin Suomessa lyhyt ja naseva arvio: ”Uskonpuhdistus on palaamista Raamattuun. Kuka lainaisi piispalle Raamatun?”

Tuo aikakausi ei syntynyt tyhjästä. Tunnetun **Rudolf Bultmannin** vaikutuksen teologiaan. Uusimmasta **Dietrich Bonhoefferistä** kirjoitetusta elämäkerästä käy hyvin ilmi, että liberaaliteologia oli pahasti hapattanut kirkon ja teologian Amerikassa 1930-luvun alussa. ”Täällä ei ole teologiaa”, kirjoitti Bonhoeffer, ”he huumaantuvat liberaaleista ja humanistisista fraaseista ja nauravat fundamentalisteille eivätkä edes yllä heidän tasolleen.” Teologian ja kirkon oli vallannut eettinen ja yhteiskunnallinen idealismi, joka hautasi alleen kristillisen uskon varsinaisen sanoman. Saarnat olivat kutistuneet selittäviksi huomautuksiksi sanomalehtikirjoituksiin. Ainoan poikkeuksen muodostivat mustien seurakunnat, joissa saksalainen vierailija löysi sekä vahvaa teologiaa ja julistusta että sykhdyttävää toimintaa heikommassa asemassa olevien hyväksi.

Suomen kirkossa tapahtui merkittävä muutos sotien jälkeen. Rintamalla ollut papisto loi uuskansankirkollisen ohjelman, jolla haluttiin palvella koko kansaa. Uuden suunnan teologiseksi airueeksi tuli **Erkki Niinivaara**, joka oli saanut vaikutteita ruotsalaisesta ns. lundilaisesta teologiasta.

Osmo Tiililä ja **Urho Muroma** pitivät uutta suuntausta tuhon tienä. Heidän mukaansa uusi ohjelma hukkasi kristillisen pelastussanoman. **Martti Simojoki**, joka nousi kirkon johtoon, yritti yhdistää kansankirkollisen ohjelman kirkon perinteiseen sanomaan. Ehkä **Juha Sepon** kirjoittama elämäkerta, jonka ensimmäinen osa on ilmestynyt, auttaa selvittämään, missä määrin Simojoki onnistui.

Erkki Niinivaarasta ja hänen hengenheimolaisistaan kulkee tie siihen teolo-

giseen ja poliittiseen radikalismiin, joka valtasi 1960-luvulla Suomen Kristillisen Ylioppilasliiton. Itsetuntoa ei puuttunut, kun **Terho Pursiainen** pani kirjansa nimeksi *Uusin testamentti*. Tämän tien pää tuli kuitenkin nopeasti vastaan ja ylioppilasliiton toiminta romahti.

Tuon aikakauden tuloksia on maailmalla analysoitu niin, että sosiaalisesta oikeudenmukaisuudesta tehtiin uusi evankeliumi. Hengellisyys ja jumalasuhte vaihdettiin yhteiskunnallisiin teemoihin. Kun nyt 2000-luvulla monet perinteiset kirkot ovat suurissa vaikeuksissa menettäessään jäseniään, on nähty, että alamäen alku oli tuossa muutoksessa 1960-luvulla. Kirkot tekivät virheen lähtiessään rakentamaan tulevaisuuttaan suvaitsevaisuuden, tasa-arvon ja edistyksellisuuden ohjelmalla. Yksi Kanadan tunnetuimmista kolumnisteista, **Margaret Wente**, kirjoitti kesällä 2012, että siinä oli syy siihen, että Kanadan yhdistynyt protestanttinen kirkko on nyt kirjaimellisesti kuolemassa. Kirkon ikääntyneistä jäsenistä hän toteasi, että he uskovat moniin asioihin, mutta niihin ei välttämättä enää kuulu Jumala.

Olisi syytä yrittää tutkimuksen keinoin selvittää, mikä merkitys uuskansankirkollisella ohjelmalla oli 1960-luvun radikalismille ja nykyiselle kirkkojen kriisille. Kannaatko kirkon nykyisessä jäsenkadossa sen hedelmää, että ristin ja pääsiäisen evankeliumin sijalle tuotiin tämänpuoleisuuden ohjelma?

Neljäs aalto: uusateistitkin vetoavat teologeihin

Ns. uusateismin on katsottu saaneen alkunsa 11.9.2001 katastrofista. Tarkoituksellisesti tai ymmärtämättömästi kaikki uskonnot yhdistettiin samaksi yhteiskunnan kannalta tuhoisaksi ilmiöksi.

Niinpä uuden vuosituhannen alku toi meille **Dawkinsin**, **Bennetin**, **Harrisin**,

Hitchensin sekä **Dan Brownin** *Da Vinci -koodin*, jonka on arveltu olevan ”tuottoisin romaani, jonka yksikään lähes lukutaidoton ihminen on koskaan kirjoittanut”. Vaikka edellä lainattu David Bentley Hart sanoo em. herrojen ateismin koostuvan vain ”sisällyksettömistä väitteistä, joiden taustana on rannaton tietämättömyys historiasta ja jossa kaikuu omahyväisyyden korviasärkevä ääni”, ilman vaikutusta heidän toimintansa ei ole jäänyt.

Suomessa uusateismin kärkinimi on **Kari Enqvist**. Aiheemme kannalta on kiintoisaa, että hän kirjoittaa, että Raamattu on yliopistoteologien mukaan pääosin seipitettä. Ilmaus on Enqvistin, mutta jostain hän on saanut aiheita siihen. Liekö joiltain teologeilta peräisin sekin, että Enqvist ei tunnista Uuden testamentin ja gnostilaisten tekstien eroa. Tukea kristinuskon vastavoimat saavat myös siltä uskontotieteen edustajalta, joka kirjoitti kirjan *Jumalaa ei ole*.

Herätysliikkeet eivät edistä maallistumista

Ennen kuin on yritettävä löytää jotain kottavaa loppuun, muutama sana väitteestä, että herätysliikkeet olisivat edistäneet maallistumista. Historia ei todista tuon väitteen puolesta. Valistuksen aikana moni yritti raivata kristinuskon pois, mutta pietismistä tuo ilmiö sai vahvan vastavoiman. Herätysliikkeet tekivät mahdolliseksi kritisoida kirkon virheitä ilman että olisi pitänyt kokonaan luopua kirkosta ja sen uskosta. McGrathin mukaan anglikaanikirkko ei pitänyt **Wesleyn** veljeksistä eikä syntyneestä herätyksestä, mutta tuosta liikkeestä tuli lopulta kirkon uskon tärkein tuki. Ranskassa kävi toisin. Sielläkin oli oma jansenistinen herätyksensä, mutta jesuiitat torjuivat sen. Saatetaan olla, että he samalla sinetöivät oman kohtalonsa.

Uudempi historiakaan ei puhu sen puolesta, että herätysliikkeet edistäisivät maallistumista. Virossa ne seurakunnat pitivät parhaiten pintansa neuvostoajana ja sen jälkeenkin, joissa herrnhutilaisen herätyksen vaikutus oli ollut voimakkain. Virolaisten analyysi omasta historiastaan on nyt sellainen, että heidän kirkkonsa oli jo ennen toista maailmansotaa heikompi kuin Suomen kirkko juuri siksi, että herätysliikkeillä oli Virossa vähäisempi vaikutus. **Jouko Talonen** on todennut, että Suomessa kirkkoon kuulumisprosentti on yhä korkeinta siellä, missä herätysliikkeet ovat voimakkaimmat. Tämän asian totesi näyttävästi myös **Hanna Salomäki** *Helsingin Sanomissa* kesällä 2014. Herätysliikkeet ovat siis selvästi vahvistaneet kirkkoidentiteettiä ja ehkäisheet kirkosta ja kristinuskosta luopumista.

Tätä olisi hyvä miettiä niiden, jotka haluavat työntää perinteisestä kristinuskosta kiinni pitävät herätysliikkeet ulos kirkosta. Herätysliikkeväki on yhä Suomessa monin paikoin kaikkein aktiivisinta seurakuntaväkeä. Moni onkin sanonut, että jos herätysliikkeiden ystävät lähtevät kirkosta, ei sinne juuri ketään jää. Jäseniä jää, mutta kuka tulee vielä kirkkoon.

Maallistuminen ei ole päätepiste

Kristinuskoko muutti siis kerran maailman. Kuinka meidän nyt käy, kun kristinuskosta ollaan luopumassa, kysyy Hart. Onko edessä eksistentialistinen tyhjiys ja se sama julmuus, jonka kristinuskoko antiikin aikana syrjäytti? Hart ei ole toiveikas. Hän ei usko, että kehityksen kulkua voidaan kääntää. ”Elämme kristinuskoko jälkeistä aikaa, eivätkä kulttuurit helposti pala sellaisiin uskomuksiin, joihin ne ovat väsyneet tai joiden lumous on niiden silmissä haihtunut.” Paavi **Benedictus XVI:n**

mukaan Eurooppa on suorittanut ”omatekoisen osittaisen aivokirurgian, jolla se on poistanut muististaan kristillisen historiansa”.

Maallistuminen ei ehkä kuitenkaan ole päätepiste. Arvotyhjiö saattaa täytyä yllättävällä tavalla. Jokin aika sitten internetissä levitettiin Euroopan karttaa 2015. Britannian kohdalla luki Pohjois-Pakistan. Ranska oli nimetty Uuden Algerian islamilaiseksi tasavallaksi. Espanjassa sijaitsi Mauriemiraattien Iberia. Saksasta oli tullut Uusi Turkki. Vitsissä oli ripaus totuutta. Euroopan muslimien määrä, joka tällä hetkellä lienee jonkin verran yli viisi prosenttia, kasvaa kovaa vauhtia.

Helsinkiläisen moskeijan imaami ennusti muutama vuosi sitten, että Suomesta tulee islamilainen valtio vuoteen 2050 mennessä. Hänen mukaansa siihen ei tarvita vallankumousta. Luonnollinen kasvu riittää. Muslimiperheissä on paljon lapsia.

Philip Jenkinsin mukaan (*God's Continent*, 2007) sekularisaatio ei kykene kesyttämään ja kotouttamaan islamia. Hän kuitenkin esittää, että jos islam herättää kristityt palaamaan oman uskonsa juurille, Euroopasta ei tule kristikunnan hautausmaata vaan laboratorio uudelle kristilliselle elämäntavalle. Yhtenä toivon merkinä Jenkins mainitsi saksalaisen tunnetun filosofin ja ateistin **Jürgen Habermasin**, joka oli yllättänyt lukijansa toteamalla, että kristinusko on länsimaisen sivistyksen, vapauden, ihmisoikeuksien ja demokratian varsinainen perustus. ”Meillä ei ole muuta vaihtoehtoa. Saamme ravintomme tästä lähteestä. Kaikki muu on postmodernia lörpöttelyä.”

Jenkins ei ole menettänyt toivoaan. Hän muistutti, että uuden ajan lähetysherätys ja kristillisen kirkon uudistuminen alkoi valistuksen, deismin, katolisen kirkon alennustilan ja paavin maanpaon keskeltä, tilanteesta, jossa kristinuskon aika näytti olevan ohi.

Hart ei ole optimistinen, mutta aivan toivoton hänkään ei ole. Hänen mukaansa luostariiliike pelasti kristinuskon 300-luvun murroksen jälkeen. Kun vainotusta kristinuskosta oli tullut vallankäyttäjää, jotkut vetäytyivät autiomaahan rukoilemaan. Eikä vain sitä, vaan ottaessaan kristillisen uskonsa todesta he omistautuivat lähimmäisenrakkaudelle ja lähetystyöhön. Syntyi ”uusi hengellinen yhteisö, jonka ainoana tavoitteena oli elää todeksi kehotus rakastaa Jumalaa ja lähimmäistä”. Hartin mukaan meidän täytyy oppia jatkamaan tätä muinaista vallankumousta.

Moni näkee mahdollisuuden sielä, missä kirkot nytkin kasvavat. Etio-pian Mekane Jeesus -kirkko on muutamassa vuosikymmenessä kasvanut muutaman kymmenen tuhannen ihmisen kirkosta 6,5 miljoonan ihmisen kirkoksi. Siinä on historian siipien havi-naa, kun se ohitti jäsenmäärässä Ruotsin kirkon, jonka kanssa se on katkaissut alttari- ja saarnatuoliyhteyden Ruotsin kirkon hyväksymän sukupuolineutraalin avioliiton tähden.

Samaan aikaan kun perinteisten kirkkojen jäsenmäärät länsimailla ovat romahtaneet, monet etelän kirkot ja yleensä evankelikaaliset ja karismaattiset kirkot kasvavat. Olisiko kristinuskon uusi tuleminen siinä, että lähetystyön suunta on muuttunut? Maahanmuuttajissa on paljon kristittyjä, jotka tuovat mukanaan elävän uskon ja luottamuksen Raamattuun. Voisiko tapahtua evankeliumin paluumuutto niin, että se sanoma, joka kerran muutti maailman, tekisi sen uudelleen?

Kirkko heräsi henkiin maallistuneen kaupungin keskellä

Yksi toivon merkki keskellä Tukholmaa on herättänyt viime aikoina huomiota. Kun **Carl Erik Sahlberg** tuli Santa Claran kirkon papiksi, kirkossa kävi vain muu-

tamia vanhoja ihmisiä. Oli jo esitetty tyhjentyneiden kirkkojen ottamista muuhun käyttöön. Santa Clara heräsi kuitenkin henkiin. Sahlberg alkoi rukoilla muutamien seurakuntalaistensa kanssa ja lähti heidän kanssaan kaduille tarjoamaan kahvia ja voileipiä. Hiljalleen kirkko alkoi täyttyä kadun kansasta.

Kun Sahlbergin seuraaja **Iwan Giertz** keväällä 2014 puhui Tampereella kirkon evankelioimisen konferenssissa, hän sanoi, että Santa Claran salaisuus on kahdessa asiassa. Siellä rukoillaan ja otetaan Jeesus ja Jumalan sana todesta. Jotain ajastamme kertoo se, että näitä asioita, joiden pitäisi olla kaiken kristillisen toiminnan ytimenä, kutsutaan nyt salaisuudeksi. Giertz sanoi, että kun tämä ihme on tapahtunut maailman maallistuneimpiin kuuluvan maan pääkaupungissa, se voi tapahtua muuallakin.

Oliko jumalten kuolema suuri voitto?

Samana päivänä kun viimeistelin tätä kirjoitusta, oli *Helsingin Sanomissa* tiedetoimittaja **Jani Kaaron** kirjoitus ”Oliko jumalten kuolema suuri voitto?” Hän pohtii, mitä on tapahtunut, kun tiede on syrjäyttänyt uskonnot. Hän kysyy, voiko jokin niin suuri ja ikiaikainen merkityksen antaja kuin uskonto kadota tuosta vain ilman seurauksia. ”Voisiko olla, että olemme vähitellen alkaneet tuntea nahoissamme sen, mitä on menetetty? Onko se, mitä henkiseksi köyhyydeksi kutsutaan, vain rationaalisuutemme painoa?”

Kaaro näkee tieteen ja uskonnon eron. Edellinen selittää todellisuutta, uskonnot puhuvat ihmisen paikasta ja tarkoituksesta. ”Eivätkö ne tarjoa lohtua, joka tulee siitä tietoisuudesta, että on olemassa jotakin pyhää ja ihmistä suurempaa.” Kaksikymmentä vuotta

tiedetoimittajana on opettanut, että tiede on vain yksi näkökulma. ”Tiedän synakseista ja mantelitumakkeesta, mutta en mitään tietoisuudesta. Tiedän motivaatioista, mutta en mitään sielusta. Tunnis- taisinko pyhän tai ihmeen, vaikka sellaista hierottaisiin naamaani vasten? Onko paino hartioillani siis kaipausta pois yksinäisyydestä, johon jumalten kuolema meidät jätti.”

Ehkä meillä on vielä toivoa, jos tiedetoimittajat alkavat kaivata jotakin enemmän kuin mihin tiede pystyy. ●

KIRJALLISUUS

- **Enqvist, Kari:** *Uskomaton matka uskovien maailmaan.* 2012.
- **Eskola, Timo:** *Antikristuksen apostolit. Jumalan kuoleman teologia Nietzschestä Spongiin.* 2006.
- **McGrath, Alister:** *Ateismin lyhyt historia.* 2004.
- **Hart, David Bentley:** *Atheist Delusions.* 2009. Suom. *Ateismin harhat.* 2010.
- **Jenkins, Philip:** *God's Continent.* 2007.
- **Metaxas, Eric:** *Bonhoeffer.* 2010. Suom. 2013.
- **Mäkisalo, Martti:** *100 vuotta toisinajattelua. Vartija-lehden historia 1888–1988.* 1988.
- **Sahlberg, Carl-Erik:** *Den växande kyrkan.* Suom. *Kasvava kirkko.* 2014.
- **Seppo, Juha:** *Kirkonmies ja muuttuva maailma. Martti Simojoki I.* 2013

Tässä ja nyt

287 | **Jukka Keskitalo haastateltavana**

Kirkkohallituksen kansliapäällikkö **Jukka Keskitalo** vastasi *Perustan* kysymyksiin.

290 | **Sukupuolineutraali avioliittolaki loukkaa lapsen oikeuksia**

Tapio Puolimatkan mukaan lapsen oikeuksia ei ole tähän mennessä otettu tarpeeksi huomioon, kun on käyty keskustelua tasa-arvoisesta avioliittolaista.

292 | **Uskonnonopetus muutoksessa**

Peruskoulun ja lukion opetussuunnitelmaa ollaan uudistamassa. Peruskoulun tuntijako ja opetussuunnitelma ovat jo viilausvaiheessa, mutta lukion opetussuunnitelma odottaa päätöstä tuntijaosta. Villeimmissä ehdotuksissa lukion uskonnon kurssien määrä putoaisi kolmesta yhteen, **Salla Vainio** kirjoittaa.

● Jukka Keskitalo haastateltavana

Teologian tohtori, kansliapäällikkö **Jukka Keskitalo** vastasi *Perustan* kysymyksiin. Jukka Keskitalo toimii kirkon yhteiskuntasuhteista vastaavana kansliapäällikkönä kirkkohallituksessa.

1. *On sanottu, että ennen kirkkoja erottivat opilliset kysymykset, nyt eettiset. Onko arvio mielestänne oikea ja jos on, mistä muutos johtuu?*

Kirkkojen kesken on edelleen opillisia eroja. Perustavat opilliset erimielisyydet esimerkiksi pappisuuden ymmärtämisen ja ehtoollisyhteyden osalta vaikkapa luterilaisen ja roomalaiskatolisen kirkon väliltä eivät ole poistuneet. Arvio on kuitenkin osittain totta. Eettisissä asioissa jakolinjat eivät useinkaan enää kulje kirkkojen välillä vaan niiden sisällä. Vastaavasti eri kirkkojen jäsenet voivat eettisissä kysymyksissä löytää samanhenkisiä painotuksia vaikka opillisesti erot ovatkin jäljellä. Muutos johtuu ainakin osittain länsimaisten yhteiskuntien arvoperustan nopeasta muutoksesta, mikä on sekoittanut totuttuja asetelmia kirkkojen sisällä ja niiden välillä.

2. *Kuulee sanottavan, ettei ole luterilaista vedota eettisissä kysymyksissä Raamattuun. Eikö luterilainen kirkko enää ole Sanan kirkko? Onko tuo titteli luovutettava roomalais-katoliselle kirkolle tai reformoiduille?*

Luterilainen kirkko on edelleen Sanan kirkko. Nykyään kuulee toisinaan korostettavan mielestäni Lutherin ajattelun vastaisesti, että ”uskon ja rakkauden koriin” kuuluvat kysymykset olisivat kokonaan erillisiä todellisuuksia. Luomisen teologia kuuluu ”uskon koriin”, mutta sillä on vaikutusta siihen, miten me ymmärrämme ”rakkauden koriin” kuuluvia eet-

tisiä kysymyksiä. Luterilaiselle ajattelulle on kuitenkin vierasta se, että Raamattu olisi eettisten kysymysten ”niksikirja”, josta ratkaisut kuhunkin kysymykseen kaikkina aikoina voitaisiin lukea. Luterilaiseen ajatteluun kuuluu vahvasti Jumalan kuvaksi luodun ihmisen eettinen harjonta.

3. *Mitä johtopäätöksiä pitäisi tehdä siitä, että perinteiset protestanttiset kirkot ovat menettäneet jäseniään lähes kaikkialla ja evankelikaalit ja karismaattiset kirkot/seurakunnat menestyvät?*

Erityisesti karismaattisuutta painottavat kirkot ovat onnistuneet yhdistämään kohtikäyvän raamatullisen opetuksen ja ihmisten henkilökohtaisen kohtaamisen. Yhteisöllisyys ja yhteenkuuluvuus ovat niissä vahvaa. Niissä korostuu hengellisyys, rukous ja armolahjat, ei niinkään opillisuus. Kasvavat seurakunnat ovat myös selkeästi profiloituneita. Tästä kaikesta voidaan ja tulee ottaa oppia myös omassa kirkossamme, ja itse asiassa uudessa ”Kohtaamisen kirkko” -strategiassa on otettukin. Avainsanoja siinä ovat: sanoma rohkeasti esiin, kohtaaminen koskettavaksi, lähimmäisen rakastaminen, tavallisen jäsenen arvostaminen.

4. *Olitte keväällä eduskunnan valiokunnassa kertomassa kirkon kannan avioliittolain muutokseen. Mikä on kirkon kanta?*

Kirkon kanta avioliittoon käy ilmi kirkkokäsikirjasta. Sen mukaan avioliitto on miehen ja naisen välinen liitto. Tämän käsityksen ovat vahvistaneet viime aikoina myös kirkolliskokous, piispainkokous ja kirkkohallitus. Avioliittolain muutoksen osalta kirkon virallinen kanta (jonka toin valiokunnassa esille) on se, että avioliit-

tolaki tulisi pitää nykyisellään. Rekisteröidyn parisuhteen oikeudellisen aseman parantamistarpeet tulisi hoitaa rekisteröityä parisuhdetta koskevaa lakia täsmenämällä.

5. *Kirkon päätöstä suhteessa samaa sukupuolta olevien parisuhteisiin on tulkittu eri tavoin. Mikä on kirkon kanta?*

Kirkko korostaa kaikkien ihmisten ihmisarvoa, joka perustuu siihen, että ihminen on luotu Jumalan kuvaksi. Kirkko vaalii perinteistä avioliittokäsitystä. Samalla kirkko kuitenkin korostaa, että sukupuoliyhteisyyden kuuluvien ihmisten loukkaaminen sanoin tai teoin on lähimmäisenrakkauden vastaista. Kirkko pitää samaa sukupuolta olevien henkilöiden rekisteröityä parisuhdetta avioliitosta erillisenä, mutta käytännössä lähes samat juridiset oikeudet tuottavana instituutiona. Piispainkokouksen selonteossa on todettu se vallitseva oikeudellinen asiantila, että rekisteröidyssä parisuhteessa eläminen ei ole este kirkon tehtävissä toimimiselle.

6. *Kirkon sisäisiä ristiriitoja pohtineen työryhmän raporttia luonnehdittiin ilmaisulla ”ykseus ei edellytä yhdenmukaisuutta”. Piispalliseltakin taholta on pahoiteltu sitä, että virkakysymystä ei ole kyetty kirkossa hoitamaan tyydyttävällä tavalla. Onko odotettavissa jokin aloite, joilla pyrittäisiin estämään se kehitys, jossa osa perinteisellä virkakanalla olevista ajautuu kirkon ulkopuolelle?*

Tällä hetkellä en ole tietoinen asiaan liittyvistä aloitteista. Kirkkolain syrjintäkieltosäännöstä pohtinut työryhmä tosin totesi mietinnössään vuonna 2012, että ”työn aikana on noussut esiin kysymys kirkon sisällä olevien erilaisten teologisten painotusten suojasta ja vähemmistösä olevalla kannalla olevien oikeus toimia oikeaksi katsomallaan tavalla kirkon sisällä (esim. ns. väistämis-oikeus)”. Työryhmä

katsoi, ettei se tehtävänantonsa puitteissa voinut käsitellä asiaa, mutta ehdotti, että sitä pohtimaan perustettaisiin erillinen työryhmä. Toistaiseksi tällaista ei ole perustettu. Katsoisin, että kysymys on toisaalta juridinen, mutta olennaisesti kuitenkin teologinen. Siksi sen pohtiminen luontuu mielestäni paremmin piispoille kuin kirkkohallitukselle.

7. *Pian on edessä uskonpuhdistuksen juhlavuosi. Mitkä uskonpuhdistuksen aarteista pitäisi nyt erityisesti nostaa esiin – ja mitkä ovat pahimmin uhanalaisia?*

Ruotsin uusi arkkipiispa **Antje Jaekelen** totesi äskettäin, että tieto kristinuskon perusasioista on dramaattisesti heikentynyt Ruotsissa. Siksi Ruotsin kirkossa tarvitaan selkeätä opetusta. Ajattelen, että sama tarve on Suomessa. Reformaat-ion juhlavuosi tarjoaa mahdollisuuden kirkastaa sitä, mitä armo ja syntisen vanhurskauttaminen merkitsevät. Merkkitsevää tarjoaa mahdollisuuden kirkon hengellisen perustehtävän kirkastamiseen. ●

Timo Junkkaala

Israel -
riesa vai siunaus?
Israel-raamattuseminaari ja
suomalaisen Israel-työn 90-vuotisjuhla Suomen Raamattuopistolla
28.11.-30.11.2014. Mukana Jerusalemin Caspari-keskuksen työn johtaja Alec Goldberg, Heikki Nurminen ja työn veteraaneja. Musiikissa Hillel Tokazier. Järjestävät: SRO ja Lähetisyhdistys Kylväjä.

VALTAKUNNAN SALAISUUS

RIKETS HEMLIGHET

OPKOn opiskelijakonferenssi Enä-Sepässä 30.10.-2.11.2014

Minkäläinen valtakunta Jumalan valtakunta on? Minkäläinen kuningas Jeesus on? Kuka minä olen tässä valtakunnassa? Miksi Jeesus puhui vertauksin eikä suoraan? Miten minä voin elää valtakuntaa todeksi Jeesuksen esimerkin mukaisesti?

Jumalan valtakunta voidaan nähdä parhaiten Jeesuksen elämässä. Hänen julistamansa valtakunta ei ole tästä maailmasta. Hän sai elämällään koko maailman kuohuksiin. Julistus valtakunnasta huipentui nöyryyttävään ja häpeälliseen kuolemaan ristillä. Silti hän on

valtakunnan kuningas. Mistä tässä kaikessa on kyse? Tule mukaan selvittämään valtakunnan salaisuutta!

OPKOn opiskelijakonferenssin 2014 teemana on **Valtakunnan salaisuus**. Saamme tulla yhdessä kuulemaan opetusta, paneutumaan Raamatun teksteihin, viettämään aikaa yhdessä ja rukoilemaan, että meistä tulisi Jeesuksen seuraajia yhä syvemmin.

Leiri alkaa torstaina klo 17.30 ja loppuu sunnuntaina klo 16.

OHJELMASSA MM.

- Johdatus valtakuntaan, Topi Knihtilä ja Tomi Koho
- Valtakunnan kuningas, Soili Haverinen
- Kuninkaan lapset, Benjamin Sandell
- Valtakunnan periaatteet, Pekka Ryhänen
- Kanavat
- Rukousilta
- Valtakunnan todistajat, Johanna Tervonen
- Messu, Jussi Miettinen

HINNAT JA ILMOITTAUTUMISET

Hinnat 50–90€ (katso tarkemmin netistä). OPKOn jäsenille ja jäseneksi liittyville alennus. Kaikki ilmoittautumiset tulee tehdä 20.10. mennessä. 6.10. jälkeen hintoihin lisätään 10€. Ilmoittaudu siis ajoissa!

www.opko.fi/konferenssi

● Sukupuolineutraali avioliittolaki loukkaa lasten ihmisoikeuksia

Sukupuolineutraalin avioliittolain tarkoituksena on yhdistää yhden ja saman instituution piiriin kaksi erilaista parisuhdetta. Homoseksuaalisen ja heteroseksuaalisen parisuhteen välillä on olennainen ero lasten näkökulmasta. Heteroseksuaalisesta seksuaalisuhteesta voi syntyä lapsia, ja heteroseksuaalisen avio- parin suhteesta syntyvä lapsi saa luonnostaan tuntea molemmat vanhempansa ja kasvaa heidän hoidossaan. Samaa sukupuolta olevan parin seksuaalisuhde ei ole hedelmällinen: sen tuloksena ei synny lapsia. Lasten tuottamiseen tarvitaan kolmas osapuoli. Niinpä samaa sukupuolta olevassa perheessä kasvava lapsi on aina erotettu joko biologisesta isästään tai äidistään.

Tämä ero vaikuttaa parisuhteiden dynamiikkaan. Koska heteroseksuaalisesta suhteesta voi syntyä lapsia, heteroseksuaalinen pari sitoutuu avioliiton solmiessaan moraaliseen vastuuseen suhteesta syntyvien lasten hoitamisesta. Puolisouskollisuuden ja elinikäisyyden normit mahdollistavat sen, että lapsi saa kasvaa biologisen isänsä ja äitinsä hoidossa koko kehityskautensa ajan. Koska homoseksuaalisesta suhteesta ei luonnollista tietä synny lapsia, se ei moraalisesti velvoita lapsia koskevaan moraaliseen sitoutumiseen. Homoseksuaaliseen parisuhteeseen hankittu lapsi erotetaan lähtökohtaisesti joko biologisesta isästään tai äidistään.

Sukupuolineutraali avioliittolaki määrittelee lapsen normaalitilaksi sen, että hän kasvaa irrallaan joko biologisesta isästään tai äidistään. Tämä on YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen vastaista,

jonka mukaan lapsella on ”oikeus tuntea vanhempansa ja olla heidän hoidettavanaan”. Sopimuksen sanamuoto viittaa biologisiin vanhempiin, koska sosiaaliset vanhempansa lapsi tietysti tuntee aina.

YK:n lapsen oikeuksien sopimus soveltaa YK:n ihmisoikeuksien julistusta lasten maailmaan. Tämän sopimuksen mukaan oikeus tuntea biologiset vanhempansa ja kasvaa heidän hoidossaan on lapsen ihmisoikeus. Koska sukupuolineutraali avioliittolaki määrittelee lapsen normaalitilaksi sen, että hänet on erotettu joko isästään tai äidistään, se loukkaa tätä lapsen perusoikeutta poistaessaan luonnollisen vanhemmuuden laista.

Lainsäätäjät ovat tiedostaneet tämän, ja siksi he ovat sukupuolineutraalia avioliittolakeja säätäessään liittäneet siihen kannanottoja, joiden mukaan lapsi ei oikeastaan tarvitse yhteyttä biologiseen isäänsä ja äitiinsä, vaan nämä ovat korvattavissa. Esimerkiksi sukupuoli- neutraalin avioliittolain hyväksyneet Iowan korkeimman oikeuden tuomarit kirjoittivat päätöksessään: ”Tutkimus – osoittaa, että perinteinen käsitys, jonka mukaan lapsi tarvitsee sekä isän että äidin kasvaakseen terveeksi ja hyvin sopeutuneeksi aikuiseksi perustuu enemmän stereotypiaan kuin mihinkään muuhun.” Tämä lausuma perustuu tutkimuksiin, joita ideologisesti motivoitunut tutkijajoukko on tuottanut tätä lainsäädännöllistä muutosprosessia varten. Olen analysoinut tätä tutkimusjoukkoa kirjassani *Lapsen ihmisoikeus: oikeus isään ja äitiin*. Osoitan, että kyseinen tutkimusjoukko sisältää vakavia metodologisia ongelmia ei-

kä oikeuta Iowan tuomareiden sen pohjalta tekemää yleistystä.

Avioliitto on historiallisesti ymmärretty instituutioksi, jonka julkinen tehtävä on suojella lasta, koska ihmislapsen hauras kehityskausi kestää poikkeuksellisen kauan. Lasta suojellaan liittämällä mies ja nainen pysyvästi yhteen, niin että lapsen läheinen yhteys isäänsä ja äitiinsä säilyy koko hänen kehityskautensa ajan. Isän suhde lapseen on luonnostaan irrallisempi kuin äidin, koska äiti synnyttäjänä on sidoksissa lapseen jo raskauden ja synnytyksen perusteella. Avioliiton avulla mies pyritään sitomaan äidin tueksi ja lasta hoitamaan vahvistamalla sosiaalisia normeja, jotka tekevät isälle vaikeaksi jättää perheensä: sosiaalinen ympäristö paheksuu lapsiaan laiminlyövää isää.

Sukupuolineutraali avioliittolaki heikentää kulttuurista tietoisuutta biologisen isän ja äidin merkityksestä, ja näin se heikentää isien ja äitien sitoutumista lapsiinsa. Se muuttaa avioliiton merkitystä niin, että luonnollisen vanhemman käsite korvataan juridisen vanhemman käsitteellä. Kun tämä muuttunut avioliiton merkitys tulee sosialisoinnin välityksellä osaksi yleistä ajattelua, se heikentää isien ja äitien sitoutumista lapsiinsa. Tällä tavalla sukupuolineutraali avioliittolaki heikentää lapsen asemaa myös heteroperheissä.

Biologinen vanhemmuus tuo oman lisävoimansa ja -värinsä siihen kiintymykseen, jota vanhemmat tuntevat lapsiaan kohtaan. Esimerkiksi odottavan äidin hormonaaliset muutokset valmistavat häntä antamaan lapselleen erityistä kiintymystä ja läheisyyttä. Jos miespari haluaa lapsia, heidän täytyy ostaa yhdeltä naiselta munasolu ja vuokrata samalta tai toiselta naiselta kohtu saadakseen lapsia. Tällöin äidille maksetaan siitä, että hän hylkää lapsensa, mikä on lapselle yksi kaikkein traumatisoivimmista kokemuksista. Täl-

laista käytäntöä voidaan tuskin pitää laisäädännöllisesti normaalitilana ja samanarvoisena kuin miehen ja naisen välistä avioliittoa, jossa äitiä rohkaistaan ja tuetaan kaikin tavoin sitoutumaan oman biologisen lapsensa hoitamiseen.

Lapsen tarkoituksellinen erottaminen biologisista vanhemmistaan jättää lapsen vaille äidin ja isän lapseensa kokemaa biologispohjaista kiintymystä ja läheisyyttä. Lisäksi lapsen erottaminen biologisista vanhemmistaan jättää hänet vaille informaatiota, joka olisi tärkeää lapsen identiteetin kehittymisen ja terveyden näkökulmasta. Se DNA-koodi, jonka pohjalta lapsi biologisesti rakentuu, on yhdistelmä hänen isänsä ja äitinsä DNA-koodista. Niinpä lapsen biologisella isällä ja äidillä on paljon sellaista informaatiota, jota lapsi tarvitsee ymmärtääkseen itsensä biologisena ja psykologisena olentona. Monet lapsen reaktiot ja luontaiset taipumukset saavat selityksensä hänen biologisten vanhempiensa vastaavien piirteiden pohjalta. Monet lääketieteelliset hoitoratkaisut riippuvat suvun sairaushistoriasta, joten tähän historiaan sisältyvän tiedon saattaminen lapsen saavuttamattomiin on epäedullista lapsen informoidun terveydenhoidon näkökulmasta. Lapsi tarvitsee kaikkea tätä informaatiota tunteakseen itsensä ja elääkseen terveenä ihmisenä.

Lapsen kasvattaminen samaa sukupuolta olevassa parisuhteessa vähentää myös lapsen sukupuoli-identiteetin rakentumisen kannalta tärkeän mallioppimisen pohjaksi tarvittavan informaation määrää. Isän ja äidin, miehen ja naisen, välinen dynamiikka on tärkeää erityisesti lapsen kyvylle luoda oma sukupuolinen identiteettinsä ja kehittää itsessään kykyä luoda suhteita vastakkaiseen sukupuoleen. Samalla kun uuden lain puolustajat pitävät täysin poissuljettuna sitä, että heidän sukupuoliset mieltymyksensä voitai-

siin sivuuttaa, he pakottavat monet lapset luopumaan sukupuolittuneesta mieltymyksestään: joko isästään tai äidistään. Lapsi ei luonnostaan valitse toista äitiä korvaamaan ainoaa isäänsä tai toista isää korvaamaan ainoaa äitiään.

Sukupuolineutraalia avioliittolakia perustellaan sillä, että homoseksuaaleja kiusataan yhteiskunnassa ja avioliittotilastuksen myöntäminen homoseksuaalisille pareille antaa homoseksuaaliselle suhteelle legitimitetin, joka tulee poistamaan tai vähentämään homoseksuaaleihin yhteiskunnassa kohdistettua syrjintää. Tässä väitteessä on kuitenkin vakava ongelma: Ei ole moraalisesti perusteltua pyrkiä vähentämään yhden ihmisryhmän (homoseksuaalien) väärinkohtelua louk-

kaamalla toisen ryhmän (lasten) ihmisoikeuksia. Ihmisoikeudet ovat oikeuksia, jotka ihmisellä on pelkästään sillä perusteella, että hän on ihminen, eikä ihmisoikeuksia voida loukata sen perusteella, mitä hyötyä tai mahdollisia hyviä seurauksia ihmisoikeuksien loukkauksista voisi olla. Homoseksuaalien kokemaa syrjintää on pyrittävä vähentämään sellaisen moraalisen kasvatuksen avulla, jossa korostetaan jokaisen ihmisen ehdotonta ihmisarvoa.

Olen kehittänyt tätä argumentaatiota tarkemmin kirjassa *Lapsen ihmisoikeus: oikeus isään ja äitiin* (Suuntakirjat 2014). •

Tapio Puolimatka

Kasvatustieteen professori,
Jyväskylän yliopisto

● Uskonnonopetus muutoksessa

Uskonnonopetuskeskustelu nousee aina silloin tällöin otsikoihin. Media muistaa uskonnonopetusta niin suvivirren lähes-tyessä kuin nyt lukion tuntijakouudistusten keskellä ja opetussuunnitelmien muuttuessa. Lisäksi kuluneen vuoden aikana mediassa esillä olleet aiheet, kuten urheilun ja sodan etiikkaan liittyvät aihepiirit ja Afganistanin murhat avautuvat vahvemmin niille, jotka ymmärtävät uskontoon liittyviä kysymyksenasetteluja ja ääri-ilmiöitä. Uskonnollista lukutaitoa tarvitaan edelleen. Muutoksessa on siis hyviäkin kaikuja, ja joskus muutos voi olla myös tarpeellinen. Millaisten muutosten keskellä uskonnonopetus elää tämän päivän Suomessa, ja millaisten kysymysten äärellä niin luokanopettaja kuin aineenopettaja tai opettajaksi opiskeleva on tänään?

Uskonnonopetukseen osallistuvien määrä

Evangelisluterilaiseen uskonnonopetukseen osallistui viimeisimpien tilastojen mukaan 91,9 % peruskoulun opiskelijoista. Luku on huomattavasti suurempi kuin evangelisluterilaiseen kirkkoon kuuluvien määrä (75 %). Tämä osoittaa, että uskonnonopetuksen laatuun luotetaan kodeissa, joissa valinnat opetukseen osallistumisesta tehdään. Elämäkatsomustiedon (ET) opiskeluun osallistuvien määrä peruskoulussa on vajaa 4 %, eikä se ole osoittanut muutoksen merkkejä vapaa-ajattelijoiden mediaäänekkydestä huolimatta. Ortodoksiseen uskonnonopetukseen osallistuvien määrä on pysynyt suunnilleen samana (alle 2 %) viimeisten vuosien aikana, kun taas islamin opetukseen osallistu-

vien määrä on kasvussa ja on tällä hetkellä noin 2 %. Arviolta islamin opetukseen opiskelevien määrä tulee ylittämään ET-opiskelijoiden määrän lähitulevaisuudessa. Tiivistettynä voidaan sanoa, että uskonnonopetukseen osallistuvien määrä on noin 96 % peruskoulun kaikista opiskelijoista.

Opetussuunnitelma uudistuu

Peruskoulun ja lukion opetussuunnitelmaa (OPS) ollaan uudistamassa. Opetussuunnitelmien perusteiden laadintatyö aloitettiin Opetushallituksessa tammi-kuussa 2013. Peruskoulun osalta OPS-ehdotus on tullut jo lausunnoilta ja viimeisiä viilauksia tehdään. Tavoitteena on saada uusi peruskoulun OPS käyttöön luokkahuoneissa kaikissa oppiaineissa vuonna 2016. Opetusneuvos **Pekka Iivosen** vetämän työryhmän tehtävänä oli miettiä ja kirjoittaa auki, mihin suuntaan katseet tulee katsomusopetuksessa kääntää ja millaiseen yhteiskuntaan perusopetuksen tulee oppilaita valmistaa. Työryhmä on pohtinut myös, mitä tietoja ja taitoja tulevaisuudessa tarvitaan.

Pohdintojen tuloksena tulevassa uskonnon OPS: ssa painotetaan laajempien kokonaisuuksien hahmottamista ja ilmiöpohjaisuutta. Kouluissa uskontoja käsiteltäessä uuden OPS: n mukaan tulee painottaa uskonnon ja kulttuurin välistä vuorovaikutusta, uskontojen sisäistä diversiteettiä ja stereotyyppien välttämistä. Tulevaisuuden uskonnonopetuksen tulee tarjota opiskelijoille valmiuksia erilisuuden kohtaamiseen ja kunnioittamiseen sekä aineksia eksistentiaaliin kysymyksiin ja elämäntaitoihin. Suuret linjat ja kateemmat ovat esityksen mukaan: Suhde omaan uskontoon, Uskontojen maailma ja Hyvä elämä. Nämä teemat jatkuvat koko peruskoulun ajan, ja niitä syvennetään ja laajennetaan ikätason mukaan.

Lukion tuntijakouudistus vaikuttaa opetukseen

Lukion OPS: n vuoro on lukion tuntijaon selvittyä. Tuntijaon viipymisestä johtuen on hyvin mahdollista, ettei lukion uuden OPS: n sisältöjä päästä opettamaan ennen vuotta 2019. Kuitenkin lukion opettajat odottavat niin tuntijaon selviämistä kuin OPS-työn alkamista. Tuntijako puhuttaa opettajia siksi, että se määrittää kunkin opetettavan aineen pakollisten ja valinnaisten kurssien määrän. Tällä hetkellä lukion pakollisia uskonnon kursseja on kolme. Lukema ei ainakaan tule tästä nousemaan. Vileimmissä ehdotuksissa pakollinen uskontoa opettavien kurssien määrä on laskettu yhteen.

Kurssimäärän laskeminen vaikuttaisi vahvasti uskonnon opetuksen sisältöihin, uskontoon liittyvän yleissivistyksen kertymiseen, opettajien työllistymiseen ja pienten lukioiden elinkelpoisuuteen sekä alueellisen yhdenvertaisuuden kapenemiseen. Luonnollisesti tämä kaikki vaikuttaa myös teologisiin tiedekuntiin pyrkivien opiskelijoiden määrään. Suomen uskonnonopettajain liitto, SUOL ry, on tehnyt tänä keväänä tärkeää vaikuttamistyötä tavatessaan eri puolueiden virkamiehiä tämän teeman ympärillä, jotta uskonnonopetuksen tuntimäärä säilyisi.

Lukion tuntijakouudistus tulee vaikuttaa vahvasti siihen, mitä sisältöjä uusi lukion OPS voi määrällisestikään sisällyttää uskonnon pakollisiin kursseihin. Mikäli pakollisten tuntien määrä laskee esimerkiksi vaikka yhteen, on oletettavaa, että uskontoa ylioppilaskirjoituksissa kirjoittavien opiskelijoiden määrä laskee entisestään. Evankelisluterilaista uskontoa kirjoittavien ylioppilaiden määrä on ollut laskussa vuodesta 2007 asti. Yksi suuri sellittävä tekijä tälle on tuona vuonna ylioppilaskirjoituksissa kirjoitettavaksi tullut terveystieto, joka on vielä samana kirjoj-

tuspäivänä kuin uskonto. Nykyäänhän ei enää kirjoituspäivänä valita, mihin kaikkiin oppiaineisiin vastataan, vaan opiskelija vastaa ylioppilaskokeissa vain sen yhden oppiaineen kysymyksiin, mihin hän on etukäteen ilmoittanut tuona päivänä vastaavansa.

Sähköistyvä ylioppilaskoe

Lukion opettajat ovat myös toisenlaisen uudistuksen äärellä. Tänä syksynä lukion aloittaneet opiskelijat kirjoittavat syksyllä 2017 ensimmäistä kertaa uskonnon reaalikokeen sähköisesti. Tämä tarkoittaa sitä, että opiskelija ei vastaa enää paperille, vaan käyttää päätelaitetta tallentaakseen vastauksensa sähköiseen ohjelmaan, jolta tiedot siirtyvät talteen ja opettajien ja sensoreiden luettavaksi ja arvioitavaksi.

Ylioppilastutkintolautakunta on aloittanut mittavan ja laadukkaan työn sähköistymisen mahdollistamiseksi (www.digabi.fi). Muutos tarkoittaa sitä, että jokaisen opettajan on taattava opiskelijoille tasa-arvoinen opetus siten, että he opintojensa aikana saavat tarvittavat valmiudet sähköisiin ylioppilaskirjoituksiin. Tieto- ja viestintäteknologiaa on jo toki hyödynnetty lukiossa, ja tähän muutokseen opetuksessa olisi tullut mennä jo ilman Ylioppilastutkintolautakunnan päätöksiäkin.

Sähköinen ylioppilaskirjoitus ja sen tuomat pedagogiset mahdollisuudet ovat positiivinen haaste ja mahdollisuus.

Perinteinen luentomainen opetus voi saada rinnalleen aidosti teknologiaa hyödyntämällä opiskelijoita aktivoivan, hei-

dän ajatuksiaan paremmin huomion otettavan ja kunnioittavan toimintamallin. Opiskelijoiden työstä ja ajattelusta jää helpommin jälki, jota seurata erilaisien ohjelmistojen, sovellusten ja tekstinkäsittelyohjelmistojen tullessa mukaan opetukseen ja sähköisten tiedostojen ja kommenttien tallennus- ja jakopaikkojen lisääntyessä. Arviointi voi muuttua monipuolisemmaksi videoiden ja vastausjärjestelmien hyödyntämisen myötä. Samalla lukio-opiskelijoita valmennetaan tulevaisuuden työelämässä tarvittaviin tietoyhteiskunnan taitoihin ja suhtautumaan teknologiaan luontevasti.

Opettaja muutosten keskellä

Kaikkien näiden edellä mainittujen muutosten keskellä tekee työtään opettaja, aito ihminen. Niin opetussuunnitelmatyö kuin lukion tuntijakouudistus ja sähköiset ylioppilaskirjoitukset luovat ammatillisen kehittymisen paineita, samalla kun uskonnonopetuksen toteutuksen muodoista ja tarpeellisuudesta käydään keskustelua.

Uskontoa opettavien opettajien täydennuskoulutuksen rooli ja merkitys kasvaa näiden muutosten myötä selkeästi. Heille muutos on kaikkein konkreettisinkin, ja he kohtaavat uskonnonopetuksen työn tärkeimmän asian: oppilaat. ●

Salla Vainio

TM, uskonnon ja psykologian lehtori,
kouluttaja, Seurakuntaopisto, Agricola
www.uskonnonopetus.fi
uskontotuntiunelmia.blogspot.fi

Suomen teologinen instituutti

Seuraatko mielelläsi teologiaa tai kirkon tapahtumia? Myrskyisän aikamme keskellä teologiaa tarvitaan yhä enemmän. Vaikka moni väittää, ettei ole kiinnostunut kirkosta tai Jumalasta, joka kuukausi kiivaat väittelyt koskevat sekä Jumalaa että Jeesusta ja monia Raamatun tärkeitä ajatuksia. STI:n toiminta perustuu luennointiin ja Raamatun opettamiseen. Luentoja voit itsekin seurata STI:n nettisivuilta.

Liity joukkoon! Nuoret tarvitsevat esirukoilijoita. Opetustoimintamme tarvitsee tukijäseniä. Kaiken kaikkiaan aikamme tarvitsee rakkautta, rakkautta lähimmäiseen ja rakkautta tuoda ilosanoma keskelle suomalaista arkea. Kutsumme sinua mukaan. Yksityishenkilön vuotuinen tukijäsenmaksu on vähintään 35 euroa, opiskelijoiden 10 euroa ja yhteisöjen 100 euroa.

STI:n varsinaisia jäseniä ovat kahdeksan herätysliikejärjestöä: Lähetysyhdistys Kylväjä, Länsi-Suomen Rukoilevaisten Yhdistys, Suomen Ev.lut. Opiskelija- ja Koululaislähetys, Medialähetys Sanansaattajat, Suomen Ev.lut. Kansanlähetys, Suomen Luterilainen Evankeliumiyhdistys, Suomen Raamattuopiston Säätiö ja Svenska Lutherska Evangeliföreningen. Pääosa, noin 90 %, STI:n taloudesta on kuitenkin yksityisten työn ystävien varassa.

Lämmin kiitos STI:n työn tukemisesta.
Rukoilethan myös STI:n työn puolesta.

www.sti.fi

Liityn STI:n tukijäseneksi
Saan 6 kertaa vuodessa Kulmakivi-lehden

- Tukijäsenmaksu 35 € / vuosi
- Opiskelijan tukijäsenmaksu 10 € / vuosi
- Yhteisön tukijäsenmaksu 100 € / vuosi

Liityn tukijäseneksi.

Nimi

Osoite

.....

Sähköp.osoite

Puh.

Suomen
teologinen
instituutti
maksaa
postimaksun.

Suomen teologinen
instituutti
Vastauslähetys
Sopimus 5006510
00003 HELSINKI

Kirjat

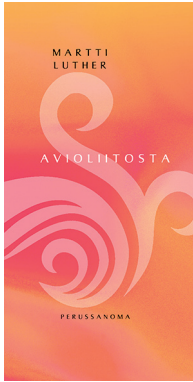
Tässä numerossa arvioidaan seuraavat kirjat:

- 297 | **Martti Luther:** *Avioliitosta* (Arno Toivanen)
- 299 | **Tapio Puolimatka:** *Lapsen oikeus isään ja äitiin* (Timo Junkkaala)
- 301 | **Ferdinand de Saussure:** *Yleisen kielitieteen kurssi* (Timo Eskola)

Lisäksi kirjapalstalla julkaistaan

- 305 | **Timo Junkkaalan** kirjoitus sarjassa Näistä kirjoista en luovu.

Lutherin opit avioliitosta

Martti Luther: *Avioliitosta. Selitys Paavalin 1. Korinttilaiskirjeen seitsemänteen lukuun.* 127 sivua. Alkuteos *Das siebente Kapitel S. Pauli zu den Corinthern.* Suom.

Anne Leu. Perussanoma 2014

Kuten **Timo Junkkari** kirjan esipuheessa mainitsee, on uusi Luther-suomenkos aina tapaus. On hyvä, että

uskonpuhdistajaltamme julkaistaan vielä uutta, ennen julkaisematonta tuotantoa. Vaikka kirja ei kuulu Lutherin valtavan tuotannon merkittävimpiin, se kuitenkin valaisee hänen ajatuksiaan ihmiselämän keskeisimpiin kuuluvaan kysymykseen avioliitosta ja naimattomuudesta. Kirja on alun perin julkaistu 1523, noin kaksi vuotta ennen Lutherin ja **Katariina von Borran** solmimaa avioliittoa, aikana, jolloin Lutherilla ei ollut minkäänlaisia aikeita mennä koskaan naimisiin. Se tapahtui Katariinan aloitteesta ilman Lutherin puolelta nousevaa suunnittelua.

Kirjanen on, kuten jo alaotsikossa – ja alkuteoksen varsinaisessa otsikossa – mainitaan, eksegeettinen selitys Paavalin keskeisimmistä avioliittoa koskevista teksteistä. Se ei ilmeisesti ole alun perin kirjoitettu kirjaksi, vaan muokattu sellaiseksi Lutherin Wittenbergin yliopistossa pitämistä raamatunselitysluennoista, joista monet muutkin hänen Raamatun tekstejä, muun muassa Galatalaiskirjetä, selittävästä kirjoistaan on julkaistu. Ilmeisesti se julkaistiin saman tien opiskelijoiden tekemien pikakirjoitettujen luentomuistiinpanojen pohjalta Lutherin

itsensä tarkastamana, kuten hänen lopputekstistään ilmenee. Tämä lähtökohta vaikuttaa sen, ettei teksti ole kovin tiivistä. Kuten useinkin, Luther toistaa samoja ajatuksia moneen kertaan. Toisaalta juuri tässä hänen kielensä ja esityksensä rehevyys pääsee hyvin oikeuksiinsa. Jos sain kirjan viime sivuilla on myös kohta, jossa jää kyselemään, sotkeentuvatko Lutherin ajatukset. Suomentajan piikkiin tuskin voi panna tekstin loogisuuden onnahtamista.

Kirjoittamisen ajankohta määrittää myös oikeastaan sen kysymyksenasettelun, joka käy kirjan läpi. Vaikkakin kirja on Raamatun selitystä, on se samalla kamppailua 1500-luvun roomalaiskatolisen kirkon seksuaalisuutta, avioliittoa, siitä pidättäytymistä ja yleisemmin koko pyhyyskäsitystä vastaan. Ajatukset nousevat tästä tähtäyspisteestä huolimatta tiiviisti Paavalin omasta tekstistä. Keskeinen on kysymys, jonka jo Korintin kristityt olivat kirjoittaneet kysyneet Paavalilta: onko naimattomaksi jääminen hengellisestä näkökulmasta katsoen parempi vaihtoehto kuin naimisiin meneminen. Tämä oli ajatuksena myös katolisessa opissa ja käytännössä. Paavalin ja Lutherin vastaus oli, ettei näitä elämänmuotoja voi eikä saa asettaa järjestykseen tällä tavalla. Ne ovat samanarvoisia. Kumpikin edellyttää Jumalan antamaa lahjaa ja kutsumusta. Pääsääntö on naimisiin meneminen. Vain sellainen, jolla on erityinen lahja kyetä pidättyvyyteen, voi pysyä naimattomana. Tämä antaa mahdollisuuden antautua hengelliseen palvelutyöhön paremmin. Mutta se ei sinänsä ole otollisempaa Jumalalle kuin avioliitto ja perhe-elämä, siihen kuuluva seksuaalisuus ja myös kaikkinaisen vaivannäkö. Luther ei

pohdi sen tilannetta, jolla ei ole naimattomuuden karismaa, mutta joka ei löydä itselleen kumppania. Miten seksuaalisuus voi ja saa ilmetä hänellä? Hän painottaa kuitenkin voimakkaasti sitä, etteivät edes ne, jotka jättäytyvät naimattomiksi vapaaehtoisesti mennäkseen luostariin, kykene elämään seksuaalisesti puhdasta elämää. Avioliitto on Lutherille yksiselitteisesti seksuaalisuuden toteutumisen paikka. Vuotta aikaisemmin julkaisemassaan kirjassa *Avioelämästä* hän kuitenkin sanoo Jumalan antavan voimaa puhtauden säilyttämiseen silloin, kun esimerkiksi puolison sairauden takia seksuaalinen kanssakäyminen on käynyt mahdottomaksi. Muutoin siitä kieltäytyminen antaa oikeutetun perusteen avioerolle. Luther pitää Paavalia seuraten tiukasti Jeesuksen lausumiin avioliiton erottamattomuudesta, mutta näkee avoimen oven tietyille poikkeuksille, puolison aviorikos sekä ei-uskovan halu erota uskovasta puolisoistaan. Syytön osapuoli tai hylätty uskovaisten saavat solmia uuden avioliiton. Luther lisää Paavalin ajatukseen sen, että jos ei-uskova puoliso tahtoo estää kumppaninsa kristillisen elämän, voi tämä erota. Verrattuna Jeesuksen lausumiin sisältävät nämä jo uutta tulkintaa ja vähentävät Jeesuksen yksinkertaisen lausuman ehdottomuutta. Lisäksi Luther pitää mahdollisena, että eroon syytön puoliso voi mennä vaikka sata kertaa naimisiin, jos ero tapahtuu kaikista puolisoista samalla tavalla. Ajatus oli se, että syyllistä osapuolta voidaan pitää ikään kuin kuolleena. Nykyajan näkökulmasta jää tietenkin kyselemään hienosyisempää analyysia syyllisyydestä erotilanteessa. Juridisesti ottaen raja on kuitenkin asetettava johonkin riittävän selkeään kohtaan. Paavali puhuu tilanteesta, jossa naimisissa oleva puoliso kääntyy kristityksi. Luther laajentaa asiaa siten, ettei hän pane kristityn naimisiinmenon ehdoksi puolisoehdokkaan us-

kovaisuutta. Tämä ajatus on vapauttava tilanteessa, jossa kristittyjen sukupuolijakauma on hyvin epätasainen.

Kirjasta ei pidä etsiä vastauksia kaikkiin avioliiton ongelmiin, mutta se piirtää kestäviä rajoja. Sellaisia ovat ennen kaikkea myönteinen käsitys avioliitosta ja seksuaalisuudesta ja toisaalta näiden välttämätön yhteenkuuluminen. Kestävää on myös se hienosäätöjä mahdollistava ajattelu, jossa Luther Paavaliin nojaten tekee eron myös Raamatun sisällä oleviin ohjeisiin, joista toiset nojaavat selkeästi ”Heran käskyyn” tai muutoin keskeisiin teologisiin perusteisiin ja toiset ovat niiden soveltamista ja joissa tulee ajatella tilannetta, motiiveja ja seurauksia. Jälkimmäisistä Paavali käyttää käsitettä *myönnytys* tai *oma mielipide*, jota kuitenkin Pyhä Henki ohjaa. Niiden noudattaminen tai noudattamasta jättäminen ei siten ole käsky, josta poikkeaminen olisi synti, rikkomus Jumalan tahtoa vastaan. Harkintavalta jää jokaiselle itselleen. Tämän lähtökohta on puolestaan kristillisen moraalin nouseminen rakkauden perustalta, jonka tulee määrittää kaikkea elämää ja joka voi ohittaa jonkin yksittäisen käskyn tai kiellon. Usko pitää kiinni Kristuksesta ja sovittuun perustuvasta armosta, jonka ansiosta suhde Jumalaan syntyy ja pysyy voimassa. Taustalla on se ajattelu, jonka Luther esittää perusteellisesti kirjassaan *Kristityn vapaudesta*.

Mielenkiintoisia, osittain 1500-luvun maailmaan liittyviä, mutta samalla erittäin kauaskantoisia, ovat paradoksit, joissa Luther selittää erilaisuuden ja samanarvoisuuden suhdetta: ”(N)aimattomuus on kyllä jalompi lahja, mutta avioliitto on yhtä lailla Jumalan lahja – kuin naimattomuuskin. Mieskin on jalompi kuin nainen, mutta nainen on silti yhtä lailla Jumalan luoma kuin mieskin. Jumalalle kaikki asiat ovat näet samanlaisia, vaikka ne ovatkin keskenään erilaisia. – Hänen

edessään avioliitto ja neitsyyskin ovat siksi samanarvoisia, sillä molemmat ovat hänen jumalallisia lahjojaan, vaikka toinen onkin toiseen verrattuna parempi kuin toinen.” Vanhan maailman jäänteenä voi pitää myös sitä, että myönteisestä perusteestaan huolimatta Luther saattaa puhua seksuaalisesta halusta hyvin negatiivisesti todeten Jumalan ikään kuin sallivan sen ja antavan sen anteeksi avioliitossa.

Hengellisen ja maallisen jaon eri säätyjen välillä Luther purkaa radikaalisti. Munkkius, pappuus jne. eivät ole avioliittoa ja arjen työtä hengellisempiä. Hengellistä on oman kutsumuksen noudattaminen uskossa Jumalaan. Jumalan läsnäolo ja apu, jota avioliiton arjessa tarvitaan enemmän kuin huolettomassa munkin elämässä, tekee siitä myös tätä hengellisemmän. Pappien selibaattipakon Luther torjuu apostolien esimerkin ja kirkkohistorian todistuksen perusteella.

Myös nykyajan kristittyinä tarvitsemme Lutherin viisasta neuvoa, jonka mukaan kristityt eivät saa pakottaa lapsiaan uskoon, vaan se on jätettävä Jumalan asiaksi ja sen on saatava olla vapaaehtoisia ohjaamisen vastaanottamista. Rakkautta ja huolenpitoa ei saa tehdä uskosta riip-

puvaiseksi. Sitä vastoin kunnan ihmisiksi heitä tulee ohjata ja kasvattaa. Samoin epäuskoista puolisoa ei saa painostaa uskoon.

Raamatun selittäjänä Luther on pätevä. Hänen viitoittamiaankin jälkiä on hyvä seurata edelleen, vaikka tietämys onkin mennyt eteenpäin ja jotkut kielelliset ratkaisut herättävät kysymyksiä, ja vaikka kulttuuriympäristö on pitkälle muuttunut. Kirjan taustakysymys on jo pois kuvioista ainakin protestanttisessa maailmassa. Silti se antaa paljon myös nykyajan kontekstissa. Jos 1500-luvulla kysyttiin, onko naimisiinmeno oikein, jos haluaa elää Jumalalle otollista elämää, on kysymys nyt se, onko avioliitto parempi kuin mikä tahansa inhimillisen yhteyden muoto, jossa ihminen toteuttaa seksuaalisuuttaan. Lutherin aikana ei myöskään tietysti osattu edes kuvitella mahdollisuutta, että avioliiton osapuolet olisivat jotain muuta kuin nainen ja mies. Nyt tarvitsemme viisautta siinä, että osaamme perustella niitä kantojamme, joita pidämme oikeina ja kristillisinä muillakin perusteilla kuin sillä, että näin asiat ovat aina olleet. ●

Arno Toivanen

● Lapsen vai aikuisen oikeudet?

Tapio Puolimatka: *Lapsen ihmisoikeus: Oikeus isään ja äitiin.* 255 sivua. Suunta-kirjat 2014.

Tapio Puolimatkan kirja on puheenvuoro ajankohtaiseen avioliittolain muutosehdotuk-

seen. Kansalaisadressista liikkeelle lähtenyt eduskunta-aloite tähtää siihen, että avioliittolakeja muutettaisiin niin, että samaa sukupuolta olevien parisuhteetkin mahtuisivat avioliittolain piiriin.

Puolimatkan perusteeksi on, että ns. sukupuolineutraali avioliitto muuttaisi ratkaisevasti avioliiton luonnetta ja merkitystä. Avioliittolain muutos muuttaisi avioliiton lasta suojelevasta aikuisten etuja ajavaksi instituutioksi. Laki johtaisi sii-

hen, että osalta lapsista vietäisiin mahdollisuus elää perheessä, jossa on sekä isä että äiti. Avioliitto ei enää suojaisi lapsen oikeutta isään ja äitiin. Puolimatkan mukaan avioliiton ja avioliittolain yksi perusmerkitys on ja pitäisi olla juuri siinä, että se suojaa heikointa osapuolta eli lasta.

Puolimatka käsittelee laajasti eri tutkimuksia ja väittää, että luotettavat tutkimukset osoittavat, että lapsen kehityksen kannalta paras malli on perhe, jossa on sekä isä että äiti. Sukupuolineutraalin avioliittolain torjuminen ei kuitenkaan hänen mukaansa merkitse kannanottoa homoseksuaalisten ihmisten kykyyn tai haluun toimia lapsen vanhempina. Kyse on siitä, miten laki parhaiten turvaisi lapsen oikeudet.

Lapsi ei synny maailmaan palvelemaan vanhempiensa tarpeita, vaan hänelle annetaan vanhemmat täyttämään hänen tarpeitaan ja kasvattamaan häntä. Sekä äidillä että isällä on kummallakin keskeinen merkitys lapsen kehitykselle.

Kirjoittaja muistuttaa, että sukupuolineutraalin avioliittolain vaikutus yhteiskuntaan ei ole vielä selvillä. Merkit viittaavat kuitenkin siihen, että kysymys on merkittävästä ja laaja-alaisesta muutoksesta, vaikka tutkimustietoa ei vielä ole, koska vastaava laki on ollut muutamassa maassa voimassa vain lyhyen ajan. Selvää on Puolimatkan mukaan, että vaikutukset heijastuvat koko yhteiskuntaan, eivät ainoastaan homoseksuaalisiin pareihin. Sukupuolineutraali avioliittokäsitys viestii, että isä ja äiti voidaan korvata. Tämä tekee hänen mukaansa aiempaa hyväksyttävämmäksi hylätä puoliso ja lapsi. Näin laki johtaisi siihen, että yhä useampi lapsi altistuisi hylkäämisen raskaalle kokemukselle.

Puolimatka kiinnittää huomiota siihen, että sukupuolineutraalin avioliiton kannattajat ovat onnistuneet luomaan ilmapiirin, jossa perinteisen heteroseksuaalisen avioliiton kannattajat leimataan homofobisiksi syrjintälain rikkojiksi.

Avioerolapsikin voi tietysti kasvaa tasapainoiseksi. Se ei kuitenkaan anna aiheutta muuttaa normia, jonka mukaan kahta eri sukupuolta olevan ihmisen liitto on normi, jonka mukaan yhteiskunta rakentuu. Normia ei tarvitse määritellä uudelleen, vaikka avioliitto hajoaisi. Sama koskee samaa sukupuolta olevia liittoja.

Puolimatkan mukaan historiassa on esimerkkejä yrityksistä heikentää avioliittoa. Seuraukset siitä ovat olleet sellaisia, että pian on jouduttu palaamaan takaisin, kuten Neuvostoliitossa 1926. Näkökohta on kiintoisa ja puhuu avioliiton puolesta, mutta voidaan silti kysyä, liittykö se varsinaisesti nyt käsitellyssä olevaan asiaan.

Vaikka Puolimatkan kirjassa on tiettyjä ongelmia – mm. paljon toistoa ja paikoin yksipuolisia kärjistyksiä niin, ettei se aina tee oikeutta pysyville homoseksuaalisille suhteille – sen perusviestin toivoisi kuuluvan ja vaikuttavan eduskunnan päätökseen. Isän ja äidin merkitys lapselle on hänen mukaansa osa ihmisen peruskemusta, biologinen tosiasia, joka on osa ihmisluontoa. Tällaista seikkaa ei saa sivuuttaa lakia laadittaessa.

Avioliittolakia ei tulisi tarkastella ensisijassa vain aikuisten valinnanvapauden vaan nimenomaan lapsen näkökulmasta. Tämän asian esille ottamisessa Puolimatka on tehnyt merkittävän työn. ●

Timo Junkkaala

● Matemaatikko haastaa uusateistit

Ferdinand de Saussure: *Yleisen kielitieteen kurssi.* Alkuteos *Cours de linguistique générale.* 382 sivua. Vastapaino 2014.

Miksi julkaista suomeksi sata vuotta vanha lingvistiikkaa käsittelevä teos,

ja mitä merkitystä tällaisella materiaalilla voi olla teologeille? Ferdinand de Saussuren postuumi kirja *Cours de linguistique générale* on kielitieteen tunnustettu klassikko, joka on saanut vedenjakajan aseman niin kielitieteessä kuin merkitysoopin tarkastelussakin. Juuri tämän kirjan ajatellaan olevan kielellisen käänteän avainteos. Iästään huolimatta Saussuren kirja on oivallinen lähtökohta merkitysteorian pohtimiseen. Monet sen näkemyksistä ovat käyviä vielä tänään, ja joka tapauksessa sen löytöjen tunteminen on välttämätöntä alan pohtijalle.

Saussure oli sveitsiläinen kielitieteilijä, jonka ura ei sinänsä vielä selitä klassikon syntymistä. Vaikka teoksen sanotaan synnyttäneen kopernikaanisen käänteän kielitieteessä (näin yksi kirjan kääntäjä Englannissa, Oxfordin professori **Harris**), se ei ole edes Saussuren oma kurssikirja. Teoksen lähtökohtana ovat Saussuren yleisen kielitieteen luennot, joita hän piti vuosina 1907–1911 toimiessaan Geneven yliopiston professorina. Saussuren kuoltua 1913 hänen oppilaansa ja työtoverinsa kokosivat kolmen eri luentosarjan perusteella aineiston kirjaksi vuonna 1916, ja sen tunnetuimmalla nimellä. Kokoelma on synteesi, jonka rakenne nou-

dattelee viimeisimmän luentosarjan järjestystä.

On varsin mielenkiintoista, että useampikin tiedettä olennaisesti muuttanut kirja on tullut vakiintuneen julkaisujärjestelmän tai ”suurteosten” ulkopuolelta. Merkittävät virikkeet voivat tulla kentälle vaiivikkaa, kuten **Harnackin** luentosarja *Kristinuskon olemus* (josta tuli kantilaisen liberaaliteologian ”raamattu”) tai lyhyenä kurssikirjana julkaistu **Kuhnin** kirjanen tieteellisistä vallankumouksista (joka esitteli tieteellisten paradigmojen ajatuksen). Näin myös Saussuren postuumi kooste on jäänyt historiaan pelkästään vallankumouksellisten ajatusten tähden.

Vaikka tässä arviossa pohditaan ainoastaan Saussuren yleisempää antia, ensin jotain yksityiskohdista. Tekijä oli lingvisti, ja hänen tavoitteenaan oli määritellä kieli tutkimuksen kohteena uudelleen. Tähän tavoitteeseensa hän pyrki asettumalla kriittisesti perinteistä tutkimusta ja kielen nimitettä vastaan (jossa sanojen oletetaan edustavan yksinkertaisesti kohteitaan). Kielitieteen näkökulmasta Saussure oli merkittävä uudistaja. Häntä edeltäneet tutkijat olivat keskittyneet kielen diakroniseen tutkimukseen. Silloin merkitystä arvioitiin palaamalla historiassa taaksepäin eli etymologian avulla. Saussure nosti lingvistisen tutkimuksen kohteeksi kuitenkin synkronisen järjestelmän. Tiettynä ajankohtana kieliyhteisöllä on käytössään yhteinen sanasto, joka tulee asettaa lingvistisen tutkimuksen kohteeksi.

Kirjansa alussa Saussure tarkastelee lingvistiikan alkuvaiheita, jotka koskivat kieliopin tutkimusta ja filologiaa. Jälkimmäisessä ei varsinaisesti tutkittu kie-

len luonnetta, vaan julkaistiin ja tulkittiin tekstejä. Lingvistikä oli lähinnä se, että eri aikojen tekstejä vertailtiin keskenään ja näin haettiin esille kunkin kirjoittajan luonteomaisia piirteitä. Kolmannen vaiheen muodosti vertaileva kielitiede **Boppista** lähtien 1800-luvulla kyettiin tämän tutkimusasetelman puitteissa selvittämään kielten välisiä (vaikutus-) suhteita. Lähestymistapa tuotti ennen kaikkea etymologista tutkimusta (**Pott, Curtius**). Vaikka vertaileva kielitiede pystyi tuottamaan hyödyllistä tutkimusta, se ei Saussuren mukaan kuitenkaan kyennyt avaamaan lingvistiikan varsinaista aluetta. Tutkimuksen kohdetta ei koskaan määritelty yksityiskohtaisesti. Ilman tällaista määrittelyä varsinainen tieteellinen tutkimus ei voi toimia.

Ensinnäkin vertaileva kielitiede oli juuttunut vertailuihin eikä kyennyt selittämään historiallisia yhteyksiä. Tutkijat suhtautuivat kieliin kuin luonnontieteilijä kasvaviin kasveihin. Näin synkroninen ja diakroninen näköala sekoitettiin toisiinsa. Saussuren mielestä vertailevan kielitieteen edustajien löytämät samankaltaisuudet kielten välillä viittasivat ainoastaan historialliseen suhteeseen ja tutkijan tehtävänä olisi ollut rekonstruoida ne askeleet, joiden kautta elementit muutuivat toisiksi. Suuntaviivoja uuteen asetelmaan antoivat Saussuren mukaan amerikkalainen **Whitney** (*The Life of Language*, 1875) sekä saksalaiset nuogrammatikot (**Brugmann, Osthoff**).

Saussure itse katsoi, että lingvistisen tutkimuksen kohdetta täytyy edelleen tarkentaa. Lingvistiikan tutkimusmateriaalina ovat inhimillisen kielen kaikki manifestaatiot. Tähän kuuluvat sekä puheikäytännöt että kirjoitetut tekstit. Saussure esitteli kolme varsinaista tutkimuksen päämäärää: a. Kuvata kaikkia tunnettuja kieliä ja tutkia niiden historiaa. Tämä merkitsee samalla kantakielten tut-

kimista; b. Selvittää kaikissa kielissä toimivat voimat, jotka ovat pysyviä ja universaaleja. Lisäksi tulee muotoilla yleiset lait, joiden mukaan kaikki lingvistiset ilmiöt voidaan selittää; c. Rajata ja määrittellä itse lingvistiikan alue.

Kiinnostavinta (teologien mielestä) Saussuren uusissa näkemyksissä on kuitenkin kielellisen merkin ja kielijärjestelmän uusi jäsentäminen. Saussuren mukaan kieli on merkkien järjestelmä. Tämän piirteen jäsentämisessä häntä auttoi jako kielijärjestelmän (*langue*) ja puhutun kielen (*parole*) välillä. Lingvistin tärkein tehtävä oli hänen mukaansa tutkia edellistä.

Äänneet ovat kieltä vain palvellessaan ideoiden ilmaisemista. Merkki puolestaan on Saussuren mukaan eräänlainen abstraktio. Se on merkitsevän muodon eli akustisen kuvan (*image acoustique*) ja merkityksen käsitteen (*concept*) yhteenliittymä. Tähän merkin kaksijakoisuuteen sisälty-

SACRUM
Kaikkea maan ja taivaan välillä.

THE BIBLE
THE EPIC MINISERIES

29,00

The Bible dvd
Eppinen tv-sarja Vanhan ja Uuden testamentin tarinoista. Vuoden 2013 katsotuin tv-sarja mm. Yhdysvalloissa ja Kanadassa. 4-dvd:n boxi, 10 jaksoa. Tekstitys suomeksi ja ruotsiksi. K16, kesto: 7 h 55 min. Ohjaus: Mark Burnett (2013). **29,00** (32,00), Blue ray **38,90**

www.sacrum.fi

vät siten ensinnäkin muodolliset, konkreettiset elementit – kuten äänteet – joiden esiintymisiä Saussure kutsuu termillä *signifiant* 'merkitsijä'. Itse käsitteistä, sanan sisällöstä, Saussure käyttää termiä *signifié* 'merkitty' (koskapa juuri akustinen kuva tarjoaa sille ”merkinnän”).

signifié 'merkitty'
signifiant 'merkitsijä'

On huomattava, että nämä kaksi ovat kielitä ja erityisesti merkkiä koskevia termejä. Ne eivät ole erillisiä suureita, vaan vain merkin osia. Niitä ei voi erottaa toisistaan. Ne kuuluvat yhteen kuin paperiarkin kaksi puolta. Merkit ovat kielen tosiaasia, ja olennaista on merkin ero toisesta merkistä. Saussuren vallankumouksellinen näkemys oli, että kielelliset merkit ovat perusolemukseltaan käsitteitä, eivät yksinkertaistetusti ajatellen vain kirjaimin hahmotettavia sanoja (kuten etymologisen tutkimuksen ja nimiteorian oli pakko olettaa).

Kielellinen merkki on Saussuren mukaan lisäksi perusluonteeltaan arbitraarinen. Tämä monimerkityksinen termi on mahdollista ymmärtää virheellisesti, ja siksi on syytä kiinnittää tarkemmin huomiota siihen, miten Saussure määrittelee sen. Arbitraarisuus tarkoittaa sitä, että merkki voidaan kieliyhteisössä valita vapaasti. Merkitsijän ja merkityksen suhde on motivoimaton: ”tarkoitamme, että merkitsijä on *motivoimaton* eli perusteen, toisin sanoen arbitraarinen suhteessa merkittyy, johon sillä ei ole mitään luonnollista kytköstä todellisuudessa”. Merkitsijän ja merkityksen välillä ei ole luonnollista tai välttämätöntä suhdetta, vaan niiden yhteen liittäminen on laajassa – ei tosin kovin tietoisessa mielessä – sopimuksenvaraista. Ruotsin kielen *hund* tarkoittaa samaa koiraa kuin oma sanamme, jos puhumme esimerkiksi omasta koirastamme.

Mitä hyötyä Saussuresta sitten on teologialle? Jo vuosikymmeniä sitten semantiikan alueella on luovuttu yksinkertaistavasta etymologisesta selittämisestä. Tätä emme saisi koskaan unohtaa. Sanat saavat nykyisen käsityksen mukaan merkityksen lauseissa. Lopulliseen merkityksen muodostumiseen vaikuttavat monet tekijät (konteksti, idiomaattisuus, retorinen intentio jne.), ja tämän alueen tarkastelu on kehittynyt oleellisesti myös Saussuren jälkeen. Toiseksi voidaan todeta, että itse merkin tarkastelussa Saussuren tekemä perustava ero merkitsijän ja merkityksen välille on tullut jäädäkseen. Merkitys ei muodostu yksinkertaisesti siten, että kirjaimin ilmaistu sana edustaisi todellisuutta annetun nimen tavoin.

Saussure opettaa meille, että merkitysteoriassa on syytä keskittyä käsitteiden muodostuksen ja luonteen selvittämiseen. Teologisen käsitteen sisältö avautuu ilmaisujen sisäisen dynamiikan avulla, ei kreikkalaisten sanojen historian avulla. Lisäksi on todettava, että koska merkin (ja käsitteen) luonne on mentaalinen, teologisten käsitteiden totuusarvo mitataan ontologiassa ja maailmankuvallisilla kysymyksillä. Sitä ei mitata siis empirisillä tai luonnontieteellä tai loogisella positivismilla, vaikka tällaista on esitetty nyt jo vuosikymmenten ajan. Ontologiset ratkaisut jonkin käsitteen totuusarvosta perustuvat tutkijan omiin rationaalsiin päätelmiin todellisuuden luonteesta, ja kuten tunnettuja, nämä näkemykset edeltävät postuloituina kaikkea aistihavaintotiedon tulkinnaa. Tämä tarkoittaa, että kukaan ei omista yhtä lopullista tieteellistä totuutta teologisen käsitteen totuudesta. Tieteessä kyse on pelkästään siitä, että erilaiset näkemykset keskustelevat tai kiistelevät keskenään.

Tällaisten huomioiden tärkeyttä ei voi liikaa korostaa. Vaikka asia ei näin lyhyessä kirja-arvostelussa selviä, voin muistuttaa, että monet kielen kuvateoriaan pe-

rustuvat merkitysteoriat ovat turmelleet merkityksen tutkimisen kenttää (loogisen positivismin näkemyksistä aina **Derridan** ristiriitaiseen jälkistrukturalismiin). Samalla on huomautettava, että Saussuren perintö on päässyt vaikuttamaan kielen ja merkityksen tarkasteluun vasta vähitellen ja usein kompuroiden (Derrida itse kuvitelti oppineensa jotain Saussurelta, vaikka edusti hänen vastakohtaansa). Uuden suomennoksen myötä Saussuren vaikutus pääsee ehkä hedelmöittämään myös meikäläistä ajattelua.

Teologit työskentelevät sanojen ja merkitysten kanssa. Siksi Saussuren kirja on

erityisen hyödyllinen, koska se on välttämätön lähtökohta mielekkäälle kielen ja merkityksen jäsentämiselle. Toki jokainen ymmärtää, että tällä alalla on sadassa vuodessa tapahtunut paljon hyvää ja myönteistä myös Saussuren jälkeen. Se ei kuitenkaan tee turhaksi niitä nerokkaita huomioita, joita Saussure aikanaan teki. Voimme jälleen kerran kiittää Vastapainoa kulttuuriteosta kirjankustantamisen saralla ja suositella Saussuren teokseen tutustumista kaikille kielestä ja merkityksestä kiinnostuneille. ●

Timo Eskola

● Näistä kirjoista en luovu

Ensimmäiset kirjalliset teologiset pohdinnat tein alle rippikouluikäisenä vertaillessani **Fredrik Wisløffin** opetusta Pyhästä Hengestä johonkin helluntalaiseseen kirjaan. Norjalainen luterilainen herätyskristillisyyden on siitä saakka viehättänyt. Vieläkin otan joskus esiin Wisløffin kirjan *Minä uskon Pyhään Henkeen* ja muistutan itseäni siitä, että pyhitys, joka on kasvavaa synnin ja armon tuntoa, löytyy ristin juurelta, ja ettei ole syyttäkään pyrkiä pitemmälle kuin tähän: Hän lunasti minut kadotetun ja tuomitun ihmisen.

Lukioaikana luin **Olavi Kareksen** kirjoittaman **Niilo Kustaa Malmbergin** elämäkerran *Palava kynttilä*. Sen kynttilän valo opasti suomalaisen herätyskristillisyyden lähteille ja oli samalla sysäys herätysliiketutkimuksen ja elämäkertojen pariin. Myöhemmin herännäisyyden aarteita olen kaivanut varsinkin **Jonas Laguksen** sielunhoidollisista kirjeistä kokoelmasta *Evankeliumin ääni*.

Opiskeluajan tärkein kirjani oli **Olav Valen-Sendstadin** kirja *Ihminen kohtaa Jumalan*. Sieltä loisti evankeliumin valon tekeminen lain ja evankeliumin välillä. Luterilaisen uskon perusteet toivat selkeyttä ajatteluun ja rauhaa omaantuntoon. Ensimmäiset saarnani pappina tein tämän kirjan kanssa.

En muista, koska luin ensimmäisen kerran **Bo Giertzin** romaanin *Kalliopohja*, enkä sitä, kuinka usein olen siihen sitten palannut. Ruotsalainen piispa käsittelee romaanin muodossa elämän ja uskon suurimmat kysymykset aina kuoleman kohtaamista myöten suurella sielunhoidollisella ja teologisella viisaudella. Tämän kirjan luetuimme vuosien ajan Diakin Kauniaisten toimipaikkaan tuleville jo ennen opiskelujen alkamista.

Muistan sen päivän lokakuussa 1989, kun sain käteeni **Leif Andersenin** kirjan *Miksi nukut Herra*. Kirja teki minuun niin voimakkaan vaikutuksen, että illan puhe

meni uusiksi. Kirja ratkaisi kärsimyksen ongelman – siinä määrin kuin se on ratkaistavissa. Elämän vaikeimmat kysymykset Andersen käsittelee rehellisesti, raamatullisesti ja terävästi ilmaisten. Tämä kirja avasi minulle ristinteologian.

C. S. Lewisin kirjoista minulle tärkein on ollut *Tätä on kristinusko*, jonka apologeettinen ote on toistuvasti ilahduttanut ja rohkaissut. Uusimmista vastauksista kristinuskon vastustajille antoisin on ollut **David Bentley Hartin** kirja *Ateismin harhat*. Filosofisen teologian kärkinimiin

kuuluva Hart osoittaa kristinuskon valankumouksellisen merkityksen ja vastaa pätevästi moniin uusateismin väitteisiin.

Viime vuosina olen lukenut enenevässä määrin **Lutheria**, mm. *Mannaa, Tienviittoa* ja saarnoja. Hyvin usein joudumme Raamattuopiston päivähartauksissakin yllättymään Lutherin tekstien äärellä. Luther ei päästä helpolla, mutta tuo samalla syntien anteeksiantamuksen evankeliumin niin alas, että sieltä ei voi enää pudota mihinkään. ●

Timo Junkkaala

Vaarallinen Raamattu

Perusta-lehden perinteiset teologiset opintopäivät järjestetään Suomen Raamattuopistossa Kauniaisissa. 2.-4.1.2015.

Teemana on Vaarallinen Raamattu. Ei ole kauan siitä, kun Raamattuja etsittiin Neuvostoliiton tullissa kuin huumeita. Vielä nytkin Raamattu on kielletty kirja monissa maissa.

Meillä Raamattua uhkaavat toisenlaiset tullimiehet ja rajavartijat. Modernit myytit, liberaali raamatuntutkimus ja yleinen uskonnonvastaisuus käyvät kukin omaa sotaansa pyhää kirjaa vastaan. Häkellyttävintä on, että myös kirkossa kyseenalaistetaan Raamatun arvo ja merkitys. Väitetään, että tiedämme nyt asiat paremmin.

Perusta-lehden teologisten opintopäivien vieras, tämän hetken johtaviin eksegeteihin lukeutuva kanadalainen professori **Craig Evans**, vastaa Raamatun haastajille. Hän purkaa luennoissaan erityisesti moderneja myyttejä Raamattusta. Onko Uusi testamentti ollut alun pitäen jotakin muuta kuin se, mikä löytyy

meidän Raamatustamme? Onko kristinusko ollut alun perin jotakin perustavasti muuta kuin perinteinen kristinuskomme? Mitä uusin tutkimus opettaa Jeesuksesta?

Lisäksi teemoina on monia ajankohtaisia kirkkoa ja aikaamme käsitteleviä aiheita: Miksi iso osa vanhan kristikunnan lähetystyötä on romahtanut? Onko julistavalla lähetystyöllä yhä oikeutus ajassamme? Joutuvatko perinteisesti uskovat kristityt lainsuojattomiksi kirkossa? Mitä oikeuksia uskonnonvapaus meille tarjoaa?

Mukana on myös piispa **Aarre Kuukka** sekä vierailijoita Inkerin ja Viron kirkoista, piispa **Olavi Rimpiläinen**, kentaäpiispa **Pekka Särkiö**, dos. **Timo Junkkaala** ja dos. **Timo Eskola** sekä monia muita.

Teologiset opintopäivät on tarkoitettu paitsi teologeille myös kaikille muille aihepiiristä kiinnostuneille. Tapahtuman yhteydessä on laaja kristillisen ja teologisen kirjallisuuden myyntinäyttely.

Sananselitystä

Sananselityksissä käsitellään kirkkovuoden kunkin pyhäpäivän yhtä evankeliumikirjan tekstiä. Selitykset on tarkoitettu sekä sanankuulijoille että sananjulistajien avuksi. Tämä jakso alkaa kahdeksannestatoista helluntain jälkeisestä sunnuntaista 12.10. ja päättyy ensimmäiseen adventtisunnuntaihin 31.11.

Kristityn vapaus

MARK. 2: 18–22

18. SUNNUNTAI HELLUNTAISTA
12.10.

Vapautta tarkoittavilla sanoilla Raamatussa on yhtymäkohtia sanoihin, jotka tarkoittavat auttamista ja pelastamista. Mitään vapautta ja vapauttamista ei tarvittaisi, jos ei olisi vankeutta tai orjuutta. Vapaus merkitsee pelastumista kaikenlaisista kahleista, rajoituksista ja pakosta. Vapaus on onnellisen elämän edellytys. Ei ole ihme, että sen kaipuulla on syvät juuret ihmisen sisimmässä. Onhan ihmiskunta kerran saanut tuntea täydellistä vapautta. Se oli aikojen alussa ennen syntiinlankeemusta.

Raamatussa vapauskäsitteellä on ennen muuta hengellinen merkitys. Alussa ihmisen oli vapaa palvelemaan Jumalaa kaikessa. Vapauden vastakohtana on vankeus ja orjuus jumalattomien voimien alaisena, johon koko ihmiskunta on joutunut syntiinlankeemuksen tähden.

Raamatussa Israelin kansa on esikuva koko ihmiskunnasta. Sen orjuuden ja vankeuden ajat olivat seurausta siitä, että se oli kääntynyt pois Jumalasta. Jumalan viha syntyi kohtaan näkyi siinä, että hän ei siunannut kansan vääryyksiä, vaan salli sen joutua ajallisiin koettelemuksiin. Avuttomuudessaan ihmiset olivat taas valmiimpia kääntymään Jumalan puoleen. Hänen oli vapautettava heidät orjuudesta. Vain siten siunaus saattoi tulla uudelleen heidän osakseen ja he saattoivat taas palvella Jumalaa sekä saada tulevaisuuden toivon, luvatus maan.

Israelin kansan vapautuminen maallista orjuuttajista on toissijainen asia. Vapautuminen Jumalan vihasta on sille ja meille kaikille suurinta vapautta. Israelin vapautuminen Egyptin orjuudesta oli Jumalan lahja, jota he eivät itse voineet ansaita. Se tapahtui sen jälkeen, kun ensin

oli uhrattu uhri Jumalan säätämällä tavalla. Siinä tarvittiin kuuliaisuutta Jumalaa kohtaan. Jumala-suhteella ja vapaudella oli riippuvuussuhde toisiinsa. Uhri, joka edelsi tuota pääsiäispäivää, oli esikuva Jeesuksesta. Mitään muuta tietä ulos kadotuksesta ja synnin orjuudesta ei ole kuin hän. Koko ihmiskunnan vapautumiseksi synnin orjuudesta tarvittiin Jumalan teko. Hän vapautti kansansa voimallaan ja viisaudellaan.

Jeesuksen lahja koko ihmiskunnalle on hänen oma kärsimisensä ja kuolemansa. Hän vapautti meidät lain kirouksesta. Meille olisi kuulunut kadotustuomio, mutta hän kärsi kadotuksen vaivan meidän edestämme. Jumala oli Kristuksessa ja sovitti maailman itsensä kanssa. Hänen verensä on merkki siitä, että uhri on annettu. Pelastus Jumalan vihasta ja synnin orjuudesta, kadotuksesta, on todellisuutta. Se on sataprosenttisesti lahja, jonka eteen me emme voi tehdä muuta kuin omistaa se uskossa itsellemme. Jeesukseen uskovan ei tarvitse elää kuolemanpelossa.

Jeesus antoi Raamatun vapauskäsitteelle täydellisen merkityksen. Vapauden vihollisia eivät ole niinkään yhteiskunnalliset ja poliittiset orjuuttajat, vaikka toimivatkin jumalattomasti. Suurin uhka ovat hengelliset, uskonnolliset ja moraaliset orjuuttajat, jotka eivät itse seuraa Jumalan tahtoa vaan vetävät muitakin väärälle tielle. He palvelevat sielunvihollista ja pahuuden henkivaltoja, jotka tahtovat riistää ihmiseltä hengellisen vapauden. Ilman Kristusta ihminen on suurimmassa ja syvimmissä ikuisessa orjuudessa. Maallisten orjuuttajien valta on vain hetkellistä.

Israelin kansan hengellinen elämä oli usein epävakaa. Se heilui jumalanpelon ja luopumuksen, vapauden ja orjuuden välillä. Kansan johtajat turvautuivat usein omaan viisauteensa aikaisemmat kokemukset unohtaen. Jumalan siunauksen

menettäminen näkyi toistuvina alistettuna olemisen, köyhyden ja maanpakolaisuuden aikoina. Myös Israelin hengelliset opettajat horjuivat usein ja ohjasivat kansaa etsimään pelastusta heidän omista ansioistaan. He opettivat, että Jumala on armollinen, jos ihminen on tarkoittanut alun perin hyvää, vaikka olisi sen jälkeen tullut tehneeksi väärin. Epävarmuuden orjuuttava ote oli luja. Varsinkin oppimaton kansa oli ymmällä siitä, mitkä olisivat niitä hyviä tarkoituksia, joihin pyrkimällä saadaan Jumalan armollisuus. Tarvittiin puolusteluja ja selityksiä umpikujasta pääsemiseksi.

Jeesus ei tarjonnut puolusteluja vaan pelastuksen. Päivän evankeliumi pysäyttää meidät juutalaisen paastoperinteen äärelle. Jeesus ei tuominnut paastoamista mutta ei myöskään opettanut, että se olisi vanhurskaaksi tulemisen edellytys. Paastolla ei ansaita armoa niin kuin ei millään muullakaan teolla. Ulkonaiset teot eivät tee ihmistä pyhäksi, vaan uskossa omistettu syntien anteeksianto. Vaikka fariseusten ja Johanneksen opetuslapset pitivät yhteistä paastopäivää, Jeesuksen opetuslapset eivät paastonneet. Sitä ihmeteltiin, sillä Jeesusta pidettiin hurskaana miehenä. Hän onkin sitä, ja hänen puhtautensa on ainoa, joka kelpaa Jumalan edessä. Paaston yksi merkitys ennen Jeesuksen tuloa oli esikuvallinen muistutus siitä, että pelastuakseen ihmisen on luovuttava asioista, jotka tuovat ulkonaista kunniaa mutta eivät riitä Jumalan edessä korjaamaan synnin seurauksia. Jeesus ei kieltänyt opetuslapsiltaan paastoamista mutta teki selväksi, että puhtaus Jumalan edessä ei perustu ihmisten tekoihin, vaan anteeksiantoon, jonka hän lahjoittaa. Siihen uskova on saanut avun ja on ikuisen elämän perillinen. Jeesus ei ohjannut opetuslapsiaan orjuuteen vaan vapauteen. ●

Antti Herkkola

Kirkkoherra, Kalvolan seurakunta

Rakkauden kaksoiskäskey

MARK. 12: 28–34

19. SUNNUNTAI HELLUNTAISTA

19.10.

Rakkauskäsitteellä on eri vivahteita. On intohimoista, sukupuolten välistä rakkautta ja sellaista, joka kumpuaa toisenlaisesta maaperästä. Vanhemmat rakastavat lapsiaan. Sisarusten välillä on rakkautta. On sukulaISRakkautta ja ystävyteen perustuvaa rakkautta. Lähimmäisen rakastaminen liittyy kaikkiin ihmisiin tavalla tai toisella. Kaiken muun yläpuolella on kuitenkin rakkauden lähde ja alkuperä. Jumala on rakkaus.

Se, että ihminen haluaa ja osaa edes vähän rakastaa, pohjautuu siihen, että Jumala loi ihmisen omaksi kuvakseen. Voimme vain aavistella, millaista oli ennen syntiinlankeemusta. Ihmiset rakastivat Jumalaa, lähimmäistään ja itseään puhdassydämisesti. Synti katkaisi ihmisen yhteyden Jumalaan. Samalla rakkaus lähimmäiseen alkoi horjua ja sammuu usein, jos oma itsekkyyks ja etu sitä vaativat. Tunteet heittelehtivät. Sympatia vaihtuu helposti antipatiaksi. Pahuus ja vääritys repivät maailmaa.

Jumalan rakkaus ei järky eikä horju. Hän ei muutu sen mukaan, löytääkö hän rakkautensa kohteesta jotain rakastettavaa. Raamatussa esimerkkinä tästä on Israelin kansa. Se sai osakseen Jumalan rakkauden riippumatta aikojen ja kansan tilan vaihteluista. Se oli saanut erityisaseman Jumalan toteuttaessa pelastustyönsä. Vapahtaja syntyi heistä, mutta ei heidän oman ansionsa vuoksi. Heidän valintansa perustui Jumalan rakkauteen. Hän oli omaisuuskansaansa kohtaan uskollinen, vaikka heidän uskollisuutensa horjui. Armahtavalla rakkaudellaan hän huolehti heistä historian eri vaiheissa. Hän ruokki heitä hyvydellään, johdatti heitä kulloistenkin tarpeiden mukaan ja kasvatti heitä

rakastavan isän tavoin, vaikka ei aina saanut osakseen vastarakkautta. Molemmipuolinen rakkaus, joka leimaa oikeaa jumalasuhdetta, oli usein yksipuolista. Vain Jumala rakasti. Silloin, kun ihminen rakastaa Jumalaa ja antaa elämänsä hänen käsiinsä, hän rakastaa myös itseään ja Jumalan rakkaus hoitaa häntä. Ilman tätä ihmisen on usein vain itsekäs ja kova muita kohtaan.

Päivän evankeliumissa Jeesukselta kysytään, mikä on tärkein käsky kaikkien käskyjen joukossa. Käskyjen tärkeydellä on eroja. Tärkeintä on, että ihminen rakastaa Jumalaa. Kokosydäminen Jumalan rakastaminen kätkee sisäänsä myös lähimmäisen rakastamisen, sillä Jumala rakastaa kaikkia. Raamattu sanoo, että Jumalan lapset rakastavat, sillä heitä on ensin rakastettu. Lainopettaja, joka teki Jeesukselle kysymyksen, yhtyi Jeesuksen osoittamaan järjestykseen. Se on ainoa oikea ja mahdollinen järjestys, jotta Jumala tulisi kirkastetuksi meidän elämässämme. Hänen on ensin saatava rakastaa meidät itselleen.

Rakkaus sulkee piiriinsä kaikki, vihollisetkin. Itsekkäät tavoitteet ovat siitä kaukana. Se on puhdasta palvelusta. Rakkaus ei etsi itsekkäästi omaansa. Se kohdistuu niihin, jotka eivät ole rakkautta ansainneet. Katsokaamme Kristukseen. Hän toi Jumalan täydellisen lahjan koko ihmiskunnalle. Hän uhrasi itsensä vihollistensa edestä, että he eivät joutuisi kärsimään ja tulisi tuomituksi syntiensä tähden kadotukseen. Hän oli synnitön, mutta Jumala siirsi häneen kaikki meidän syntimme, jotta me hänessä saisimme Jumalan vanhurskauden. Taivaskelpoisuuden ehtona on puhtaus. Meillä itsellämme ei ole sitä, mutta uskon kautta Jeesukseen ehdot omalla kohdallamme täyttyvät. Me olemme pelastuksen asiassa ansiottoman vastaanottajan osassa. Tärkeintä on, että rakkaus Jumalan ja ihmisen välillä ei jää

yksipuoliseksi omalla kohdallamme. Turvatessamme Jeesukseen me rakastamme Jumalaa juuri niin kuin hän tahtoo.

Jumala tahtoo, että hänen rakkautensa tulee ilmi suun tunnustuksena ja lähimmäisen rakastamisena. Kristillinen rakkaus näkyy seurakunnan elämässä ennen kaikkea veljesrakkautena. ”Siitä kaikki tuntevat teidät minun opetuslapsikseni, jos teillä on keskinäinen rakkaus”, sanoi Jeesus. Kristittyjen väliset riidat tai kristillisen rakkauden ulottuminen heikosti kristittyjen piirin ulkopuolelle on kipeä asia. Jos me annamme Jumalan anteeksi-antavalle rakkaudelle vain vähän tilaa elämässämme, meiltä puuttuu tärkeä voimavara, jotta voisimme paremmin osoittaa rakkautta lähimmäisillemme. Entistä läheisempi yhteys Jeesukseen, rakkauden korkeimpaan esikuvaan, on ainoa lääke rakkauden puutteeseen.

Anteeksiantava mieli ja huolenpito toisen tarpeista ovat Jumalasta lähtöisin. Se ulottuu kaikkiin kansoihin ja yksilöihin. Jeesus kohdisti puheensa kaikille, mutta tuossa tilanteessa, josta evankeliumitekstimme on, puhe kohdistui erityisesti israelilaisiin. Heidän oli käsitettävä, että Jumala armahtaa ja tarjoaa pelastusta ei vain heille, vaan kaikille. Hän ei ole puolueellinen, vaan rakastaa myös muukalaisia ja antaa heidänkin nauttia huolenpitoaan ja suojelustaan. Jumala on siunaava heitä yhtä paljon kuin omaa kansaansa. Jo Vanhassa testamentissa on nähtävissä, että Jumalan rakkaus ulottuu Israelia laajemmalle, koko maailmaan. Osana lähimmäisen rakkautta tulee tänäänkin olla sanoma Jumalasta, joka antoi syntien anteeksiannon kaikkien omistettavaksi. Luonnostaan ihminen etsii omista teoistaan ja ansioistaan pelastusta. Se oli taustana sille kysymykselle, jonka lainopettaja esitti Jeesukselle. Ihminen ei voi vähimmäiskään määrin itse pelastaa itseään. Vain täydellinen anteeksianto Jeesuksessa

Kristuksessa avaa meille tien kadotuksesta ikuiseen elämään. Rakkaudettomuutta on jättää kertomatta tämä sanoma lähimmäisille. Kristillinen lähetystyö on ajankohtainen asia. •

Antti Herkkola

Usko ja epäusko

JOH. 9: 24–38

20. SUNNUNTAI HELLUNTAISTA

26.10.

Päivän evankeliumi ja siihen liittyvät kohtaukset ennen ja jälkeen päivän evankeliumia käsittelevät todella raskaan luokan kysymyksiä: synnin ja kärsimyksen välistä suhdetta, tekojen hurskautta ja Jumalan armoa, uskoa ja epäuskoa. Liikkeelle lähdetään teologiasta: Joh. 9:n alussa opetuslapset näkevät syntymästään sokeana olleen miehen ja ryhtyvät kyselemään Jeesukselta, kenen synti on syynä miehen sokeuteen, hänen omansa vai vanhempien.

Opetuslasten itsestään selvä lähtökohdalla on, että miehen sokeus on synnin seurausta. Ihan kiinnostava teologinen kysymys toki on, miten se omaa syntymää edeltävä synninteko olisi ylipäänsä voinut onnistua. Kytkiessään yhteen synnin ja vastoinkäymiset opetuslapset edustavat aikansa ja ympäristönsä yleistä ajattelua. Samoin ajattelivat kaikki muutkin. Paitisi Jeesus. Vastatessaan opetuslapsille Jeesus katkaisee yhteyden synnin ja sairauden välillä: Ihmisen sairaus ei vielä kerro mitään hänen sielunsa tilasta. Jumala voi käyttää sinänsä onnettomia asioita, jopa syntiä ja pahuutta, omien hyvien tarkoituspäätöksien ajamiseen. Ja päinvastoin. Muualla evankeliumeissa Jeesus korostaa, että rikkaus ja menestys, joita hänen aikanaan pidettiin selvinä Jumalan suosion ja siunauksen merkkeinä, saattoivat olla suuri onnettomuus, jos ne veivät ihmisen pois Jumalan yhteydestä.

Käydyn teologisen keskustelun päätteeksi Jeesus parantaa sokeana syntyneen. Tapahtumat eivät kuitenkaan pääty sokean miehen parantamiseen. Tunnetun syntymäsokean kerjäläisen parantuminen nostaa kohun, ja mies kutsutaan fariseusten kuulusteltavaksi. Tämä osa tapahtumasarjasta on meillä päivän evankeliumina tänään. Ilo miehen parantumisesta ei ole jakamaton. Näkönsä saanut joutuu fariseusten hampaisiin. Heille kelpaisivat vain sellaiset faktat, jotka puhuvat Jeesusta vastaan, eikä parannetulla sellaisia ole. Kuulustelun sävy on ivallinen ja töykeä. Aika rohkeasti ja kipakasti parannettu siten vastaa fariseuksille.

Päivän evankeliumin hämmentävä puoli on siinä epäuskon lujuuudessa, jolla fariseukset vastustavat kaikkia Jeesuksen messiaanisuuden selkeitä osoituksia. He keskittyvät suurennuslasilla etsimään raskauttavia tekijöitä Jeesusta vastaan. Pahin on tietysti se, että Jeesus paransi sokean sapattina, lepopäivänä. Hän on lepopäivän rikkoja, eikä sellainen voi olla Jumalalle mieleen.

Parannettu tekee osuvia kysymyksiä: Onko koskaan kuultu, että joku avaisi sokean silmät? Jeesus tekee sellaisia ihmeitä, joita ei edes Vanhassa testamentissa tapahdu. Vanha testamentti, jolla fariseukset kerskailevat, puhuu juuri tällaisista teoista messiaan ajan merkinä. Esim. Jes. 35:4–5 tai Ps. 146:6–8.

Mutta koska vastustajat ovat jo edeltä mielessään tuominneet Jeesuksen, on toiseikat sovitettava johtopäätöksiin. Päivän evankeliumissa asiat eivät kuitenkaan suju fariseusten mielen mukaan. Raskauttavia todisteita Jeesusta vastaan ei tunnu löytyvän, vaikka todistajia kuinka kovistellaan ja painostetaan. Lisäksi ihmiset ovat haluttomia todistamaan Jeesusta vastaan. Kun näkönsä saanut päivän evankeliumin päätösosassa tunnustaa hyvän tunnustuksen ja antaa kunnian Jeesukselle.

le ja Jumalalle, on tämä jo liikaa. ”Silloin fariseukset sanoivat: ’Sinä olet syntymästäsi syntinen, syntiä täynnä koko mies – ja sinä rupeat opettamaan meitä!’ He ajoivat miehen ulos.” (J. 34.)

Jeesuksessa oli fariseusten näkökulmasta liian monta vikaa: hän asetti armollisen laupeuden ahtaan sääntöjen noudattamisen edelle. Päivän evankeliumissa esimerkkinä on lepopäivänä parantaminen. Jeesus ei ollut kansansa mahtiperheistä, hän ei siis kuulunut aikansa juutalaiseen eliittiin, vaikka olikin Daavidin huonetta ja sukua. Jeesus myös tarjosi fariseuksille liian vähän näkyviä asioita: ei valtaa, mahtia tai kunniaa. Ja se näkymätön, mitä Jeesuksella oli tarjottavana, ei fariseuksia kiinnostanut. Armoa he eivät tarvinneet, eikä Jeesuksen rakkaus heitä liioin kiinnostanut.

Päivän evankeliumissa yksi avainkohta on fariseusten reaktio parannetun miehen nöyrään tunnustukseen, jossa hän antoi kaiken kunnian Jeesukselle. Fariseukset sihisevät parannetulle: ”Sinä olet syntymästäsi syntinen, syntiä täynnä koko mies – ja sinä rupeat opettamaan meitä!” Tämä reaktio paljastaa heidän oman vakavan syntinsä – omavanhurskauden.

Fariseukset olivat toki aikansa juutalaisten ryhmien joukossa se kaikkein hurskain ja esimerkillisin. Lain käskyistä ja kielloista he olivat tehneet sovellutukset, jotka olivat vielä Mooseksen lakiakin tiukempia. Näiden tulkintojen tarkoituksena oli estää jopa sellainen tilanne, jossa laki voisi joutua vahingossa rikotuksi. He todella taistelivat tehdäkseen kaiken Jumalan ilmoittaman lain mukaan ilman poikkeusta. Laki ei ollut heille taakka, vaan suuren ilon ja ylpeyden aihe.

Fariseusten ratkaiseva ja kohtalokas virhe oli kuitenkin väärä arvio itsestä ja omista kyvyistä. Lain noudattamiseen kohdistuvassa innossaan he ohittivat ai-

kalaisensa ja varmasti useimmat meidän aikamme kristityistä. Ja silti he menivät kohtalokkaasti harhaan. Heidän vertailukohtansa oli väärä. Vertailukohta olisi tullut etsiä Jumalasta, ei naapurista. Muut ihmiset he toki voittivat hurskaudessa. Jumalan täydelliseen pyhyyteen verrattuna he kuitenkin osoittautuivat syntisiksi.

Ihmiset näkevät vain teot. Jumala näkee ajatukset ja sydämen. Jeesukselle ei riitä, että joku toimii päällisin puolin oikein. Hän kysyy vaikuttimia ja sielun tilaa. Tämä vaatimus osoittautuu fariseusten kohdalla liian kovaksi. Se osoittautuu liian kovaksi meidän kaikkien kohdalla. Näin Jeesus ohjaa meidät näkemään, mitä synti todella on. Syvimmissä merkityksessä synti on sydämen luopumista elävästä Jumalasta. Ihminen etsii luonnostaan omaa hyvänsä ja omaa kunniaansa – ei Jumalan kunniaa. Kun ryhdytään tutkimaan ihmisen vaikuttimia, osoittautuu mallikansalainen yhtä syylliseksi kuin muutkin.

Jeesus näkee fariseusten hengellisen ylpeyden, omavanhurskauden ja katteettoman itsetyytyväisyyden. Pyrkiesään rakentamaan omaa hurskauttaan fariseukset hylkäsivät pelastuksen ainoan kestävä perustan, Jeesuksen Kristuksen ristin ja Jumalan armon. Sunnuntain teemana on usko ja epäusko. Usko edellyttää oman synnin näkemistä. Ilman syntiä ei ole armoa. Ja ilman armoa ei ole pelastusta.

Fariseukset tyrkkäsivät parannetun oman pikku piirinsä ulkopuolelle. Mutta siihen heidän valtansa rajoittuikin. Viimeisellä tuomiolla ihmiset eivät seiso fariseusten edessä, vaan Herran Jeesuksen. Mahtaville ja ylpeille hänellä ei ole mitään tarjottavaa. Väsyneille ja pelastajaa tarvitseville hän antaa kaiken: anteeksiantamuksen ja ikuisen elämän. ●

Lauri Vartiainen

Pyhien yhteys

MATT. 5: 1–12

PYHÄINPÄIVÄ 1.11.

Uskolla on hajunsa ja makunsa

Jeesus näki kansanjoukot ja puhui niille, jotka joukoista olivat lähteneet häntä seuraamaan. Mooses antoi kymmenen käskyn opetuksensa Siinain vuorella, uuden liiton ”Mooses” antoi ”uuden käskyn” ja opettaa Galilean vuorella, mitä se merkitsee. Meidän, jotka olemme rajan kansaa, on syytä kuunnella.

Matteuksen tallentamista Jeesuksen viidestä laajasta opetussuunnasta vuorisaarna on keskeisin. Vuorisaarnaan on valikoivasti ihastuttu. Toisille se on etiikan saavuttamaton, toisille saavutettavissa oleva malli. Puhe laveasta ja kaidasta tiedä ja niiden määränpäästä ei ole yhtä suosittu (Matt. 7:13,14). Pinnalta katsoen vuorisaarna näyttää kuuliaisuuden etiikalta, mutta on ennen muuta armon etiikkaa. Se on kymmenen käskyn selitys, mutta ennen muuta siksi, että se kertoo, mitä Jumalan armo merkitsi (4:23–5:2), merkitsee tällä hetkellä (6:25–34; 7:7–11) ja merkitsee tulevaisuudessa hetkellä, jolloin lupauksen optiot lasketaan käteisenä (5:3–12). Kristitty elää preesensin ja futuurin jännitteessä: jo nyt – ei vielä.

Enemmän kuin uudistuksia ja kampanjoita kirkko tarvitsee sitä, että se ja sen jäsenet alkavat elää kristillisesti. Kristittyjen elämän iloinen ja rohkea erilaisuus on se suola ja valo, joka herättää uskosta osattomissa uuden ja erilaisen elämänannon. Sitä ei tee mukautuva samankaltaisuus. Vuorisaarna ei kerro: eläkää näin, niin teistä tulee kristittyjä, vaan se kertoo: koska olette kristittyjä, tapahtuu näin. Meille osoitetaan uudestisyntymisen ja Pyhän Hengen työn välttämättömyys. Toki vuorisaarnan mukainen elämä tuo siunauksen, mutta on harhaoppia edellyttää

sellaista uudestisyntymättömältä. Autuaaksi julistuksilla aloitetaan. Ensimmäisenä oluaan autuaita, ja sitä seuraa sitten kaikki muu. Ja kun joitakin onnitellaan: ”Autuaita ovat”, se samalla merkitsee väistämättä, että jotkut jäävät onniteluja vaille: ”Voi teitä.” (Luuk. 6:17–49.)

Olennaista ei ole, onko vuorisaarna yksi puhe vai kokooma ja montako autuaaksi julistuksia on, vaan se, mitä ne sanovat Kristuksen seuraajista. Kokonaisuudesta ja yleisestä edetään yksityiskohtiin. Jos tehtäisiin toisin päin, ajaututtaisiin yksipuoluisuuksiin ja harhaoppeihin. Kuin sivutuotteena saa vastauksen myös ihmisen kysymys: kuinka voisin elää onnellisesti? Tässä tulee kuvaan mukaan se, mikä mieluusti sivuutetaan: ihmisen langenneisuus ja synty. Onnen takaa-ajo johtaa monesti onnettomuuteen. On etsittävä ja janottava vanhurskautta. Kuuntele vuorisaarna!

Taivaan onnitellut koskevat kaikkia kristittyjä. Ei ole tavallista ja erityiskristillisyyttä. Kaikki kristityt ovat tarkoitetut ilmentämään kaikkia alkujakeiden kuvauksia kristityistä. Mikään ominaisuus ei ole sellainen, mitä ihmiset voivat riittävin ponnistuksin olla luonnostaan. Jollakin voi olla ihastuttava luonne, ja hän voi olla paljon ”kristillisempi”, kuin uskovaiseksi tunnustautuvat, mutta sillä ei ole tekemistä jumalasuhteen ja Pyhän Hengen vaikutuksen kanssa. Mutta Pyhä Henki evankeliumin ja Jumalan armon kautta voi tehdä mitä omavaraisemmasta ihmisestä hengessä ja hengellisesti köyhän. Evankeliumin voimasta kertoo se, että kristityt ja oikea kirkko ovat erilaisia kuin maailma niin, että epäuskoisen maailman on niitä vihattava ja silti kuunneltava heidän sanomaansa. Kristityt ja ei-kristityt kuuluvat eri valtapiiriin. Uskovaiset ovat taivasten valtakunnan kansalaisia.

”Hengessä köyhästä” aloitetaan. Se on tyhjennys, jota seuraa täyttäminen (Luuk.

1:53). Se on täydellistä riippuvaisuutta Jumalasta ilman, että minulla on mitään annettavaa hänelle (Jes. 66:2). Aineellista köyhyyttä Jeesus ei ihanno, vaikka luopumus onkin usein hyvinvoinnin lapsi ja rikkaiden on vaikea päästä taivasten valtakuntaan. Jumalan mielen mukainen murhe johtaa parannukseen omalla kohdalla (Room. 7:10) ja rukoushätään toisten puolesta. Sellainen johtaa iloon (Ps. 119:136; 126:5,6). Tämä maailma murehtii aivan toisenlaisia asioita (2. Kor. 7:10). Itsevarmuus, häikäilemättömyys, röyhkeys pitävät puolensa pienemmissäkin perinnönjaoissa. Kristityt ovat erilaisia (Ps. 37:10, 11). He antavat omien oikeuksiensa menä. He eivät odota uhrautumista muilta, vaan Herraansa seuraten uhrautuvat itse. Käännökset ”hiljainen” ja ”kärsivällinen” eivät ole kaukana toisistaan (Matt. 11:29). Kuka lopulta on vahva? Vanhurskauden nälkään ja janoon vastataan Jumalan armolla ja lahjavanhurskaudella. Raamatun järjestys on tämä: ensin Jumala ja hänen vanhurskautensa ja sitten muu (Matt. 6:33). Muu järjestys ei anna mitään.

Neljä ensimmäistä autuutta ilmaisevat täydellistä riippuvuutta Jumalasta ja täydellistä pelastuksen lahjaa. Ensimmäistä eli riippuvuutta Jumalan armosta seuraa viides: toisten armahtaminen. Toinen eli murhe omasta ja toisten pahuudesta johtaa kuudenteen eli puhdassydämyyteen. Jeesus, joka tuns, mitä ihmissydän tuottaa (Matt. 15:19), julistaa puhdassydämyyttä (Ps. 24:4; 73:1). Kolmas eli kärsivällisyys johtaa rauhaan yli keittiön pöydän ja yli valtamerten. Paha kiehuu kuiviin silloin, kun se kohtaa hyvän.

Neljäs eli vanhurskauden nälkä johtaa kahdeksanteen eli kaikenlaiseen herjatuksi, panetelluksi ja vainotuksi joutumiseen Jumalan vanhurskauden eli Jeesuksen tähden. Se johtuu siitä, ettei rakenna ihmisen – oman ymmärryksen, tunteen, enemmistömielipiteen jne. – varaan, vaan Juma-

lan sanan varaan. Vainokin koskee kaikkia kristittyjä eikä vain osaa kristityistä vaikeissa olosuhteissa (2. Tim. 3:12). Jotakin kavahdettavaa on hengellisessä tilassamme, jos saamme olla kaikessa rauhassa, puhumattakaan siitä, että maailma kiittää kristillisyyttämme. Jumala pitää vainoistaan huolen, mutta kuka pitää huolen niistä, jotka leimaavat, vainoavat ja antavat väärän todistuksen? ●

Keijo Rainerma

Jeesuksen lähettiläät kentällä

LUUK. 10: 1–12

21. SUNNUNTAI HELLUNTAISTA 2.11.

Olen mielistynyt ”Mestarin menetelmään”, jonka Asburyn teologisen seminaarin professori **Robert Coleman** Yhdysvalloista on koonnut Raamatusta. Hän kirjoitti kirjan *Mestarin menetelmä* jo vuonna 1964, mutta suomeksi se julkaistiin vasta 1981 Suomen Lähetysseuran Linkki-sarjassa.

Vaikka kirja käsittelee varsinaisesti evankelioimistystä, niin näen siinä myös Jeesuksen antaman seurakuntatyön johtamismallin. Jeesus on uskomme mukaan täydellinen esikuva, ja hänen strategiansa järjestää ”seurakunnan asiat” löytyy Uuden testamentin sivuilta.

Coleman esittelee kahdeksan periaatetta Jeesuksen johtamisstrategiasta.

Ensimmäisenä on *valinta*. Jeesus keskittyi ihmisiin. Hän valitsi kaksitoista opetuslasta, jotka olivat valmiita oppimaan ja muuttumaan Mestarin käsissä toisenlaisiksi. Hän ei ottanut viisaita ja oppineita vaan tavallisia työmiehiä, jotka eivät olleet käyneet kouluja, niitä, jotka olivat jonkinlainen läpileikkaus sen ajan ihmisistä. He olivat valmiita oppimaan ja myös muuttumaan sen mukaan, mitä Mestari halusi heille opettaa. Nykyaikanakin on tärkeä löytää sopivia työntekijöitä, joita johtamisoppaissa kutsutaan

alaisiksi. Oliko Jeesuksella alaisia? Hänellä oli pikemminkin työtovereita.

Toinen kohta on *yhteys*. Jeesus antoi paljon yhteistä aikaa opetuslapsilleen. Hän opetti pelkästään pitämällä oppilaat lähellänsä. Hän oli itse koulu ja opetus-suunnitelma. He oppivat yhteyden kautta katselemalla ja seuraamalla, mitä Jeesus teki. Henkilökohtainen ja jatkuva yhteys Jeesukseen oli oppimisen edellytys. Matkan varrella asiat selvisivät pikku hiljaa, ja opetuslapset saivat lisää vastuuta oppimisen myötä. Nykyaikana työyhteisössä kativataan yhteisöllisyyttä. Sen eteen on tehtävä työtä ja varattava riittävästi yhteistä aikaa, seurakunnassa muun muassa toiminnan suunnitteluun.

Kolmas kohta on *hint*a. Hinnalla Coleman tarkoittaa kuuliaisuutta, sitä että on valmis luovuttamaan oman elämänsä Mestarin käsiin. ”Jos joku tahtoo kulkea minun jäljissäni, hän kieltäköön itsensä, ottakoon ristinsä ja seuratkoon minua”, sanoi Jeesus (Matt. 16:24). Jeesuksella oli ”kaikki tai ei mitään” -periaate. Hän oli itse kuuliasainen Isälle ja vaati samaa oppilailtaan. Seuraamisella oli hintansa: risti ja luopuminen entisestä elämästä. Nykyaikana voimme puhua kutsumustietoisuudesta ja valmiudesta joustaa omista eduista ja pitää seurakunnan perustehtävä kirkkaana mielessä.

Neljäs kohta on *lahja*. Jeesus antoi itsensä meille lahjaksi. Kristuksen risti muistuttaa meitä siitä. Lahjaa on myös Pyhän Hengen työ. Jeesus lupasi opetuslapsilleen toisen Puolustajan jälkeensä (Joh. 16:7). Lupaus toteutui helluntaina, kun Pyhä Henki vuodatettiin. Meidän työmmme ei ole meidän omaamme, vaan se on kokonaan Jumalan työtä hänen Henkensä avulla ja voimalla. Opetuslapset saivat arvioida omaa työtään. Heidän tuli antaa oma panoksensa lahjaksi, niin kuin he itsekin olivat lahjaksi saaneet (Matt. 10:8).

Viides periaate on *esikuva*. Jeesus oli itse esimerkki. Ensinnä oli elämä ja vasta sen jälkeen toiminta. Hän opetti käytännössä rukoilemaan säännöllisesti ja vetäytymään hiljaisuuteen ja yksinäisyyteen. Hän opetti pyhiä kirjoituksia, jotta oppilaat oppisivat ulkoa tärkeitä Vanhan testamentin kohtia. Opetustilanteita tuli vastaan luonnostaan elävässä elämässä. Jeesus oli itse oma opetusmenetelmänsä. Elämä opettaa parhaiten. Näin sanotaan vielä nykyaikanakin. Johtajan on näytettävä esimerkkiä ja toimittava sanojensa ja opetusensa mukaan. Muuten työyhteisössä ei synny luottamusta johtajaan ja hänen kyyneensä selviytyä vaativistakin tehtävistä.

Kuudes kohta on *työnjako*. Jeesus antoi tehtäviä opetuslapsilleen: ”Minä teen teistä ihmisten kalastajia.” Ennen sitä hän kuljetti opetuslapsia mukanaan, jolloin he saivat olla hänen kanssaan ja seurata, mitä hän teki. Sitten tuli vaihe, jolloin heidät lähetettiin lähetysmatkalle (Luuk. 9). Jeesus antoi käskynjaon ja ohjeet, ja sitten he tulivat perässä niihin paikkoihin. Toisella kerralla lähetettiin jo seitsemänkymmentäkaksi henkeä, eli joukko oli isompi. Todennäköisesti siinä oli mukana kuusikymmentä henkeä, jotka ensimmäisellä reissulla olivat tulleet uskoon. Jeesuksen kaste- ja lähetyskäsky oli myös tällainen selkeä työnjako ja tehtäväksianto. Nykyaikanakin tarvitaan seurakuntatyössä strategiaa ja toiminnan selkeää suunnittelua.

Seitsemäs kohta on *ohjaus*. Jeesus seurasi oppilaidensa työtä. Hänellä oli aikaa kuunnella ja jakaa kokemuksia heidän kanssaan. Tästä Raamatussa on kohtia, joissa opetuslapset palasivat ”työmatkoilta” iloiten kertomaan, mitä kaikkea hienoa oli reissussa tapahtunut. Jeesus kuunteli heidän kokemuksiaan ja iloitsi yhdessä heidän kanssaan Jumalan valtakunnan etenemisestä. Jeesus antoi omilleen tällaisia käytännön harjoitustehtäviä, joista heidän tuli oppia vastaisuuden

varalle. Nykyaikana työntekijät arvostavat johtajaa, joka on oikeasti kiinnostunut alaistensa työstä ja on valmis auttamaan ja rohkaisemaan heitä työssä eteenpäin.

Kahdeksantena ja viimeisenä kohtana *Mestarin menetelmässä on hedelmä*. Jeesus odotti tuloksia oppilailtaan, aivan niin kuin viinipuusta odotetaan hedelmää. Siinapin siemen kylvetään, jotta siitä kasvaisi iso melkein puun kokoinen kasvi. Kaikilla näillä vertauksilla Jeesus opetti, että työ on tavoitteellista, sitä tehdään siksi, että saadaan myös tuloksia. Coleman kutsui opetuslapsia ”rintaman etujoukoiksi”, jotka lähetettiin liikkeelle. Tämä ryhmä kasvoi yli 500 veljeksi, ennen kuin Jeesus helatorstaina astui ylös taivaaseen ja meni Isän kotiin. Hyvin tärkeää oli rukoilla työmiehiä elopellolle korjaamaan tulevaa satoa. Nykyäänkin seurakuntatyössä pitää olla tavoitteita ja mieluusti myös Raamatun pohjalta nouseva strategia, joka on päivitettävä riittävän usein. Seurakuntatyö on tavoitteellista työtä, vaikka ”hedelmät” selviävät vasta iankaikkisuudessa. ●

Aki Paavola

Kirkkoherra, Evijärven seurakunta

Uskon perustus

MATT. 16: 1–4, ROOM. 5:1–11, JER. 15:19–21

USKONPUHDISTUKSEN
MUISTOPÄIVÄ 9.11.

Vietämme uskonpuhdistuksen ”muistopäivää”. Mikähän lie muistopäivän sisältö? Muistellaanko 500 vuotta sitten syntyneitä, aikansa elänyttä ja lopulta haudan hiljaisuuteen vaipunutta elämän liikettä? ”Rauha hänen muistolleen.” Vai viettävätkö tänään uskosta puhdistamisen juhlaa muinaisen reformaation kaukaiset nimelliset jälkeläiset – joita ei enää mistään tunnista varsinaisen uskonpuhdistusliikkeen hengellisiksi perillisiksi?

Historia on täynnä Jumalan ihmeellisten tekojen todistusta. Vastaavasti historia paljastaa lahjomattomasti meidän ihmisten järkyttävän track-recordin synnin tuotekehittämisessä. Uskonpuhdistuksen vaiheet kertovat Jumalan puuttumisesta kansansa hengelliseen kurjuuteen ja kirkon synteihin. Tänä sunnuntaina olisi hyvä pysähtyä pohtimaan, mikä merkitys uskonpuhdistuksella on ollut meille, mutta ennen kaikkea sitä, olisiko hengellinen uudistuminen ja jopa herätys mahdollista vielä tänäkin aikana.

Kolmen vuosikerran tekstit, yhteensä 12, puhuvat erilaisista teemoista ja ilmiöistä, jotka liittyvät hengelliseen heräämiseen, herätykseen, sen edellytyksiin tai esteisiin: ihmisen hätä, Jumalan kutsu, evankeliumin voima, henkivallat, julistaja ja hänen kohtaamansa vastustus, Kristuksen vuodattama veri, ihmeet ja merkit, uskovien vaikutus tähän maailmaan.

Jos olet valmistamassa saarnaa täksi sunnuntaiksi, suosittelen temaattista lähestymistä hengellisen heräämisen aiheeseen. Silloin kannattaa ottaa käsittelyyn päivän kaikki tekstit.

Matt. 16 kertoo uskonnollisesti suuntautuneiden ihmisten kieroudesta. Inhimillistä yleisuskonnollisuutta esiintyy kaikkialla, myös kristillisissä piireissä. Uskonnollissävytteisen viisauden tavoittelu korottaa ihmistä hänen omissa silmissään. Moni etsii pätemisen tunnetta uskonnolliseen tietoon uppoutumalla. Fariseukset ja saddukeukset olivat itsevarmoja viisastelijoita. Ei tämä laji ole sukupuuttoon kuollut kristillisissä yhteisöissäkään. Kuitenkin, kaikki viisauden ja tiedon aarteet ovat kätkeytyneinä Kristuksessa (Kol. 2:4). Saatanan ohje esi-isillemme paratiisissa olikin lähteä etsimään viisautta kokemuksellisuuden ja Jumalan antaman Sanan hylkäämisen pohjalta. Se oli kuoleman tie.

Ihmisen uskonnolliset kokemukset, ihmeet ja humanistinen viisaus vievät harhaan. Kirkon ja uskon uudistus voi alkaa vasta, kun Jumalan antama sanoma ristiinnaulitusta ja ylösnousseesta Kristuksesta otetaan tosissaan – siis oikeasti tosissaan. ”Joonan merkki” on tässä. Ei kirkolla ole muuta sanomaa kadotksenalaiselle maailmalle jaettavaksi: sinun syntiesi tähden ristiinnaulittu ja ylösnoussut, elävä Kristus. Ota vastaan – tai torju. Tämä ratkaisee iankaikkisen kohtalosi.

Jer. 15 kertoo siitä, että Jumalan kutsu- ja lähettämät ihminen tulee olemaan kovassa ristipaineessa, jos ja kun hän ottaa kutsun vastaan. Jumala, lähettäjämme, vaatii sitä, että toimimme hänen ”suunaan”. Silloin hän on lupauksensa mukaan kanssamme. Jos puhumme ”joutavia”, omia ajatuksiamme, hän ei ole lupannut olla kanssamme. Silloin katoaa automaattisesti Jumalan siunaus hengellisestä toiminnasta. Tässä on syy siihen, miksi kirkot menettävät Jumalan siunauksen toiminnassaan. Turha silloin on uneksia herätyksistäkään.

Room. 5 on ihana kooste uskonpuhdistuksen aarteista. Sunnuntain sanoma voisi keskittyä toisaalta pelkästään tähänkin. ”Meistä ei ollut itseämme auttamaan, mutta Kristus kuoli jumalattomien puolesta, kun vielä olimme syntisiä.” ”Vuo-dattamalla verensä hän on nyt tehnyt meidät vanhurskaiksi.” Yksin uskosta, yksin armosta, yksin Kristuksen tähden Kristuksen veri ulottuu aivan alas, puhdistamaan jumalattomimmankin syntisen, jos tämä vain suostuu veren pestäväksi. Armo ei kuitenkaan kelpaa niille, jotka perustavat uskonsa muuhun kuin Jumalan sanaan.

Uskonpuhdistuksen muistopäivän ”muistamisen” syvin merkitys voisi olla siinä, että muistaminen olisi rukousta kansamme ja varsinkin kirkkomme

(mukaan lukien minä itse) puolesta. Pääsisimme asian ytimeen, kun jumalanpalveluksissa pysähdyttäisiin kunnolla rukoilemaan, huutamaan Jumalan puoleen kansamme heräämiseksi ja kääntymiseksi Jumalan ja hänen sanansa puoleen. Ihmiselle herätyksen aikaan saaminen on mahdollonta. Jumalalle kaikki on mahdollista. ”Herra, lähetä keskuuteemme hengellinen herätys – ja aloita se minusta.”

Tänä juhlasunnuntaina kannetaan jumalanpalveluksissa kolehti Lähetysyhdistys Kylväjän työlle Mongoliassa, erityisesti naisten ja lasten saavuttamiseksi evankeliumilla. Uskonpuhdistuksen aarre on juuri nyt löytyvässä monilla lähetyskentillä nuorten kirkkojen syntyvaiheissa, myös Mongoliassa. Uskonpuhdistuksen liike on tänä päivänä aidoimmillaan läsnä siellä, missä Jeesuksen sovitustyöhön perustuva armon evankeliumi saa tuoda taivaallisen ilon kadotuksen perillisille ja vapauttaa ihmisiä ihmistekoisten lakiuskontojen orjuudesta ja missä Jumalan sanaa käännetään yhä uusille kielille – tällä hetkellä ennätystahtia – ja missä valtakunnat ja kansat saavat toivon paremmasta tulevaisuudesta elävän Jumalan tuntemisen levittäessä siunaustaan. ●

Tapio Pokka

Pastori, DI, Kylväjän työaluevastaava ja aluekoordinaattori, Oulu

Valvokaa!

MARK. 13: 33–37

VALVOMISEN SUNNUNTAI 16.11.

Teksti on Jeesuksen eskatologisen puheen loppu. Hän on kertonut pelastushistorian viimeisestä vaiheesta, päämäärästä, johon kaikki tähtää, siitä päivästä, jolloin kaikki asetetaan kohdalleen. Kaikki kysymykset, myös ns. teodikean ongelma, saavat ratkaisunsa. Enää ei tarvitse kysellä Jumalan olemassaoloa hänen kaikkivaltiutensa, hyvyytensä ja maailman to-

dellisen tilan välistä ristiriitaa epäilyn ja kieltämisen lähtökohdaksi käyttäen. Luomisen tarkoitus toteutuu, kun lunastus on antanut sille uuden perustan lankeemuksen tuoman tuhon hävitystyön korjaamiseksi. Jumalan rakkauden tähden tämän vastaanottamiselle on jätetty aikaa, jotta evankeliumi tulisi julistetuksi kaikille kansoille ja pelastuminen olisi kaikille mahdollinen. Kun tämä tapahtuu, tulee loppu. Silloin tuhotaan kaikki se, mikä on paha ja väärää ja Jumalan tahto toteutuu täysimääräisesti näkyvällä tavalla. Kristus saapuu ja tuomitsee oikeudenmukaisesti ja toteuttaa ikuisen elämän, johon jokainen pääsee, joka on ottanut vastaan hänessä tarjolla olevan pelastuksen lahjan.

Luku Mark. 13 ja sen rinnakkaisluvut Matt. 24 ja Luuk. 21 keskittyvät tämän päämäärän ja sitä ennakoivien asioiden kuvaamiseen. Yksi kantava ajatus on: ”Tette tiedä, koska talon herra tulee.” Se ei kuitenkaan ole ainoa. Sen rinnalla Jeesus antaa moniakkin merkkejä, joita meitä kehoitetaan tarkkailemaan ja tekemään niistä päätelmiä. ”Kun oksa virkoo, te tiedätte, että kesä on lähellä.” ”Kun näette kaiken tämän tapahtuvan, rohkaiskaa mielenne ja nostaa päännne tietäen, että teidän vapautuksenne on lähellä.”

Nämä kaksi ovat rinnakkain. Ja niiden huomioon ottamisen yhteisvaikutuksena syntyy terve ja tasapainoinen asennoituminen Jeesuksen paluun ajatukseen.

Jos ainoa asenteisiimme vaikuttava ajatus on, että emme tiedä, ei matka ole pitkä siihen, että emme myöskään välitä. Kuluksen vuosisadan teologiassa paruuksia häipyi samoihin keerygman syövereihin kuin muutkin keskeiset uskontunnustusten ydinkohdat, eli siis pois historian kategoriasta legendojen joukkoon. Jos emme tiedä mitään, emme myöskään odota mitään. Silloin keskitymme vain tämänpuoleisuuteen ikuisuuden sijasta.

Jos otamme huomioon vain ennustavat merkit, syntyy mielessämme ylijännittynyt asennoituminen, jossa eläminen on kuin veitsenterällä taiteilemistä. Paavaliakin tuntee tämän ja varoittaa Tessalonikin kristittyjä: ”Otamme nyt puheeksi Herramme Jeesuksen Kristuksen tulemisen ja sen, että meidät kootaan hänen luokseen. Me pyydämme, veljet, ettette heti menetä malttianne ja säikähdä, jos joku vedoten Hengen ilmoitukseen tai muka meidän puheeseemme tai kirjeeseemme väittää, että Herran päivä on jo käsillä.” Hän ei tosin pysäytä ajatusta vain tähän varoitukseen, vaan tuo esiin vielä yhden merkin, antikristuksen ilmestymisen, jonka jälkeen on tietysti oikein alkaa elää lähiodotuksessa, edellyttäen, että tunnistaa hänet oikein. Niin antikristushahmoja kuin muitakin merkkejä on nähty kautta kirkon historian, ja erityisesti vainojen aikana tai historiallisten suurten murrosten keskellä.

Ennen kuin paheksomme entisten tai nykyisten aikojen kristittyjä siitä, että he ovat sortuneet asettamaan päivämääriä tai vuosilukuja Jeesuksen paluulle, on meidän luterilaisina muistettava myös se, että itse **Luther** esitti uskonpuhdistuksen varhaismurroksessa lopun tapahtuvan vuoteen 1524 mennessä. Tuo vuosi tuli ja meni, ja hän joutui toteamaan erehtyneensä. Sen jälkeen hän ei enää asettanut uusia vuosilukuja, mutta säilytti loppuun saakka ajatuksen siitä, että monet hänen aikansa ilmiöt, kuten katolisen kirkon tila, paavin viran instituutio, islamin leviäminen, kirkkaan evankeliumin esiin murtautuminen ja niin edelleen olivat lopun aikaan kuuluvia raamatullisten ennustusten toteutumia. Hän odotti myös juutalaisten joukkokäännyntymistä ennustusten mukaan. Hänen koko teologiaansa sävytti voimakas lopunajallinen painotus.

Voidaan kysyä, erehtyikö Luther tai erehtyivätkö Neron vainojen aikana

eläneet ja kärsineet tai muut eri aikakausien kristityt odottaessaan pikaista Jeesuksen paluuta. Vastaus on kyllä ja ei. Kylä-vastauksen syy on ilmeinen. Ei-vastaus tarvitsee perustelua. Se löytyy siitä asennoitumisesta, johon meidät on evankeliumin kautta kutsuttu. Kun elämme kristittyinä kahden valtakunnan kansalaisina, kun meidät on pelastettu synnistä ja liitetty siihen pyhiinvaeltajien joukkoon, joka muodostuu Kristukseen uskovista, tiedostamme, mitä kohti olemme vaeltamassa ja odotamme sitä ikävöiden ja kaiwatan. Odottaminen kuuluu olennaisesti kristityn elämään. Pietarin mukaan me odotamme Jumalan päivää ja joudutamme sen tulemista. Ja kuten kaikki Raamatun tätä asiaa koskevat tekstit sanovat, tästä asennoitumisesta kumpuaa kutsu elää uudessa kuuliaisuudessa, jossa eletään jokapäiväisessä parannuksessa ja kilvoitellaan Jumalan tahdon toteutumisesa.

Loppukaneetti: Lutherin omenapuu-juttu on epähistoriallinen. Tarina kehiteltiin hävityn toisen maailmansodan jälkeen, jolloin suuren mestarin suuhun pantiin lause, jonka toivottiin kannustavat romahduksen kokeneita ihmisiä noustamaan toivottomuudesta ja ryhtyvän uuteen työhön. ●

Arno Toivanen

Kristus, kaikkeuden Herra

MATT. 25

TUOMIOSUNNUNTAI, KRISTUKSEN
KUNINKUUDEN SUNNUNTAI 23.11.

Luku jakaantuu kolmeen jaksoon: Jeesuksen seuraajan valveillaolo (25:1–13); palvelijoille uskotut leiviskät (25:14–30); tuomio (25:31–46).

Tuomiolla Jeesus jakaa ihmiset pelastuviin ja kadotukseen joutuviin sillä perusteella, miten he ovat eläneet täällä ajassa. Avuttomaksi lapseksi syntynyt, ihmise-

nä elänyt Jeesus tuomitsee kerran kaikki kansat, jotka hän jakaa vertauskuvallisesti lampaisiin ja vuohiin. Israelissa lampaat ja vuohet kävivät samalla laitumella, mutta illalla paimen erotti ne yötä varten kahdeksi eri katraaksi. Maan päällä kahdenlaiset ihmiset vaeltavat yhdessä, mutta kerran heidät erotetaan toisistaan. Vain vanhurskas Jumala pystyy jakamaan ihmiset oikeudenmukaisesti, koska kaikki muut voivat erehtyä eivätkä näe toistensa sydämeen. Jeesuksen opetuslasten oli juutalaisina helppo ymmärtää kertomuksen tätä puolta, sillä juutalaiset asettivat oikeudenkäynnissä vapautetut tuomarin oikealle puolelle ja tuomittujen paikka jäi vasemmalle.

Pelastuvien ja kadotettujen jakautuminen on totta jo nyt, sanoihan Jeesus itse: ”Ei Jumala lähettänyt Poikaansa maailmaan sitä tuomitsemaan, vaan pelastamaan sen. Sitä, joka uskoo häneen, ei tuomita, mutta se, joka ei usko, on jo tuomittu, koska hän ei uskonut Jumalan ainoaan Poikaan.” (Joh 3:17–18.)

Merkittävää Matteuksen tallentamassa kertomuksessa on se, että tuomion perusteita eivät ole pahat tekemme tai niiden välttäminen, vaan hyvien tekojemme laiminlyönnit, toisin sanoen olemmeko käyttäneet Jeesuksen mainitsemat talentimme eli lahjamme oikein vai kätkeneet ne piiloon.

Jeesus mainitsee kuusi tilannetta, joissa ihmiset tarvitsevat apuamme ja joissa hän samastuu kärsiviin lähimmäisiimme. Julkisen toimintansa aikana hän itse uhrautui auttamaan hädänalaisia ja antoi lopulta henkensä koko ihmiskunnan syntien rangaistukseksi. Nyt hän haluaa jatkaa tätä työtään ja tekee sen omiensa kautta. Muuan 1300-luvulla elänyt julista ja totesi kauniisti: ”Kristuksella ei ole käsiä, vain meidän kätemme, joilla hän tekee työtään tänään. Hänellä ei ole jalkoja, vain meidän jalkamme johdattaessaan ihmisiä

tllelen, Hänellä ei ole huulia, vain meidän huulemme, joilla hän kertoo ihmisille kuolemastaan. Me olemme syntisille evankeliumi, pilkkaajille uskontunnustus. Me olemme Jumalan viimeinen sanoma kirjoitettuna sanoihin ja tekoihin.”

Päivän evankeliumiteksti on meille uskoville haaste antautua toisten palveleminen lahjojemme kautta, itseämme säästämättä. Siinä saamme kokea siunauksen jo täällä ajassa ja kerran ikuisuudessa. Tanskalainen pappi ja ajattelija **Søren Kierkegaard** (1813–1855) kirjoitti hienosti:

”Onnen ovi avautuu vain ulospäin.”

Kertomuksen siunatut eivät edes tiedostaneet tekojaan, koska he toimivat spontaanisti, ja tämä on mahdollista vain silloin, kun Jeesus on saanut vaikuttaa heissä. Jeesus sanoikin oppilailleen: ”Minä olen viinipuu, te olette oksat. Se, joka pysyy minussa ja jossa minä pysyn, tuottaa paljon hedelmää. Ilman minua te ette saa aikaan mitään.” (Joh 15:5.) Tärkeintä on pysyä Jeesuksessa, elää anteeksiannon ja armon varassa ilman omien ansioidemme tavoittelua. Saamme levätä hänessä ja hän vaikuttaa kauttamme hyvät teot. Näin voimme turvallisimmiin mielin kerran astua Kuninkaan tuomioistuimen eteen. ●

Jorma Satama

Eläkkeelle siirtynyt Tampereen Viinikan seurakunnan kappalainen

Kuninkaasi tulee nöyränä

LUUK. 19: 28–40

1. ADVENTTISUNNUNTAI 30.11.

Uusi kirkkovuosi alkaa yleensä positii-visissa merkeissä. Seurakuntaa on kool-la Sanan ääressä tavallista enemmän, onhan ensimmäinen adventtisunnuntai yksi suosituimmista kirkkossakäyntipyhistä. *Hoosianna*-hymnissä on edelleen veto-voimaa. Saarnaajalle sunnuntai heittääkin haasteen. Teksti on tuttu, tuleehan se vastaan hieman eri muodossaan kahdes-

ti vuodessa, ensimmäisenä adventtina ja palmusunnuntaina. Suuntaanko siis sanat vakiokävijöille vai harvoin kirkkoon tulleille? Huudanko kovaa ja korkealta vai puhunko lempeästi ja houkutellessa?

Kertomus Jeesuksen ratsastamisesta Jerusalemiin on tapahtumana tärkeä. Ensinnäkin kaikki neljä evankeliumia mainitsevat sen. Yksityiskohdissaan kertomukset eroavat hieman toisistaan, mutta sanoma on selkeä: Tässä tulee Kuninkaasi ja Pelastajasi, Messias, josta Vanha testamentti puhuu, Rauhanruhtinas, joka tuo rauhan. Autuas on se, joka ottaa hänet vastaan.

Toiseksi tapahtuma on tärkeä sen vuoksi, että siitä avautuu ikään kuin portti Jeesuksen persoonan ja toiminnan ymmärtämiselle. Lainaan **Timo Eskolaa**: ”Uuden testamentin teologian kokonaisuus kantaa aloittaa juuri tästä tapahtumasta ja sen tulkinnasta. Se avaa nimittäin Jeesuksen opetuksen keskeisiä teemoja, joita voidaan seurata myös muualta hänen opetuksistaan. Eskatologisen ratsastajana Jeesus ottaa Daavidin suvun rauhanruhtinaan roolin. Hän tulee poistamaan kansalta sen tuskan, jonka pakkosiirtolaisuudessa koettu rangaistus on aiheuttanut. Hän on eskatologisen temppelin rakentaja ja hän toteuttaa uudistetun Daavidin valtakunnan tuomalla kansalle hengellisen herätyksen. Lisäksi pääsiäisenä paljon laulettu Psalmi 118 osoittautuu keskeiseksi raamattuperusteluksi Jeesuksen toiminnassa.” (*Uuden testamentin narratiivinen teologia*, s. 32–33.)

Jeesuksen Jerusalemiin tulon yksityiskohdat eivät välttämättä aukene meille nykyihmisille, mutta tuon ajan juutalaisille niillä oli selkeä viesti: tässä aasin varsalla ratsastavassa Jeesuksessa, jonka kulkutielle kansa levitti vaatteita ja palmupuun lehtiä (Mark. 11:8), tulee Kuninkas ja Messias!

Messiaan kulkuneuvo ei ollut valkoinen ratsu tai kuninkaalliset vaunut vaan aasin

varsaa. Profeetta Sakarja kirjoittaa tästä Messias-kuninkaasta (Sak. 9:9), jota sitten Matteus lainaa: ”Sanokaa tytär Siionille: Katso, kuninkaasi tulee! Hän tulee luoksesi lempeänä, ratsastaen aasilla, työjuhdan varsalla” (Matt.21:5, Sak. 9:9).

Pyytäessään opetuslapsiaan noutamaan kiinni sidottua aasinvarsaa Jeesus vetoaa paitsi messiaanisuuteensa myös koko antiikissa tunnettuun kuninkaan oikeuteen ottaa käyttöönsä kulkuneuvo. Myös se, että kyseessä oli eläin, jonka selässä kukaan ei vielä ollut istunut, viittasi kuninkaan oikeuteen.

Vihdoinkin oli tullut aika, jolloin Jeesus ei enää peittele kuninkuuttaan, vaikka se oli peräti toisenlainen, kuin ihmiset ymmärsivät. Tämä Kuningas on hiljainen ja lempeä (kreikaksi *prays*), hänen kruununsa on orjantappuroista väännetty ja valtaistuimensa on karkea ristinpuu. Mutta juuri tällaisena Kuninkaana hän on täyttävä taivaallisen Isänsä tahdon ja maailmaan tulonsa tarkoituksen. Jeesus ei Jerusalemiin ratsastaessaan toimi omasta ohjelmastaan ja toiveistaan käsin, vaan koska on kuuliainen Isän antamalle tehtävälle.

Kaikki neljä evankeliumia kertovat kansan riemuhuudon olleen Psalmin 118:26 mukainen. Sanat ”Siunattu olkoon se, joka tulee Herran nimessä” olivat alkuun osa Israelin pyhiinvaellusliturgiaa. Niillä tervehdittiin sisään kaupunkiin tai temppeleihin astuvia pyhiinvaeltajia. Kun Jeesus opetuslastensa ja kansanjoukon kanssa lähestyi ”sitä paikkaa, mistä tie laskeutuu

Öljymäen rinnettä alas” (j. 37), Jerusalemin temppele tuli näkyviin. Väkijoukko alkoi suureen ääneen ylistää Jumalaa. Nytilistyksen keskipisteenä oli Jeesus. Toisin kuin Matteus, Markus ja Johannes, pakanakristityille kirjoitettava Luukas on jättänyt pois Hoosianna-huudon (”Auta, pelasta!”) ja viittauksen Daavidiin ja korvannut ne jouluyön mieleen tuovalla huudolla ”Taivaassa rauha, kunnia korkeuksissa!” (Luuk. 19:38, vertaa Luuk. 2:14:ään).

Ensimmäisen adventin ja palmusununtain tekstit ja teemakin ovat pitkälti samoja. Mikä yhdistäisi näiden kristillisen kirkon suurimpien juhlien, pääsiäisen ja joulun odotuksen? Löytyisikö luontevaksi sillaksi edellä mainitut aasi ja rauha? Luultavasti Maria teki Josefin kanssa matkan Betlehemiin aasin selässä istuen. Ja todennäköisesti aasi oli yksi niistä kotieläimistä, jotka saivat luovuttaa syöttökaukalonsa Jeesus-lapsen vuoteeksi.

Jouluyönä Betlehemin kedon yllä enkelijoukko lauloi: ”Rauha maassa!” Öljymäen rinteellä kansanjoukko ylisti: ”Taivaassa rauha!” Jouluna alkanut Jeesuksen, Messiaan, tie oli päättymässä muutaman päivän kuluttua. Rauhanruhtinas antaa elämänsä puolestamme ja tuo sovituskuolemallaan rauhan Jumalan kanssa. Mitä me puolestamme voisimme tehdä, että tämän ilosanoma löytäisi tiensä yhä useamman sydämeen? ●

Jari Nordman

Rovasti, SRO:n Kymenlaakson ja Päijät-Hämeen aluejohtaja, Iitti

Arkkipiispan painajainen

Kun naispappeuspäätös oli tehty syksyn 1986 kirkolliskokouksessa, arkkipiispa sanoi, että aika näyttää, oliko päätös oikea. Toimittaja kysyi, miten aika mahtaisi näyttää sen, jos päätös oli väärä.

Kun arkkipiispa jäi miettimään asiaa, toimittaja jatkoi: ”Voisiko siitä olla merkinä esimerkiksi se, jos muutaman vuosikymmenen päästä perinteisellä virkakannalla olevia ei enää vihittäisi papeiksi?”

”Sehän ei ole mahdollista”, sanoi arkkipiispa. ”Juurihan me päätimme, että vanhalla virkakannalla olevilla tulee olla tilaa kirkossa.”

”Voisiko se siis olla merkki siitä, että päätös oli väärä”, jatkoi toimittaja. Arkkipiispa pysyi lujana: ”Ei niin voi käydä. Pidämme huolen siitä, ettei niin käy.”

”Entä jos muutaman vuosikymmenen päästä samantapaisilla näkökohdilla, joilla naispappeus nyt perusteltiin, kirkko hyväksyisi papeiksi nekin, jotka elävät samaa sukupuolta olevien liitossa.”

”Siinä on kysymys aivan eri asiasta. Raamatussa on siitä asiasta selkeä opetus. Sellainen ei ole mahdollista kirkossa”, sanoi arkkipiispa.

”Voisiko se siis olla merkki...”

”Ei kukaan sellaista voi kirkossa edes ehdottaa”, totesi arkkipiispa.

”No, entä jos ihmiset alkavat suurin joukoin erota kirkosta? Voisiko suuri ero liike olla merkki siitä, että tämä nyt tehty päätös ei ollut oikea?”

”Eroamisihan aina tapahtuu. Niihin on niin erilaisia syitä.”

”Entä jos kirkkoon kuuluvien määrä laskisi muutamassa vuosikymmenessä alle seitsemänkymmenenprosentin koko väestöstä?”

”Mikään ei viittaa siihen, että niin tapahtuisi.”

”Entä jos Helsingissä olisi seurakuntia, joissa kirkkoon kuuluisi enää puolet väestöstä?”

”Eihän nyt maalailta piruja seinille.”

”No miten aika siis voisi osoittaa, jos päätös olisi väärä?”

Arkkipiispa oli juuri sanomassa, että jos noin epätodennäköisiä asioita tapahtuisi, kyllä se panisi kirkon vakavasti miettimään ratkaisujaan, mutta silloin hän heräsi.

Hän pyyhki hikeä otsaltaan. ”Arvasinhan että kaikki oli vain pahaa unta.” ●

RAAMATUNOPETUS- AKATEMIA

Akatemia on suunnattu papeille, teologian opiskelijoille, lähetystyöntekijöille, nuorisotyöntekijöille sekä raamatunopetustyössä toimiville tai siihen aikoville. Tavotteena on rohkaista, tukea ja rakentavasti arvioida toinen toistemme opetusta niin, että osaisimme opettaa Raamattua innostavasti ja asiantuntevasti.

Koulutus sisältää kolme viikonloppua ja kuusi yhden päivän kurssijaksoa vuonna 2015. Toteutus KRS:n, SEKL:n ja SRO:n yhteistyönä. Luennoitsijoina seurakuntapappeja, yliopiston opettajia sekä kristillisten järjestöjen työntekijöitä.

Hakuaika 15.10.2014 saakka.

LISÄTIEDOT

www.raamatunopetusakatemia.fi ja raamatunopetusakatemia:n johtaja TT, rovasti **Eero Junkkaala**, eero.junkkaala@sro.fi, p. 050 583 6047.

Perusta

**Uskon ja ajattelun avuksi
41. vuosikerta
Ilmestyy kuudesti vuodessa.**

Julkaisijat

Suomen Evankelis-luterilainen Opiskelija- ja Koululaislähetys ry | OPKO
Suomen Raamattuopiston Säätiö | SROS
Suomen teologinen instituutti ry | STI

Vastaava päätoimittaja 2014–2016

Timo Junkkaala | timo.junkkaala@sro.fi
09 5123 9110, 050 545 8446

Toinen päätoimittaja 2014–2016

Timo Eskola | timo.eskola@sti.fi
09 668 9550

Toimitussihteeri ja taittaja

Paula Eskola | paula.eskola@sro.fi
050 361 4099

Ulkoasun suunnittelu

Teemu Junkkaala | teemu@gstj.fi

Toimitus 2014–2016

Soili Haverinen | soili.haverinen@opko.fi
Ville Kettunen | ville.kettunen@helsinki.fi
Markus Korri | markus.korri@opko.fi
Leif Nummela | leif.nummela@uusitie.com
Elina Rowland | elina.rowland@gmail.com
Arno Toivanen | arno.toivanen@meili.fi
Lauri Vartiainen | lauri.vartiainen@sro.fi

Neuvottelukunta 2014–2016

Keijo Rainerma (puheenjohtaja), Juha Auvinen, Ville Auvinen, Ruth Franzén, Markku Ihonen, Sammeli Juntunen, Lauri Melamies, Jussi Miettinen, Pekka Mäkipää, Olavi Peltola, Tapio Puolimatka, Erkki Ranta, Teuvo V. Riikonen, Niilo Räsänen, Matti Sartonen, Jouko Talonen, Mauri Tervonen, Lauri Thurén, Juha Vähäsarja

Toimituksen osoite

PL 15, 02701 Kauniainen

Kustantaja

Perussanoma Oy

Tilauspalvelu ja osoitteenmuutokset

Yap | tilaajapalvelu@yap.fi
0303 9778

Tilauhinnat 2013

Opiskelijatilaukset 15 €/vuosi, kestotilaukset 38 €/vuosi, määräaikaistilaukset 41 €/vuosi, irtonumerot 7 €.

Ilmoitushinnat

1/1 sivu: 130 mm (lev.) x 193 mm (kork.) 250 €,
1/2 sivu: vaaka 130 mm x 96,5 mm 140 €,
pysty 62,5 mm x 193 mm 140 €,
muut: 0,80 €/pmm, palstaleveys 62,5 mm.
Hintoihin lisätään alv. (24 %).

Ilmoitusten vastaanotto

aineistot.perusta@perussanoma.fi |
050 361 4099

Kirjapaino

Kirjapaino Uusimaa. Perusta-lehti painetaan ympäristöystävällisesti.

Aikakauslehtien liiton jäsen.
ISSN 0355-7111

